ଆମେ କୋଥାଲୀ

ଆମର ଭାଷା କୋଥାଲ

ହାମେ କୋଶଲୀ
ହାମର୍ ଭାଷା କୋଶଲୀ

କାହାର ସ୍ୱାର୍ଥ ଲଗି ଓଡ଼ିଶାଥି ସମ୍ଲପୁରକେ ମେଶାଗଲା — ଶ୍ରୀ ନୀଲ୍‌ମାଧବ ପାଣିଗ୍ରାହୀ

କୋସଲେ କୋସଲି ଭାଷା — ଶ୍ରୀ ପି: ଆର୍: ଦୁବେ

କୋଶଲୀ ଲିପି ସମସ୍ୟା ବିଚାର — ଶ୍ରୀ ପ୍ରୟାଗଦତ୍ତ ଯୋଶୀ

ଭାଷାର ବିକାଶ ଆଉ କୋଶଲ — ଶ୍ରୀ ଦୀପକ କୁମାର ପଣ୍ଡା

Linguistic Dominance over Kosal — **Dr. Chitrasen Pasayat**

Copy of the Memorandum for recognition of Kosli —

ଦକ୍ଷିଣ କୋଶଲର ଭାଷା — ଡ଼ା: ବିଜୟ କୁମାର ତ୍ରିପାଠୀ

ସଂପାଦନା
ଶ୍ରୀ ନୀଲମାଧବ ପାଣିଗ୍ରାହୀ

—ପ୍ରକାଶକ୍—
କୋଶଲ ଭାରତୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ
କଲେଜ ମାର୍ଗ, ସମ୍ବଲପୁର - ୪

ମୁଦ୍ରକ୍—
ବିଶାଲ୍ ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ, ପଞ୍ଚନାୟକପଡ଼ା, ସମ୍ବଲପୁର

୧, ଅଗଷ୍ଟ ୧୯୯୨, ସତ୍ୟନାରାୟଣ ବହିଦାର ଜୟନ୍ତୀ

ଦାମ - ଚାରି ଟଙ୍କା

Scanned by CamScanner

କବି ଆଉ କଲମ୍

ହାଦ୍‌ସି ହେଲେ ବି କହୁଁ କାଣା,   ଆଜର୍ ନୂଆଁ ଟାଉ କାଏଲକେ ଜୁହ୍ନା
—ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ

ଡେନ୍‌ସି ଧୂଳିଆର ପର୍ବତ ଉପରୁ   ଗଛଟେ କହ୍‌ମଉଁ କରି ଲାଙ୍ଗବାର ହେଲା
ସମିଆ ଖାଲି ଲାଙ୍ଗୁଛେ   —ସଂଜୟ କୁମାର ମିଶ୍ର

ଇମା-ସତ୍ କହେମି କ ମିଛ କହେମି ବଡ଼େଇ ଦେ'ନ ଠକାଟା
ମିଛ କଥା ଖିଁଡ୍ ମଧୁ ର ସତ୍‌କଥା କୁର୍ ପିତାଟା   —୬ ଚତୁର୍ଭୁଜ ସାହୁ

ସାହେବ ପଚ୍ରାଲେ,   ହରିଜନ ପଡ଼ାଁର କୁଆଁଟା କାହିଁଗଲା ?
କଏଛୁ ବଏଲ,   ଡଗର୍ ଉପର ପଣ୍ଡାବାଲେ ନେଇଗଲେ —କ୍ଷୀରସାଗର ପ୍ରଧାନ

ଢୋଲ୍ ବଜିବା, ନିଶାନ୍ ଦୁଲକବା, ତାସା ରଉଦ୍‌କବା
ଉଲଗୁଲନ୍ ହେବା, ଉଲଗୁଲାନ୍ ହେବା, ଉଲଗୁଲାନ୍ ହେବା—ଦୁର୍ଗାଶଙ୍କର ବାଗ

ସବୁ ଯାକ ହଲମା ଉଙ୍ଗାକେ, କେତେ ସଲଖାବା ଯାହିଁ ଆଲ
ସବୁଆଡେ ଯାକ ପାଏନ୍ ଗଲବା କେତେ ଚଟ୍ଟମା କର୍‌ସଲ—ଜୟଦେବ ବଗର୍ତ୍ତୀ

ମନ୍‌ଟା ଦିନେରେ ଖାରର ମୟୂନା   ଖାରେଁ ହେଇଗଲ୍ ବନା
ପିଁଜ୍‌ରା ଛୁଟଲେ ଘରର ମୟୂନା   ଘର ହେସି ଛୁନା ଛୁନା—ଉମାଶଙ୍କର ପଣ୍ଡା

ମରମରି କରି ଜଲିବାର, ଜୀବନ୍‌ଟାକେ ଖୁଜୁଛେଁ   —ଆନନ୍ଦ ଚନ୍ଦ୍ର ସାହୁ

କାଠ୍‌ଗଣ୍ଡୁ ଖାଲି କାଠଗଣ୍ଡ୍‌କେ ଧାଉଁଥିମି ନ
ଖେଁଟେଖଲେ ଖାଲି ବୁଲୁଥିମି ଆଉ ଦାଉଥିମି ନ ?   —ଜୟଦେବ ଉପାସନା

ପାନର୍ ଫୁଟ୍‌କା ଜୀବନ୍
ଇହାଦେ ଅଛେ ଇହାଦେ ନାଇଁ, ଇତାର୍ କାଏଁ ବନ୍ଧନ—ସାଧୁଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ
ଟେଟେରେ ଲେଖେନ୍ ଟେଟେରେ ଟେରେଇ ଯା' ଟେହେଉ ନ —ବିନୟ କୁମାର ଦାଶ

ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳୀ

ହାମର କୋଶଲୀ ଭାଷାର କବିବର ସତ୍ନାରେନ ଦଦା,

ତମେହେଁ ବାରବଛର ପୂର୍ବେଁ ଅମର ପଦବି ନେବାର୍କେ ସର୍ଗେ* ଭୂୟଁତା ପାସୁଲ ଆଉର ଯେନ 'ସମଲପୁରର ମାଟି ପାନି ଝରସି ହାରାମାଲ' ବଲି 'ଧୁବକୁଣ୍ଡୁ' ବଜେଇ କରି ଗୀତ ଶୁନେଇଥିଲ ସେନୁ ବାହରିଗଲ । ତମହର 'ଅତ୍ର ଗଡଜାତ ଗୀତିକା' ଖଁଡିହା ରହିଗଲା । ସେଟା ଶୁନଥିଲେଁ ଲୁକେ ଜାନଥିବେ, ତମେହେଁ ଏକଲା ସମଲପୁରର ନୁହ, ତମହର କବିତା ଏକଲା ସମଲପୁରର ନହେସେ, ସାରା କୋଶଲ ଦେଶର । ତମେହେଁ ହାମର ସାରା କୋଶଲ ଦେଶର ମାତୃଭାଷା ସଂସ୍କୃତି ଆରି ହାମର ଖାରୁ ପୁରୁଷମାନକର ଗୌରବ ଗାଇ ଗାଇ କୁରୁତ କୁରୁତ ହଉଥିଲ । ତମେହେଁ ହାମର ମାତୃଭାଷା କୋଶଲୀଥିଁ ଉଚା ଦର୍ଜାର କେତନ କେତେ କବିତା ଲେଖିକରି ଦେଖେଇଦେଲ, ହାମର ମାତୃଭାଷା ଦୁସର କେହେନସି ଭାଷାନୁ ହୀନ ନୁହେ । ତମହର ଦୟା ଆରି ଭଲଁକ ଲାଗି ବଲି ଆଯୁଜ ହାମର କୋଶଲୀ ଭାଷାଥି ଉଚା ଦର୍ଜାର କାବ୍ୟ କବିତା ଗୀତ ପ୍ରବନ୍ଧ ରୂପକ କଥାମାନ ଆଦି ହରେକ ଜାତିର ସାହିତ୍ୟ ଲେଖା ହଉଛେ ।

ତମକେ ଆଯୁଜ ତମହର ଜନମ ଦିନେ ସୁର୍ତା କରୁଛୁଁ । ସୁର୍ତା କରୁଥିମୁ ।

୧।୮।୧୯୯୨

ପ୍ରକାଶକ

ସତ୍ୟନାରାୟଣ ବହିଦାର ଜୟନ୍ତୀ

Scanned by CamScanner

ଗଣତନ୍ତ୍ରର ସର୍ବସଥି
ଜୀବନର ସର୍ବସ୍ୱକେ ଦେଲ୍‌ହେଟି ଦେଖଲେ
ବେଲେ ଖାଏବାକେଁ ମିଲ୍‌ଲେ ଆରବେଲା
ଘରେ, ଦାଁଡ଼ ପାଚଲା ମାକରଚର୍ ମାରୁଥିସି

—ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଲତା ଦାଶ

ଗୁଣ୍ଠ ଗୁଣ୍ଠ କରି ହଜାରେ ଦୁଃଖକେ ମାଜଦସି
ପେଟର ଭୋକକେ ଢକଢକେ ଝକାଲୁ ସେ
କର୍‌ହା ପଡ଼ଂଗା ମାନ୍‌କୁ ଭୂକ-ଶୋଲ୍ ମାରୁଛେ
ଯୁବାବାଲା !

ରାମଭକ୍ତ ପରିଡ଼ା

ସମିଆ ଦେକାଚେ ଆସୁରେ ମାଁ, କାନ୍ଦ୍‌ଗେଲେଁ ଗୁଟେ ସାଙ୍ଗର
ଲୁଟିକେ କନଦୁସନ, ଆଗେଇଲେ ସୁରୁ, ଗାଁ ଗାଁଡ଼ା, ପୁର

—ମଙ୍ଗଲୁ ଚରଣ ବିଶ୍ୱାଳ

ପଚାଶଟି, ଲୁକଲା ତାର ନକ୍ସା ଖାଗର ନଶା
ଲୁଟ ବନ୍ଦ୍‌ଲ ପରେ ଛମଛମାବାକେ
ପଏଁଶ ପାଏଁଖଲ ଦଉଛେ କେତ୍ରା ଆଉ ଭୂଷା

—ରଘୁନାଥ ମିଶ୍ର

ତମେ ଗନ୍ଧସ ସହର ଭଏଁ ମୁହିଁ ଗାଁ-ଭୂଇଁ
ତମେ ବଜାଲେ ଡ୍‌ବଡବ୍‌ଲା ଧୁତୁରନାଦା ମୁହିଁ

—ବିପିନ୍ ବିହାରୀ ଦାଶ

ମାଛି ଅନ୍ଧରିଆ ରଂଗର କାଁଚ ପେନ୍‌ଦେକ ଦେଲ୍‌ହେଟିମି
ବଏଲୀକେ, ଟଙ୍କା ଅଏଁଶର ପେନ୍ଧ କାଣା ଶାଁକୁର ହେଇଯାଉଛେ
ନଜରି ଭି କଦ !
କେନତା କଲମ ବୁଥା ହେଇଯାଉଛେ ସେ !!

—ପ୍ରହଲ୍ଲାଦ ମହାରଣା

ହେଁକ୍‌ହେକଉଛେ ସମ୍ବଲପୁର, ବଲାଙ୍ଗିର କାନ୍ଦ୍‌ସି
ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ର୍ ଘୁଡସି ନାଡ଼ କଲାହାଁଡ଼ି ଭାଙ୍ଗସି
କୋଶଲ କୋଶଲ ଭାଷା ପରଲ

—ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦାଶ

ବିଶଲ ଜଙ୍ଗଲ କୁହୁକେ କୋକିଲେ
ନର୍ମଲ ସଲିଲ ଗଡ଼ି ବୁଲିଲ
ସରତା ବୁହିଲ ଭୁମରେ ମାଁ ବୁଲେ

—ଜ୍ଞାନସ

କୋଶଲ ଗୀତ

—ନୀଳମାଧବ ପାଣିଗ୍ରାହୀ

ବନ୍ଦେ କୋଶଲ ଜନନୀ
ଆତ୍ମମର୍ଯ୍ୟାଦାନିବଦ୍ଧ ମହୀୟସୀ
ବୀରକଟକୁର ଜନନୀ ମହୀୟସୀ
ପାଦଯୁଗଲ ସୁତଶୀର ବନ୍ଦମାନ୍ୟା ।୦। ଜନନୀ···

ଭୂତଲ ସଂଚିତ ରତ୍ନବିଶାଳ
ଘନବନ ଗୁମ୍ଫିତ ଭୂଧରମାଳ
ପ୍ରକୃତିମନୋରମ ଚନ୍ଦନଶାଳ ।୧। ଜନନୀ···

ବୈଭବ ଚମ୍ପୂପର ଶୋଭିତଗାତ୍ରୀ
କୋଟିତନୟ ସଂବର୍ଦ୍ଧନଧାତ୍ରୀ
ଜ୍ଞାନଧର୍ମ୍ମନସ୍ୟ ପୂରିତପାତ୍ରୀ ।୨। ଜନନୀ···

ଉତ୍କଳକବଳିତ ବିକଳଶରୀର
ବ୍ୟାକୁଳଲୋଚନ ବିଗଳିତନୀର
ଉଡ୍ଡୀବିଷକୃତ ମୂକବଧିର ।୩। ଜନନୀ···

ଜାଗ୍ରତ ସନ୍ତତି ସିଞ୍ଚିତ ସଲିଲ
ବିପ୍ଳବ ପରିପ୍ଲୁତ ଚେତନଶୀଳ
ଇପ୍ସିତ ନିଜଜନ ଶାସନଲୀଳ ।୪। ଜନନୀ···

ଉତ୍କଳଶାସନ ଶୃଙ୍ଖଳଛିନ୍ନା
ଉତ୍କଳଭାଷାସଂସ୍କୃତି ଭିନ୍ନା
ପ୍ରଗତିପଥ ଶ୍ରମ ସତତସ୍ୱିନ୍ନା ।୫। ଜନନୀ···

ବିଜନିତ ନଗଣିତ ସତ୍‌ସୁତକନ୍ୟା
ବୀରସୁରେନ୍ଦ୍ର ପରାକ୍ରମଧନ୍ୟା
ଗଙ୍ଗାଧରକବିତା ରସବନ୍ୟା—
ପ୍ଲାବିତ ପାବନଧରଣୀ ।୬।
ବନ୍ଦେ କୋଶଲ ଜନନୀ ।

Scanned by CamScanner

ସହରର ଅନ୍ଧାରଟା ସୁଏ ଏଣ୍ଡା, ଫୁଲ
ମୁଲ୍-କଣ ହସିଲେ, ମନ୍ଦ ଥିପ୍‌ଥିପାସି
ନଗାର ଜୀବନ ଉଜଆ ଉଜଆ, ସମୁନ୍ଦରର—
ମରନ ଅନ୍ଧାର ଅନ୍ଧାର, ଆର୍ ମିଠା ପାଏନ୍
ଶୁସି ଶୁସି, ନୁନ ଜର୍‌ଜର କରୁଛେ
ସେନ୍ କାଲର ଅନ୍ଧାରଟା

—ପ୍ରକାଶ ଚନ୍ଦ୍ର ବହିଦାର

ଇ ଜନ, ତଗାକେ ବୁଝିଛେ
ଭୁଇବଡ୍ କି ମୁଇଁ ବଡ୍ ସଁସାର ଥି ସବୁ ବଡ୍
ସେନ୍ଦ ଦେଖବୁ ମୁନୁଷ ଗୁଟେ, ଘୁଏର ହାତ ଗୋଡ୍ ସାନବଡ୍

—ଏକାଦଶିଆ ନାୟକ

ସତ୍ କି ମିଛ ?
ସେଟା ନେଇ ଆଏବାର ଆଗରୁ
ହେତାଲେ ବନେ ସମକ୍ ହେସି

—ହୃଷୀକେଶ ପୁରୋହିତ

ସତ୍‌କେ ମୁକଲିବାଥିଁ ଲାଗିଛେ
ମିଛର ସାଏଙ୍ଗ, ମୁନୁଷ ଭଲଆ ମୁନୁଷଟାଂଚ ନୁରୁଛେ

—ରଞ୍ଜନ କୁମାର ପାଣିଗ୍ରାହୀ

ଇହାଦେ କଁନ୍ଦ କଁନ୍ଦନିଆ ହାଣ୍ଡୁଆ ଥନକେ
ରେଁ କଟୁଛେ, ସେ ସେନ୍ ନଂଗଲ୍ ଛୁଆ
ଛୁଆର ହାତେ ଖାଲି ଇହାଦେ, ଗୁଟେ ପର୍‌ଜାପତି
ଧରେଇ ଦେବାର ବନା, ଆରୁ ଦୁଃଖ କାଁଣା
ଇଟା କାହିଁ

—ଲେନିନ୍ ସାହୁ

ସବୁ ସାକର ସୁଖର ସାଙ୍ଗ୍ ଦୁଖର ନାଇଁନ କହେ
ସୁଖର ବେଲେ ନଦୁଁ ଥିସନ୍ ଦୁଃଖେ ନାଇଁ ଆସନ୍ କହେ
ଧୀର ପାଏନ୍ କାଟ୍‌ସି ପଥର ଉଡ୍‌ସି ବାଲୁ ବାନା
ହର୍‌ବର ହେଲେ ଫାଟ୍‌ସି ଆଁଠୁ କହେମି ଆଉର୍ କାଣା

—ପଦ୍ମାକର ପାଣିଗ୍ରାହୀ

ବେଙ୍ଗାଲି ଗଛର୍ କର୍‌ସୁ
ନାଇଁ ଦେଖି ମନ୍ ଧୁକୁର୍ କୁଚୁର୍
ଦେଖିଦେଲେ ମନ୍ ପର୍‌ସୁ

—ବିନୋଦ ପଶାୟତ

Scanned by CamScanner

ସମର୍ପଣ

ଓଁ ଇଡା ସରସ୍ୱତୀ ମହୀ
ତସ୍ରୋ ଦେବୀର୍ମୟୋଭୁବ ।
ବର୍ହିଃ ସଦନ୍ତ୍ୱସିଧଃ ॥

ମାତୃଭାଷା, ମାତୃସଭ୍ୟତା, ଆଉର ମାତୃଭୂମି—ତିନହି
ସୁଖକାରିଣୀ ସ୍ଥିରରୂପ ଦେବୀ ହାମରହୃଦୟାସନ୍‌ଥିଁ ଅଧିଷ୍ଠିତ ରହ ।

ଋକ୍‌ବେଦ : ୧-୧୩-୯

ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଇତିହାସ, ଭାଷା ଆଉ ସଂସ୍କୃତି ଏବଟେକ୍ 'କୋଶଲି' ଜାତିଅଟା ଆଜୁ ପହେଲୁଁ ନିଜକେ ବଁଚେଇ କରି ରଖିଛେ । ଇ ଜାତିର ମାତୃଭୂମି 'କୋଶଲ' ଆଉ ମାତୃଭାଷା 'କୋଶଲି' ଆଏ, ଇ'ଟା ନିର୍ବିବାଦ କଥା । ସ୍ୱାଧୀନତା ଉତାରୁ ଗୁଟେ ରାଜନୈତିକ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରିଆଥି କୋଶଲ୍‌କେ ଦୁଇଖଣ୍ଡ କରି ଓଡ଼ିଶା ଆଉ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶଥି ମିଶେଇ ଦିଆଗଲା । ଇ ମିଶ୍ରଣ ଉତାରୁ କୋଶଲି ଜାତିସ୍ୱତା ଆଉ ଭାଷା ଉପ୍ରେ ପଶ୍ଚାତ୍ଚିନ୍ତା ଲଦେଇ କରି ଅନବରତ ସଂସ୍କୃତି ସଂହାର (Culturoscide) କରାଯାଉଛେ ।

ଖୋବ୍ ଆନନ୍ଦର କଥା, କୋଶଲର ଯୁବଶକ୍ତି ଇ ବିଷୟଟକେ ବୁଝି ପାରି କରି ଏଚ୍ଛେନ୍ ନିଜର ମାତୃଭୂମି, ମାତୃଭାଷା ଆରୁ ମାତୃସଭ୍ୟତାକେ ରକ୍ଷା କରବାକେ ଏକଜୋଟ ହେଇଛନ୍ । କବି **ସତ୍ୟନାରାୟଣ ବହିଦାର** ଇ ସଂଗ୍ରାମର ଆଗୁଆ ସିପେଇ ଆନ । ତାକର ଜୟନ୍ତୀ ବେଲ୍‌ଥି **'ଆମେ କୋଶଲୀ: ଆମର ଭାଷା କୋଶଲୀ'**—ଇ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଫୁଲମାଲ୍ କୋଶଲର ଏକକୋଟି ସନ୍ତାନକେ ସାଦର ସମର୍ପଣ ।

ଭବଦୀୟ

ପି: ଆର: ଦୁବେ
ସଂଯୋଜକ, କୋଶଲ୍ ସମ୍ମେଳନ
୧-୮-୯୨

Scanned by CamScanner

କାହାର ସ୍ୱାର୍ଥ ଲାଗି
ଓଡ୍‌ଶାଥି ସମଲପୁରକେ ମେଶାଗଲା ?

—ଶ୍ରୀ ନୀଲମାଧବ ପାଣିଗ୍ରାହୀ

ହାମର ବୟୁଦାର ଦଦା ୬ ସତ୍ୟନାରାୟଣ ବନ୍ଧିଦାର ମଲ୍ଲ କରି ଅମର ପଦବ ପାୟୁବାର ଆୟୁକ ବାର ବଛର ଭର୍ତ୍ତି ହେଲା । ଦଦାକେ ହାମେ ଆୟୁକ କାଁକରି ଜହ ସୁର୍ତ୍ତା କରୁଛୁଁ ଆର ହୁର୍ଗୁନ ଦଉଛୁଁ ? ଦଉଛୁଁ ଇଥର ଲାଗି ଯେ ଦଦା ହାମର କୋଶଲ ଦେଶର ଉଲୁଲି ସହରେନ, କୟୁରୁ କସାନ, ଖଧାଲ୍ ଖେତି ମାଖନ୍ନୁ ସିଧା ମେଟାନ ମାମଲା ମୁନୁଷ ମାନକର କୁଇଆଥି ଯେନ ହ୍ରାସ୍ୱାଲ୍ ମୁତି ମାନକ ବାଗିର ଶବଦମାନ ଚାପି ହେଇଥିଲା, ସେଟାମାନ ଯତନ ସେ ବେଁଟି ଆନଲେ, ସେଥି ଗଜବନ ମାଲ ଗୁଁଥଲେ ଆର ବାଗଦେବୀ ସମଲେଇର ବେକେଁ 'ଶିରଫଁଟମିଥି ପିଁନ୍ଧେଇଦେଲେ; ତାପଚେ ଫେର 'ଧବକୁଡ଼' ବଟେଜି କରି ନାସୁବାନକେ ନଚେଲେ । ରସିଆମାନକେ ବୟୁଦାର ଦଦା ଶୁନାଲେ 'ଗୀତ, 'କନ୍‌ହେ ଟିପଲା ଗୁଲର୍ ଗୁଣ୍ଟି ରଙ୍ଗ ପିଆଲର ଫାଲେ ଫାଲେ, ବନ କୁକୁରର ଗେଲଫି ଗାଲେଟେରେ—ଚଉର ଶାଗେ କରଡ଼ ଭଜା ନେଉ୍ଥା ମହାର କାଲେ କାଲେରେ' । ଲେକେନ ହାମେ ତ ଲୁକେଁ ଇଲଣି ମାଛ ଖାଇଛୁଁ, ଟିଁଟିଥି କଁଟା ଅଲହିଁନଚ, ଟପୋ ଟପୋ ଗଲୁଛେ । ଗିଲମି ବସୁଲେଁ ଗିଲା ନାଇଁ ହେବାର, ଉକଲମି ବସୁଲେଁ ଉକଲେଁ ନାଇଁ ହେବାର । ହାମେ ଚଉର ଶାଗ ଆର କରଡ଼ ଖିଆ ଲୁକ କାଣା ଇଲଣ ମାଛ ଖାସୁବାର ଲାଲଚ ରଖିଥିଲୁଁ ବଲି ଆୟୁକ ଏନ୍ତା ଛଟପଟୋଛୁଁ ? କି ହାମର ଅଜାଣ୍ତକେଁ ହାମକେ ହେଁ ମାଛ ଖୁଆ ହେଇଛେ ?

ହାମର ଝୁନେ ପଣ୍ଡିତ ତାକର ମୁହେଁ କହୁଛନ, 'ବଙ୍ଗ ପ୍ରଦେଶରେ ସଂଯୁକ୍ତ ହେଲେ ଅଧିକ ସୁବିଧା ଓ ସୁଯୋଗ ଲଭ ଆଶାରେ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରୁ ବିଛିନ୍ନ ହେବାକୁ ଲୋକେ ଚାହୁଁନଥିଲେ ।" (୧) ସେନ ଫ୍ରେଜର ସାହେବ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ଚିଫ୍ କମିଶନର ଥିଲା ବେଲେଁ ତାହାକୁ ଫୁସଲ୍ ଫୁସଲ କରି ଆର ପଟି ପଢ଼େଇଁ କରି ସମଲପୁର ଆରୁ ପାଁଚଟା ଗଡ଼ଜାତ ପାଟନା (ବଲାଁଗିର), ବାମରା, ସୋନପୁର,

କଳାହାଣ୍ଡି ଆଉ ବରଗଡ଼ାଖୋଲକେ ସେ ବେଲର ଓଡ଼ିଶା ଡିଭିଜନର ଶାସନେଁ ରଖାଗଲା, ସେ ଫ୍ରେଜର ଲେଖିଛନ—'if anything they much preferred the Central Provinces Govenrment to that of Bengal. But they could not tolerate the loss of their mother tongue—' (2)

ଦେଖେଲେଁ, ଫ୍ରେଜର ସାହେବ ଯେବେବେଲେଁ ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲାର ଗାଁ ମାନକର ମଧେ ଟଙ୍ଗ୍ ଟା ଜାଣା ଆସୁ ସେ ଦେଖନ୍ତି ଜହାଁକେ ଆସିଥିଲେ, ତାହାଙ୍କ ଆଗେଁ କଟକ ଅଞ୍ଚଳର ଗୁଟେ ଲମ୍ବା ଉଡ଼ନା ଦେଇ ବାମହଣ ଭୁଇଁକେ ଠିଆ ହେଇ ହେଲା । ଫ୍ରେଜର ବଡ଼ ଭଦ୍ରଲୋକ । ସେ ଜାଣା 'ଉଡ଼ନା ହାଟ' ନେଇଛେ, ତମହର ଟଙ୍ଗ୍ ଟିକେ ଦେଖମି' ବଲଛେ ? ସମ୍ବଲପୁର ସହରର ଝୁନା ବେଳେ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକ ଯାହା ବତାଲେ ସେଟାହିଁ ସତ ବଲି ସେ ଭାବଲେ । ତାକର ମନେ ଗାଢ଼କ ପଡ଼ିଥିଲା ସେ ନସ ଉକୁଁଲ ସହରନେ, ଜୟପୁରୁ କସାନ, ଖଧାଲ ଦେଖି ଆଉ ସମ୍ବଲପୁରର ଗାଁ ଗଉଁଳର ମାମଲା, ଅନପଢ଼ ଲୋକଙ୍କୁ ଡାକି କରି ତାକର ଟଙ୍ଗ ଦେଖିଥିଲେ ? ସମ୍ବଲପୁରର ସହରିଆ ଶିକ୍ଷିତମାନକର ନାକକେ ତ ସେହିଁ ଗୋଁ କାଟ ଅନପଢ଼ମାନକର ଟଙ୍ଗ୍ ଗଁଧୁଥିଲା । ସେମାନକର ଭାଷାଟା ତ 'ଜଦର୍ଯ୍ୟ ଦଶାପନ' ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ବଲି ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱବତ୍ କଟକିଆ ପଣ୍ଡିତ ନୀଳମଣି ବିଦ୍ୟାରତ୍ନ ସମ୍ବଲପୁରର ଶିକ୍ଷିତ ମାନକେ ୧୮୯୧ ମସିହାଥୁଁ ପାଠ ପଢ଼େଇ ସାରିଥିଲେ । ୧୯୦୧ ମସିହାର ଅକ୍ଟୋବର ୨୭ତାରିଖ ଦିନ ଫ୍ରେଜର ସାହେବ ସମ୍ବଲପୁର ଦୌରା କରିଥୁଁ ହିନ୍ଦୀ ଉଠେଇ କରି ଓଡ଼ିଆ ଚଲିବାର କାଜେ ଯେନ ଅର୍ଜି ଲାଟ୍ ସାହେବକେ ପଠାଥିଲା, ସେଟା ଦେଖନ୍ତି ଜହାଁକେ ସମ୍ବଲପୁରେଁ ପୁହଁଚଲେ । ସମ୍ବଲପୁରର ଭାଷା ସମସ୍ୟା ଟିକେ ସରଗରମ କରିବାର କାଜେ କଟକିଆ ପଣ୍ଡିତ ନୀଳମଣି ବିଦ୍ୟାରତ୍ନ ସେଗାନେ ନେବଲାଣ୍ଡି ବାହାର କରୁଥିଲା, ସେଥିରେ ଁ ଘଟନାକେ ନେଇକରି ଲେଖା ହେଇଥିଲା ସେ ଫ୍ରେଜର ସାହେବକେ "ସମ୍ବଲପୁରରେ ବିପୁଳ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ଦିଆଗଲା —ତାଙ୍କର ଯିବା ବାଟରେ ଠାଏ ଠାଏ ସୁସଜ୍ଜିତ ତୋରଣ ତିଆରି ହୋଇଥିଲା । ବିପୁଳ ଜନସମାବେଶରେ ସମ୍ବଲପୁର ସହର ଉଚ୍ଛୁଳ ଉଠିଲା । କୁହାଯାଉଛି, "ମାନ୍ୟବର ଫ୍ରେଜର ମହୋଦୟ ଯହିଁ ଯହିଁ ଗଲେ ସେଠାରେ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ହୃଦୟ ନିହିତ ମର୍ମାନ୍ତିକ ବେଦନାଜନିତ ଆର୍ତ୍ତନାଦ ଶ୍ରବଣ କଲେ । ଓଡ଼ିଆଙ୍କର ଦୁଃଖରେ ତାଙ୍କର ହୃଦୟ ବିଚଳିତ ହେଲା ।"

ସମଲପୁର କଟକ ଥୁଁ ଓଡ଼ିଆ ଉଠିଯାଇକରି ହିନ୍ଦୀ ଚଲୁଥିଲା ବଲି ହେଁ ନୟନ ଆର୍ତ୍ତନାଦ ଫ୍ରେଜର ସାହେବ ଶୁନଲେ, ସେଟା ଯଦର୍ପି ଷ୍ଟେପ୍ କରି ହେଇ ପାରିଥିଲା ତ ଜନା ପଡ଼ୁଥିଲା, ସେ ଆର୍ତ୍ତନାଦ ଭିତରେ ଶୁଦ୍ଧ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଶୋକ କାମୋଧି ସାଗରୁଁ 'କଟକିଆ କୁଆମାନେ ଗାଁଉଛନ, ବୋଉଲେ, ହିନ୍ଦୀ ଆମ ଲେଖାନକାଣ୍ଡ ବେଉସା ବୁଡ଼ଉଇଲା । ହେଲେଁ କୁଭୁଁଷିଆ ଓଡ଼ିଆଭାଷୀ କଟକିଆ ମାନେ ହେଁ ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଲନ କୁଡେରଥି ବେଁଟ କରିଥିଲେ ସମଲପୁରର ଓଡ଼ିଆ ପଢ଼ୁ ସାଦାସିଧା, ଘୁଟ ଲୋକମାନକେ ଆନ୍ତୁ ସେ କୁଡେରଥି କୋଶଲ, କୋଶଲ-ବାସୀ ଆରୁ କୋଶଲୀ ଭାଷାକେ କାଟ୍‌ବାର ଚେତେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ ।

ଫ୍ରେଜର ସାହେବ ତଦନ୍ତ କଲାବେଲେଁ ସମଲପୁରର ଡିଷ୍ଟ୍ରିକ୍ଟ କାଉନସିଲର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବ୍ରଜମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ ସାକ୍ଷୀ ଇଥିର ଦେଲେ, "ସମ୍ବଲପୁରବାସୀଙ୍କର ଭାଷା କେବଳ ଯେ ଓଡ଼ିଆ, ଏପରି ନୁହେଁ, ସେମାନଙ୍କର ଆଚାର-ବ୍ୟବହାର, ଖାଦ୍ୟ-ପାନ ସବୁ ଓଡ଼ିଆ ।" (ଉଦ୍ୟ : ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ତ୍ରିପାଠୀ ଯେନ ଦଶହଜାର ଶବ୍ଦ ଭାକର ସମଲପୁରୀ ଶବ୍ଦକୋଷରୁଁ ଦେଇଛନ ସେ ସବଯାକ ଶୁଦ୍ଧ ଓଡ଼ିଆ, ହେଁ ସବଯାକ ସେ କଟକ, ପୁରୀ ଆର ବାଲେଶର ଆଡ଼ୁଁ ବୈଁଟି ଅନିଛନ । ଆରି ନୂଆଁଖାଇ, ପୁଷପୁନି ଆଦି ତିହାର ଆଘ ହେଁ ଅତେଁ ଲୁକ ମାନୁଥିଲେ, ସମଲପୁର (କୋଶଲ) ଆଡର ଲୁକେ ହେଁ ଆଜର ଦେଖାଶିଖା ହେଁ ତିହାରମାନ ମାନସନ । ଡାଲଖାଇ, ନଚ୍‌ନ୍ୟାଚଡ଼, ରସରକେଲି, କର୍ମା ଆଦି ଗୀତନାଚମାନ ଆଗ ପୁରୀ ମନ୍ଦିରର ଦେବଦାସୀମାନେ ଗାଉଥିଲେ ନାଚୁଥିଲେ, ପୁରୀର ପଣ୍ଡା ଆର ମାନେ ମନ୍ଦିରଥୁଁ ମାଦଲ୍ ବଜେଇ କରି ମାହାପୁରର ଆଗେଁ ନାଚୁଥିଲେ । ସମଲପୁର (କୋଶଲ) ଆଡର ଦେଓ୍ବାବେଣ୍ଡିମାନେ ଓଡ଼ିଶାର ଜଗନାଥ ଦର୍ଶନ କରବାକେ ବେଲେଁ ସେନୁ ହେଁ ସବ ଶିଖି କରି ଆସିଥିଲେ ।)

'ସମ୍ବଲପୁର ହିତୈଷିଣୀ' ଫ୍ରେଜର ସାହେବର ତଦନ୍ତ ନେଇ କରି ଅଧିକ ଲେଖିଥିଲା, ଫ୍ରେଜର ସାହେବ ସମ୍ବଲପୁରର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ପ୍ରଚଳନ ବିଷୟରେ ପଚାରିଲେ । ସେ କହିଲେ, 'ବ୍ରଜମୋହନ ବାବୁ ଯାହା କହି ଅଛନ୍ତି ତହିଁରେ ସମସ୍ତେ ସମ୍ମତ କି ନାହିଁ ? ବାବୁ ସତ୍ୟବାଦୀ ପାଢ଼ୀ କହିଲେ, ସମ୍ବଲପୁରରେ ହିନ୍ଦୀ ଭାଷା ପ୍ରଚଳିତ ହେବାରୁ ସମ୍ବଲପୁରବାସୀ ସକଳ ଓଡ଼ିଆ ଦୁଃଖିତ ଅଛନ୍ତି । ଆପଣ କଷ୍ଟ ସ୍ୱୀକାର କରି ହିନ୍ଦୀ ଭାଷା ପ୍ରଚଳନର ଅସୁବିଧା

Scanned by CamScanner

ବିଷୟରେ ତଦନ୍ତ କରିଥିବାରୁ ଆପଣଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ପ୍ରଦାନ କରୁଅଛୁଁ ଏବଂ ଈଶ୍ୱରଙ୍କଠାରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଅଛୁଁ ଯେ ଈଶ୍ୱର ଆପଣଙ୍କୁ ଗଭର୍ନର ଲାଟ୍ କରନ୍ତୁ । ଆମ୍ଭେମାନେ ଆନନ୍ଦିତ ହେବୁଁ । ଓଡ଼ିଶାରେ ସମ୍ବଲପୁର ଯୁକ୍ତ ହେଲେ, ସମ୍ବଲପୁରବାସୀମାନେ ଓଡ଼ିଶାର ଓଡ଼ିଆଭ୍ରାତା ମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ରହି ଅନେକ ଉନ୍ନତି ସାଧନ କରିବେ ।"

(ହିତୈଷିଣୀ, ଅକ୍ଟୋବର ୧୬ ? ତାରିଖ ୧୯୦୧, ପୃ ୯୮) (୩)

ହେଁ, ଜର ସାହେବ ଲାଟ୍ ଭି ହେଲେ ଆଉ ସମ୍ବଲପୁର ଭି ଓଡ଼ିଶାଥିଁ 'ଯୁକ୍ତ' ହେଲା, ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଛେ । ସମ୍ବଲପୁର ସମେତ ସାରା କୋଶଳ ଖଣ୍ଡଟା ଓଡ଼ିଶାର 'ଯୁକ୍ତ' ପଟେ ହେଉ, ସମ୍ବଲପୁର କୋର୍ଟ କଚେରୀରୁ ହିନ୍ଦି ଭାଷାକେ ଉଠିଯାଉ, ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାଥିଁ ଅର୍ଜିପାତ୍ର, ଦଲିଲ ଆଦି ଲେଖାହେଉ—ଏନ୍ତା ବଲି ସମ୍ବଲପୁର ସହରର ଶିକ୍ଷିତ ଲୁକେ ବଡ଼ଲାଟ ଲଗେ ଦରଖାସ୍ତ କରିଥିଲେ ୧୮୯୫ ଜୁନ ୧୩ ତାରିଖ ଦିନ । ସର୍କାର କିଛି ନାଇଁ ଶୁନଲେ । କାଁ କରି କହୁଥିଲେଁ, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ସର୍କାର କହେ କରି ଜାନଥିଲେ ଯେ ୧୮୬୦-୬୧ ମସିହାଥିଁ ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲା ପ୍ରାୟ ବର୍ଷ କର ଲାଗି ଓଡ଼ିଶାଥି ମିଶିବାର ଆଗୁଁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସମ୍ବଲପୁର କୋର୍ଟ କଚେରୀର ଭାଷା ନାଇଁ ଥାଇଁ ।

ନାଇଁ ଥାଇ କହୁଥିଲେଁ କେନ ଭାଷାଟା ରାଜଭାଷା ଥିଲା ? ୧୭୮୧ ମସିହାଥିଁ ସମ୍ବଲପୁରର ରଜା ଜୟନ୍ତ ସିଂ ସାରଙ୍ଗଗଡ଼ ରଜାକେ ସରିଆ ପର୍ଗନା ପୁରସ୍କାର ଦେଇଥିଲେ । ସେଥିର କାଗଜ ଯେନ ତାମ୍ରପଟା ଦିଆ ହେଇଥିଲା ତାର ଭାଷା ଥିଲା ହିନ୍ଦୀ । (୪) ୧୮୫୯ ମସିହା ଥିଁ କଲାହାଣ୍ଡି ରଜା ସମ୍ବଲପୁରର ତ୍ରିଲୋଚନ ସୁଆରକେ ଯେନ 'ମୁକ୍ତାରନାମା' ଦେଇଥିଲେ ସେଥିର ଭାଷାଭି ଥିଲା ହିନ୍ଦୀ । (୫) ତଲାସ କଲେଁ ଏନ୍ତା ହିନ୍ଦୀ କାଗଜ ପତର ବହୁତ ବାହାରବା ।

ହେଲେଁ, ୧୮୬୦-୬୧ ସାଲେଁ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ସାଏ ବିଦ୍ରୋହର ମୁକାବିଲା କରବାର କାଜେଁ ସୁବିଧା ହେବା ବଲି ସମ୍ବଲପୁରର ଶାସନ ଭାର ଛୋଟନାଗପୁର ଡିଭିଜନ ଥିଁ ଓଡ଼ିଶା (କଟକ) ଡିଭିଜନକେ ବ୍ରିଟିଶ ସର୍କାର ଡେଇଗଲା ଦେଲେ । ଯେନ୍ତା ଡ଼େଇଗଲେ କି, "On the transfer of the district to Cuttack Division, where language was Oriya, the Commissioner

directed that Oriya alone should be used (in the Court) and in order to ensure this he had to import Officials from Cuttack. (5)

ବାର ବରଷ୍ଟାକେ ହିନ୍ଦୀ ଭାଷା ଚେକାପି ଅଉର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଶୁଖାପି । ବୀର ସୁରେନ୍ଦ୍ର ସାଏ ହେତେବେଲେଁ ଉଲଗୁଲାନ କରୁଥିଲେ । ସମଲପୁରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଚଲଲେଁ ବୀରଭଏକେ କ୍ଷୁଣେଁ ହେବା, ଇ ଆଶା କରି ସର୍କାର ଓଡ଼ିଆକେ ରାଜଭାଷା କଲେ ଆଉର ସମଲପୁରର ଅନେକ ଜାଗାଥିଁ ଓଡ଼ିଆ ଇସ୍କୁଲମାନ ଖୁଲଲେ, କଟକ ଆଉର୍ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷୀ ମାଷ୍ଟରମାନକେ ସେ ଇସ୍କୁଲମାନକେଁ ମୁକରର କଲେ । ସୁରେନ୍ଦ୍ର ସାଏ ଆତ୍ମସମର୍ପନ କରୁନ ବଲ ୧୮୬୨ ମସିହା ମେ ମାସର ଅଣ୍ଟାଇଶଥିଁ ଯେନ ଚିଠି ସମଲପୁରର ଡେପୁଟି କମିଶ୍ନର ଇମ୍ପେ ସାହେବର ଅଫିସକୁ ଆଇଥିଲା ତାର ଭାଷା ଥିଲା ଓଡ଼ିଆ ତାକ୍ରିଥିଁ ହିନ୍ଦୀ ଉର୍ଦ୍ଦୁ ଶବ୍ଦର ଫୁଲ ବସୁଲେଁ ଚଲବା । ତାର ଲେଖନକାର ଥିଲେ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ ଆଉର ପେଶକାର ଥିଲେ ନାରାଏଣ ପଟ୍ଟନାୟକ—ଦୁହିଝନ ଓଡ଼ିଆ, ସାଏତ କଟକିଆ । ଚିଠିର ଅକ୍ଷର—ଓଡ଼ିଆ କରନ ଯେନଟା ଥିଲା ସେ ସମିୟା ଥିଁ କଟକିଆମାନଙ୍କର ଏକଚୁଟିଆ କରାମତ ।

ଯାହାହେଉ, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ସର୍କାର ୧୮୯୭ ମସିହାଥିଁ ସମଲପୁର କୋର୍ଟ କଚେରିକୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଉଠେଇ କରି ଆଘର ରାଜଭାଷା ହିନ୍ଦୀ ଚଲଲେ । ସର୍କାର ଯେନ କଥାମାନ ବହୁରକେ ନେଇ କରି ହିନ୍ଦୀ ଭାଷା ଚଲଲେ, ସେଟାମାନ ହେଲା—
1- Oriya was far from being the language in exclusive use in Sambalpur. 2- Hindi was the vernacular of one fifth of the people. It was spoken and used officially to a considerable extent both by the officials and the people. Further its use was spreading along the railway line. 3- Moreover the Oriya of Sambalpur as believed by the authorities was not identical with Orissan Language. It was purely a local dialect with a considerable admixture of Hindi or Chhatishgarh. (7)

Scanned by CamScanner

ମାତର୍ ଜେନ ଭାଷାଟାକେ 'purely local dialect' ବଲି ସେତେ-ବେଲେ ସର୍କାର ଦେଖେଇଥିଲେ, ସେଟାକେ ସମ୍ବଲପୁରର ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକେ 'ସମ୍ବଲପୁର ହିତୈଷିଣୀ' ପତ୍ରିକାର କଟକିଆ ଓଡ଼ିଆପ୍ରେମୀ ସମ୍ପାଦକ ମାନଙ୍କ ହେଡ୍-ମାଷ୍ଟରର ପଛିଥିଁ ପଡ଼ିକରି 'ଦୟନୀୟ ଦଶାପନ୍ନ' ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ବଲି ଭାବ ଥିଲେ । ସାଏତ ହେଁଥିର୍ ଲାଗି "ଦେବଗଡ଼ରୁ ପ୍ରକାଶିତ 'ସମ୍ବଲପୁର ହିତୈଷିଣୀ' ପତ୍ରିକା ମାଧ୍ୟମରେ ସମ୍ବଲପୁର ବାସୀଏ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଲାଇଲେ ।" (୮)

ହେଁ ଆନ୍ଦୋଳନ ସେତେବେଲର ସମ୍ବଲପୁରି ଜନତା ନାଇଁ କରି, କରିଥିଲେ ମୁଖାପିଁଧା କଟକିଆ ଓଡ଼ିଆଭାଷୀ, ନିହିତସ୍ୱାର୍ଥ ଗୋଷ୍ଠୀ । ସମ୍ବଲପୁରି ଜନତାର ଶତକଡ଼ା ପ୍ରାୟ ୯୦ ରୁ ୯୫ଭାଗ ସେତେବେଲେ ନିରକ୍ଷର ଥିଲେ । ହେଁ ନିରକ୍ଷର ମୁରୁଖମାନକର ପକ୍ଷେଁ ହିନ୍ଦୀ ଯାହାଥିଲା, ଓଡ଼ିଆ ତାହା ଥିଲା । ହେଁମାନେ ତ ଏଖେଁ ନିରକ୍ଷର, ସେଥିଁ ଫେର୍ ହେଁମାନକର ମାତୃଭାଷା ଭି ହିନ୍ଦୀ ନାଇଁ ଥାଇଁ କି ଓଡ଼ିଆ ନାଇଁ ଥାଇଁ, ସେଟା ଥିଲା ସମ୍ବଲପୁରି (କୋଶଲି) । କଟକିଆମାନକର ଆତ୍ମମୁକ୍ତ୍ୟାର ନୀଳମଣି ବିଦ୍ୟାରତ୍ନର ପଛିଥିଁ ପଡ଼ି କରି ସମ୍ବଲପୁରର ଜେନ ଝନାକେତେ ଓଡ଼ିଆ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକ ହେଁ ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଳନ କଲେ, ହେଁମାନକର ମାତୃଭାଷା ଭି ଥିଲା ସେହି ସମ୍ବଲପୁରି (କୋଶଲି), ଜେନଟାଥିଲା ସେମାନକର ଟୁଣ୍ଡର ଭାଷା । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସେମାନେ ନାଇଁ କହୁଥାଇ, କହୁଥିଲା ସେମାନକର କଲମ । କଲମର ଭାଷାଟାକେ ସେମାନେ ମାତୃଭାଷା ବଲି ଭାବଲେ, ସିଏଁ ଜେନଥେଇ ମାଁ କଲମ ଧରେଇଁ କରି ଭାଷା ଶିଖାଏସି !

ଜ ଜେନଟାକେ ସମ୍ବଲପୁରର 'ଭାଷା ସଙ୍କଟ' କି 'ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଳନ' କହା ଲେଖା ହେଇ ଆସୁଛେ ଆରୁ ଯାର ଫଲ ହେଲା ଓଡ଼ିଶା ସାଁଗେ ସମ୍ବଲପୁର (କୋଶଲ)ର ଯୋଡ଼୍, ସେଟାକେ ଓଡ଼ିଶା ଅଲଗ ପ୍ରଦେଶ ଗଢ଼ବାର 'ମୁଲଭିତ୍ତି' ବଲି ନାମର ସମ୍ବଲପୁରର ଝନେ ଅଧେ ବିଦ୍ୱାନ୍ ସମ୍ବଲପୁରର ବାହାଦୁରି ମାରୁଛନ । (୯) ଇମାନେ ପଣ୍ଡିତ ଆରୁ ଶିକ୍ଷିତ; ହେଲେଁ ଭି, ସ୍ୱାଧୀନ ଚିନ୍ତା ନାଇଁ କର୍ବାର । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷୀମାନେ ତାକର ଅଲଗ ପ୍ରଦେଶ ପାଇଲେ, ସମ୍ବଲପୁର (କୋଶଲ) ସେମାନକର ଗୁଟେ ଜମିଦାରି ହେଲା । ସେମାନେ ସମ୍ବଲପୁରିଆମାନକେ ଟିକେ ଟେକାଟେକ କର୍ବାର (ଆରୁ ଟେକି କରି ଛାଡ଼ି ଦେଲା ଉତ୍ତୁଁ ସମ୍ବଲପୁରିଏ ତଲେଁ ଚିତ୍‌ମୁସ ହେଇ ପଡ଼ିଗଲେଁ ସେମାନକର ଉପ୍ରେ ଢୁଡା ଚଢ଼ବାର)

Scanned by CamScanner

ଗୁଟେ ମାମଲି କଥା । ୧୯୭୩ ସାଲେଁ ଉତ୍କଳର ମହତାବ ଲେଖିଥିଲେ, "ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରକ୍ଷା ଆନ୍ଦୋଲନ ପ୍ରଥମେ ସମ୍ବଲପୁରରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଓ ଶେଷରେ ଜୟଯୁକ୍ତ ହେଲା । ସମ୍ବଲପୁର ଆଗେ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ଗଠନର ପଥ ସୁଗମ କଲା । × × କ୍ରମେ କ୍ରମେ ସମ୍ବଲପୁର ଓଡ଼ିଶାର ମସ୍ତକମଣି ହେବାକୁ ଯାଉଛି ।" (୧୦) ଇ କଥାଟାକେ ଖିଁ ହାମର ସମଲପୁରର ବିଦ୍ୱାନ ପାଲିଆ ଧଏଲ୍ ବାଗିର୍ ଲେଖିଛନ । ଲେକିନ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ରକ୍ଷା ଆନ୍ଦୋଲନ ୧୮୬୦ ବେଲେଁ ସରିଯାଇ ଥିଲାନ ବଲୁଲେଁ ଚଲବା । ୧୮୬୬ ମସିହାଏଁ ଗୌରୀଶଙ୍କର ରାୟ 'ଉତ୍କଳ ଦୀପିକା' ଖବର କାଗଜ ବାହାର କରିଥିଲେ ଆର ୧୮୭୦ ସାଲେଁ କାନ୍ତିଚନ୍ଦ୍ର ଭଟ୍ଟାଚାର୍ଯ୍ୟ 'ଉଡ଼ିଆ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାଷା ନହେ' ବହି ବାହାର କରିଥିଲେ ଭ ଯେଉଁବର୍ଷ ଭାଷାବିତ୍ ଜନ ବୀମସ ଓଡ଼ିଆ ଗୁଟେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାଷା ବଲି କଲକତାର ରୟେଲ୍ ଏସିଏଟିକ ସୋସାଇଟି ସଭାଏଁ ବକ୍ତୃତା ଦେଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ରକ୍ଷା ପାଇଥିଲା । ତ, ଆଗ ସମଲପୁରେଁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ରକ୍ଷା ଆନ୍ଦୋଲନ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ବଲିବାରଟା ହୁଗ୍ଗା ଭୁଲ୍ କଥା । ଫେର୍, ବାଲେଶ୍ୱରର ରାଜା ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ ଦେ ବଙ୍ଗଦେଶର ଲାଟ କାଉନସିଲ ସଭ୍ୟ ଭାବେଁ ୧୮୮୩-୧୮୮୬ ମସିହା ଭିତ୍ରେ ଦାବି କରି ସାରିଥିଲେ ଯେ ଓଡ଼ିଶାକେ ଅଲଗ ପ୍ରଦେଶ କରାଯାଉ । ସମଲପୁରର ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଲନଟା ଓଡ଼ିଶା ଅଲଗ ପ୍ରଦେଶ ଗଢ଼ିବାର ବାଟେଁ ନେଇ ଯିବା ବଲିବାରଟା ଖାଲି ଆତ୍ମ ପ୍ରବଞ୍ଚନା ଆୟ, ସମଲପୁରି (କୋଶଲି) ଭାଷାକେ ଲୁଚି ଦେବାର ଲାଗି ଇଁ ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଲନ କବର କୁଡ଼ଲା ବଲୁଲେଁ ଠିକ ହେବା ।

ସମଲପୁରର କୋର୍ଟ କଚେରିଁ ଓଡ଼ିଆ ଉଠି କରି ହିନ୍ଦୀ ଚଲବାରଟାକେ ଗୁଟେ 'ଇସୁ' କରି ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଲନ କରା ହେଲା ଆର ସମଲପୁର (କୋଶଲ) ଖଣ୍ଡକେ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରୁ ଅଲଗେଇ କରି ଓଡ଼ିଶା ସାଂଗେ ଯୁଡ଼ାଗଲା । ଇଁଟା କାର ସ୍ୱାର୍ଥ ଲାଗି କରାଗଲା ? ସମଲପୁରର କମୁରୁ କହାନ, ଖଧାଲ ଖେତ, ଘରଯୁଗି ଘିଁଷିଏନ ବାଗିର ଯେନ ଲାଖ ଲାଖ ଲୋକ (ପଣ୍ଡିତ ନୀଳମଣି ବିଦ୍ୟାରତ୍ନଙ୍କର ନଜର ଆର ଭାଷାଏଁ 'ନିମ୍ନଶ୍ରେଣୀ'ର ଲୋକ) ଆପନାର ମାତୃଭାଷାର କୁଲେଁ, ଆପନାର ଜମିନ ଟୁକରେ ଟୁକ୍ରେ ନେଇ କରି ଆପନାର ଦେଶେଁ ଦୁଖଭୁଖି କରି ବଁଚିଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କର ଭାଷା, ସଁସକୃତି, ରହନ ସହନ ଉନ୍ନତି କରୁ ବଲି କରା ହେଇଥିଲା ? ହେମାନଙ୍କର ହିତ ହେବା ବଲି ଇଁ ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଲନ କରାଗଲା ଆର ସମଲପୁର (କୋଶଲ) କେ ଓଡ଼ିଶାର ଲେଁଜ କରାଗଲା ? କି

Scanned by CamScanner

ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥ ଲାଗି କେଉଁ କାମ କରାଗଲା ? ଇ ବସ୍ତୁର କଲାବେଳେ ୧୮୯୬ ମସିହାର ଆଶପାଶ 'ବେଙ୍ଗଲ ଏଡୁକେସନ ଗେଜେଟ'ରୁ ବାହାରି ଗୁଡ଼ିଏ ଲେଖ ଦେଖିବାର ଲାଏକ ଆୟୁ । ସେଥିଁ ଲେଖା ହେଇଥିଲା, "× × ସମ୍ବଲପୁର ଓଡ଼ିଶାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ଛିନ୍ନ ଶିଖା (? ଶାଖା) ପରି ବିଶୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପଡ଼ୁଅଛି ।" (ସେଥେଁ ଯେମିତି ସମ୍ବଲପୁରଟା ସତଯୁଗୁଁ ଓଡ଼ିଶା ସାଁଗେ ଯୁଡ଼ି ହେଇ ରହିଥିଲା !) ସେହିସବୁ ଉତ୍କଳ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏବଂ କରଣ ସମ୍ବଲପୁର ବିଭାଗରେ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ କରୁଥିଲେ ସେମାନେ ଏତେବେଳକୁ ମୂଳ ସମାଜରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ । ଶାସନ ବିଷୟରେ ଏକତା ନ ଥିବାରୁ ଗତାଗତ ସୁଦ୍ଧା ବନ୍ଦ ହେଲା । ଏଣୁ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ସାମାଜିକ ସମ୍ପର୍କ ମଧ୍ୟ ତିରୋହିତ ହେଲା । × × ସମ୍ବଲପୁର ଅଞ୍ଚଳର ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ କରଣମାନେ କଷ୍ଟିତ ହତଶ୍ରୀ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ଦେଖି ଦୁଃଖ ହୁଏ । ପୁଣି ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରେ ହିନ୍ଦୀ ଓ ମରହଟ୍ଟା ଭାଷା ଅତି ପ୍ରବଳ । କେବଳ ସେହି ପ୍ରଦେଶର ଏକ କୋଣରେ ସମ୍ବଲପୁରରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ପ୍ରଚଳିତ । ସୁତରାଂ ଭାଷା ଦିନକୁ ଦିନ ମଳିନତା ଲାଭ କରୁଅଛି ।

ଆପଣାର ନିଜ ଭାଷାରେ କଥା କହି ନ ପାରିଲେ ଭାବ ପରିସ୍ଫୁଟ ହୁଏ ନାହିଁ ଏବଂ ଦିନକୁ ଦିନ ମାନସିକ ଜଡ଼ତା ଉପସ୍ଥିତ ହୁଏ । ସମ୍ବଲପୁର ଭାଗ୍ୟରେ ଠିକ ଏହା ଘଟିଅଛି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ସମ୍ବଲପୁର ପୂର୍ବ ପରି ଦୁର୍ଗମ ନୁହେଁ ଅନାୟାସରେ ଏ ଜିଲ୍ଲାକୁ ଓଡ଼ିଶା ସଙ୍ଗରେ ସଂଯୁକ୍ତ କରାଯାଇପାରେ । ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ଏ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଉତ୍କଳବାସୀ ଉପକୃତ ହୋଇପାରିବେ । (୧୧)

କେଡ଼େ ସତ୍ କଥା ! ସହସ୍ର ସହସ୍ର 'ଉତ୍କଳବାସୀ'ର ଉପକାର ଲାଗି ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ 'କୋଶଲବାସୀ'ର ଜିଭ କାଟି କରି କଟକ ଚାନ୍ଦିନୀଠାରେ ଭେଟି ଦେବାର ଦର୍କାର ଥିଲା । ସମଲପୁର (କୋଶଲ) ଓଡ଼ିଶା ବାହାରେ ଥିଲା ବଲି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାଟା ଦିନକେ ଦିନ ମୟଲା ପଡ଼ି ଯାଉଥିଲା । ହେଁଥିର ଲାଗି ସମଲପୁର (କୋଶଲ) କେ ଓଡ଼ିଶାର ଲେଁଜ ମିଡାଲ ଯୁଡ଼ ଦିଆଗଲା । ଯେନ ମାନକର ଜିଭ କଟାଗଲା ସେମାନକେ ଭି ସାଏତ କହାଗଲା "ତମନେ ସମଲେ ଦେବାର ଛୁରି କରୁଥିଲ । ଏଥର ମନେ ମନେ ସାର୍ଲ ଦେବାକେ ଛୁରି କର । ତମହର ନ ଥି

Scanned by CamScanner

ଜଡ଼ ପାହିଁଲେ, ଭାଷା ଶୁଦ୍ଧ ହେବା । ତନ୍ତର କସାନମାନେ 'କୃଷାଣ' ହେବେ, ଖେଣ୍ଡମାନେ 'ଷେଣ୍ଡି' ହେବେ, ସୁଆର 'ସୂପକାର' ହେବେ; ଧୂନଶର୍ ଆର ବହୁଦାର ଗୁହାଁବେ ତ 'ପୁରୁଷ ଶ୍ରେଷ୍ଠ' ଆରୁ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ତବକଦାର ହେବେ ।"

ହେଲେଁ, କୁଡ଼େ ଗଛର ଅଗି ଚୁଛ ନଦେଲେଁ ଯେନଟା ପାହିଁଲବା ସେଟା ତ କଥା କେତକା ନାଇଁ ହେଇପାରେ । କୁଡ଼େ ଟେହ୍ନ ପାହିଁଲବା, ଧୂର୍ଲି ହେବା ଆର ସେହ୍ନି କୁଡ଼େ ଫୁଲ୍ ଫୁଟବା, କଥାକେତକା ନାଇଁ ଫଟେ । କସ୍ତୁରୁ କସାନ, ଖଧାଲ୍ ଖେଣ୍ଡ ଆର ଘରଯୁଗି ଘଁଷିଏନ. ତ ବିଲର ଶାଗ ଆର କନ୍ଦମୂଳ ଭଜା କାଲ କାଲ୍ ନେହଲ୍ ଖାଇ ଆସିଥିଲେ, ସେଥି ପହଦ ଥିଲେ, ସେଟା ସେମାନକର ବସ୍ତୁସିଦ୍ଧ । ସେମାନକେ ଇଲଶି ମାଛ ଖ ବସ୍ତୁଲେଁ କାଣା ଲାଗିବେ ? ତାକର ଜଭ ତ ସମଲେଇର ଭୁଞ୍ଜି ଖାଇ ଶିଖିଥିଲା, ନୂଆଁ ଜଭ ପାହିଁଲ କରି ସେହ୍ନି ସମଲେଇ ଭୁଞ୍ଜି ଗାମ୍ବୁଲା । ସମଲେଇ ଆର ସାର୍ଲ ବଡେନ ବଡେନ ହେଲେଁ ଭି କାଁ ହେଲା, ସେମାନକର ପୂଜା ଧଜାର ଗୀତ ରିବାଜ ଅଲଗା । ପଙ୍କଜ ବାସିନୀ ଦେବୀ ଉତ୍କଲ ଖାରଗର ପୂଜି ନାଭମାନକର ଲବଜ ଅଲଗା, ସୁଣ୍ଡୁକସ୍ତଗିନୀ ମାଁ । ସମଲେଇର ପୂଜି ଶ୍ରୀ ନାତନ ତେନମାନକର ଅଲଗା ।

କସ୍ତୁରୁ କସାନ, ଖଧାଲ୍ ଖେଣ୍ଡ ଆର ଘରଯୁଗୀ ଘଁଷିଏନମାନେ ଡ଼ାଲଖାଇ, ରସରକେଲି, ମାୟଲଜଡ଼ ଗାଉଥିଲେ, କର୍ମା ନାଚୁଥିଲେ । ତାକର ନାତସୁତ ନାତେନମାନେ ଭି ସେହ୍ନି ଗୀତ ନାଚ ଚଲେଇଛନ, 'ରଙ୍ଗବତୀ' ଗୀତ ଗାଉଛନ, ଲେଖୁଛନ । କସ୍ତୁରୁ କସାନ ଆର ଖଧାଲ୍ ଖେଣ୍ଡ ଘରେ ଯେନ ଭାଷା କହୁଥିଲେ ସେଟାକେ ଟକଆ ଇସ୍କୁଲ୍ ମାଷ୍ଟର ବାମଣ୍ଡାର ଦେବଟେଁ ଉଡ଼ିଆଭାଷୀ ଗଁର ବଜାରୀ ଭଜାର ପ୍ରସୂସା (କ ପର୍ଜାମାନକର ପସୁମା) ଥିଁ ଢିନାହେଲ୍ ଛପାଖାନାଥୁଁ ବାହାର୍ଲ 'ସମ୍ବଲପୁର ହିତୈଷିଣୀ' ଥି 'ନିତାନ୍ତ କଦର୍ଯ୍ୟ ଦଶାପନ୍ନ' ଉଡ଼ିଆ ଭାଷା ବଲି ଲେଖିକରି ସମଲପୁରର ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକମାନେ କେତକର ମୁଣ୍ଡେ ଭି ହେଁ ଭାବନା ଡୁକେଇ ଦେଲା । ସେହ୍ନି କସ୍ତୁରୁ କସାନ ଆରୁ ଖଧାଲ୍ ଖେଣ୍ଡ ଘରର ପୁତନାତ-ନାତେନ ଖିଁଟେଲୁ, ଗେଥଲ, ଗୁଲଠୁ, ଘମୋ, ଚଏତୁ, ଗୁଁଟି, ଗୁଲୁ, ଖାଲୁ, ଟିକଲୁ, ବୁଦନ, ବେଁଢ଼ା, ସଁପୁର, ଲୁଏବାନ ଘରେମାନେ ଯେନ ଭାଷା କହୁଛନ, ତାକର ଲେଖକକାରମାନେ ଯେନ ଭାଷାଥିଁ ଗୀତ କବିତା କଥାନ, ଉପନ୍ୟାସ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖୁଛନ ସେଟା ତ ଜହ 'କଦର୍ଯ୍ୟ ଦଶାପନ୍ନ ଉଡ଼ିଆ' ହେଇଥିବା ? (ଯଦି

ଭି ବିଦ୍ୟାରତ୍ନର ବୁଆ ବାଗିର ଶ୍ୟାମା ବିଦ୍ୟାସାଗରମାନେ ଭି ଏବେ ମାନୁଛନ ଯେ ହେଁ ଭାଷା ସାହିତ୍ୟର 'ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ' ଅଛେ ।) (୧୨) ହେଲେଁ, ହେଁ ଭାଷାକେ 'ନିତାନ୍ତ କଦର୍ଯ୍ୟ ଦଶାପନ୍ନ' ହେଉଥାଉ ପଛେ ତାର 'ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ' ଅଛେ ଆଉ ହେଁ ଭାଷା ଇଛେନ କହୁଛନ କିଛୁ ନ ହେଲେଁ ଏକକୋଟି ଲୋକ । ଇ ମାନଙ୍କର ପୂର୍ବ ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ୧୯୦୧ ମସିହାର ଜନସୁମାରି ବେଲେଁ ଥିଲା ପ୍ରାୟ ୪୦ ଲକ୍ଷ—ଏକଲା ସମଲପୁର ଜିଲ୍ଲାଥିଁ । କଟକିଆମାନେ ତ ନୀଲମଣି ମାଷ୍ଟରକେ ଲଗେଇ କରି ଶିକ୍ଷିତ ସମଲପୁରିମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡେ ଭୁଲ ଭାବନା ଭୁର୍କି ଦେଇଛନ ଯେ ସମଲପୁରର ଲୋକ ଯେନ ଭାଷା ଅଠିପର ବେଭାର କର୍ସନ ସେଟା 'କଦର୍ଯ୍ୟ ଦଶାପନ୍ନ ଓଡ଼ିଆ' ଭାଷା । ଶିକ୍ଷିତ ବଙ୍ଗାଲିମାନଙ୍କର ଭିତୁଁ କେତେଜଣ ୧୮୬୦-୭୦ ମସିହା ବେଲେଁ ଭାବୁଥିଲେ ଯେ ଓଡ଼ିଶାର ସାନ୍ତାଲ, ଗଣ୍ଡ ଆଦି ଅନାର୍ଯ୍ୟ, ଅସଭ୍ୟ ଜାତିର ଲୋକମାନଙ୍କର ସଂପର୍କଥିଁ ବଙ୍ଗଲା ଭାଷାଟା ଅପଭ୍ରଷ୍ଟ ଆଉ କଦର୍ଯ୍ୟ ହେଇଗଲା; ସେଟାକେଁ ଓଡ଼ିଶାର 'ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା' । କାନ୍ତିଚନ୍ଦ୍ର ଭଟ୍ଟାଚାର୍ଯ୍ୟ ତାଙ୍କର 'ଓଡ଼ିଆ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାଷା ନହେଁ' ବହିଥି ଲେଖିଥିଲେ, "ବାଲେଶ୍ୱର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଶୈଳଗିରି ନିବାସୀ ସାଁତାଳ ଓ ଗଣ୍ଡ ପ୍ରଭୃତି ଅସଭ୍ୟ ପାର୍ବତ୍ୟ ଜାତିମାନଙ୍କ ସଂସ୍ରବରେ ବାଲେଶ୍ୱର, କଟକ, ପୁରୀ ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କର ଭାଷା ବିକୃତ ହୋଇଛି × × ଅତି ରୁକ୍ଷ, କର୍କଶ, ଅଶୁଦ୍ଧ, ଅପଭ୍ରଷ୍ଟ ଓ ସପ୍ରନାସ୍ଥି କଦର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ।" (ପୃ: ୧୫୯-'ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଳନ') କାନ୍ତିଚନ୍ଦ୍ର ଭଟ୍ଟାଚାର୍ଯ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାଟା ଅଲଗ ଭାଷା ନୁହେଁ, କଦର୍ଯ୍ୟ ବଙ୍ଗଲା ବଲି କହିଥିଲେ; ତାଙ୍କର ସଚ୍ଛିଷ୍ୟ ବାଗିର ନୀଲମଣି ବିଦ୍ୟାରତ୍ନ ଭି ତାଙ୍କର 'ହିତୈଷିଣୀ' ଥି ଲେଖିଥିଲେ, 'ସମ୍ବଲପୁରରେ ଉତ୍କଳ ଭାଷା ମାତୃଭାଷା ଅଟଇ । × × ତାହା ନିତାନ୍ତ କଦର୍ଯ୍ୟ ଦଶାପନ୍ନ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭଦ୍ର ସମାଜର ଭାଷା କିଞ୍ଚିତ ଉନ୍ନତି ଲାଭ କରିଅଛି ସତ୍ୟ ମାତ୍ର ନିମ୍ନ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକମାନଙ୍କର ଭାଷା ପ୍ରାୟ ପୂର୍ବ ପରି କଦର୍ଯ୍ୟ ରହିଅଛି ।" (ପୃ: ୨୭୫-୨୭୭ ସେହିଠନେ) । ସମଲପୁରର ଭାଷା କେନ୍ତା କଦର୍ଯ୍ୟ ସେଟା ଦେଖାବାର କାଜେଁ ଇଥିର ସାଁଗେ ସେ ଗୁଟେ ସମଲପୁରୀ ପ୍ରାଚୀନ କବିତା ଭି ଉଦ୍ଧୃତ କରି ଛପେଇ ଥିଲେ ।

'ସମ୍ବଲପୁର ହିତୈଷିଣୀ' ପତ୍ରିକାର କଟକିଆ, ଓଡ଼ିଆ ଭାଷୀ, ଓଡ଼ିଆ ସ୍ୱର୍ଣୀ ସଂପାଦକ ନୀଲମଣି ବିଦ୍ୟାରତ୍ନ ୧୮୯୧ ମସିହାଥି ମାନେ ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଳନର ସୂତ୍ରର ବହୁତ ଆଗୁ ଇ ସବୁ ଲେଖିକରି ସମଲପୁର (କୋଶଲ) ଭୂଇଁଥି ଓଡ଼ିଆ

ଧାନ ବୁଣିବାର କାଳେ ଜମିନକେ କଣ୍ଟକର ନଙ୍ଗଲଥି ଯୁଡ଼ି କରି ପଟା ମାରି ଦୁରୁସ୍ତ କରି ପାରିଥିଲେ । ସମ୍ବଲପୁରୀ ଭାଷାଟା ତ ହେଁ ପଣ୍ଡିତର ବସ୍ତରେଁ ଢାପଲଟା ଥିଲା, ସମ୍ବଲପୁରୀଆମାନକର ମାନସ ଜମିନକେ ଯୁଡ଼ି କରି ପଟା ମାରି ହେଁମାନକର ମାତୃଭାଷାଟାକେ ଚଲି ପଡ଼େ ଦେବାର ଦରକାର ଥିଲା । ସମ୍ବଲପୁର ଆଉର ଗୁଟେ ନ ପତ୍ରିକା ଥିଲା ହେଁ 'ହିତୈଷିଣୀ'; ସମ୍ବଲପୁରର ନୁଆଁ ଶିକ୍ଷିତମାନକର ମନେ ଜବର ପ୍ରଭାବ ପକେଇଥିବା ।

୧୮୯୧ ମସିହାରେ ସମ୍ବଲପୁରର ଜିଲା ଇସ୍କୁଲୁଁ ରୁଦ୍ରଦେବ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଦେବହେର ଆଉର ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଲନର ଗୁଟେ ଭାରି ମୁଖିଆ ଶ୍ରୀପତି ମିଶ୍ର ମେଟ୍ରିକ (ଏନ୍‌ଟ୍ରେନ୍‌ସ) ପାସ କଲେ । ୧୮୯୨ ସାଲେଁ ସମ୍ବଲପୁରର ଆଉର ଗୁଟେ ଭାରି ବଡ଼ଲୋକ ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ ପୂଜାରୀ ଭି ଏନଟ୍ରେନସ୍ ପାସ କଲେ, କଲେଜକେ ଗଲେ ଆଉର ୧୮୯୭ ସାଲେଁ କଲିକତାରୁ ଏମ.ଏ. ପାସ କଲେ । ସେ ସେତେବେଲେ ସିଧା ଡେପୁଟି କଲେକଟର ଏକ୍‌ସଟ୍ରା ଏସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ କମିଶନର ମୁକରର ହେଲେ । ଇ ନୂଆଁ ଶିକ୍ଷିତ ମୂଦଡ଼ିନ ଲୁକ ଅଶିକ୍ଷିତ ସମ୍ବଲପୁର (କୋଶଲ) ଇଲାକାର ଭାବନା, ଚେତନା, ଭାଷା ସଂସ୍କୃତି ଆଦିକେ ଅଭିଜାତ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଦେବାର ଲାଗି ଆତୁର ହେବାର ସ୍ୱାଭାବିକ ଥିଲା 'ହିତୈଷିଣୀ'ର ପ୍ରଭାବଥୁ ଇମାନେ ନିଜର ମାତୃଭାଷା କଦର୍ଯ୍ୟ ଦଶାଥି ଅଛେ ବଲି ଭାବିବାର ଭି ସ୍ୱାଭାବିକ ।

ଦୈବର ସଯୋଗକେ ୧୯୦୧ ସାଲେଁ ଜନସୁମାରିର ସେନସସ ଅଫିସର ହେଲେ ସମ୍ବଲପୁରର ପହିଲ ଏମ.ଏ. ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ ପୂଜାରୀ । ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲାର ଲୁକେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷୀ ବଲି ଜନସୁମାରିଥୁ ଜଣା ପଡ଼ିଲେଁ ସମ୍ବଲପୁର କୋର୍ଟ କଚେରିଥୁଁ ହିନ୍ଦୀ ଉଠିଯିବା, ଓଡ଼ିଆ ଫେର ଚଲିବା ଆଉ ସମ୍ବଲପୁର (କୋଶଲ) ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶଥୁଁ ଅଲଗା କରି ଓଡ଼ିଶା ସାଁଗେ ମିଶା ହେବା—ଇ ଭାବନା ନେଇ କରି ପୂଜାରୀ ସାହେବ କାମ କଲେ । ସମ୍ବଲପୁରର ଯେନ ଗୁଟେ କେତେ ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଲନ କରୁଥିଲେ ସେମାନେ ତାକର ଗୋତନାତ ସନହାର ଜନାର । ହେଁମାନକର ପ୍ରଭାବ ଭି ତାକର ଉପରେଁ ପଡ଼ିଥିବା । ଡକଟର ଶ୍ରଦ୍ଧାକର ସୂପକାର ହେଁ ଜନସୁମାରି ଆଉ ସେଥିଁ ପୂଜାରୀ ସାହେବର ଭୂମିକା ବିଷୟଥିଁ ଲେଖିଛନ୍, "ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ ପୂଜାରୀ ନାମକ ଜଣେ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ ଯୁବକ ଅଫିସରଙ୍କୁ ଜନଗଣନା ଦାୟିତ୍ୱ ଦିଆଗଲା । ସେ ସ୍ୱତରେ ଗାଁ ଗାଁ ବୁଲି ଲୋକଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାଭାଷୀ ବୋଲି

Scanned by CamScanner

ପରିଚୟ ଦେବାକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇଲେ ।" (ପୃ: ୧, ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ଗଠନର ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଜୟନ୍ତୀ ଉପଲକ୍ଷେ 'ସ୍ମରଣିକା', ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଜୟନ୍ତୀକମିଟି, ସମ୍ବଲପୁର) ।

ଜନ ସୁମାର ସରିଗଲା ଉତରୁଁ କାଗଜ ପତରରୁ ଜନାଗଲା, ସମଲପୁର ଜିଲାର ସେତେବେଲର ମୋଟ୍ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ଆଠଲାଖରୁଁ ପ୍ରାୟ ଛ ଲାଖ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାଭାଷୀ, (ଛ ଲାଖ ଲୋକ ମାଁନକେ 'ବୋଉ' ଆର 'ଦଦା'କେ 'ଭାଇ' କି 'ଭାଇନା' ବଲି ଡାକସନ !)

ଇ ବନୋଟି ହିସାବ, ଯେନଟା ଖୋଦ୍ ସର୍କାର ବାହାଦୁରର ଲୁକେ କରିଛନ, କହିଦେବା ଯେ ସମଲପୁରର ବଡ଼ଭାଗି ଲୋକ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାଭାଷୀ ଆର କଚେରିରୁଁ ସେମାନକର ସୁବିଧା ଲାଗି ହିନ୍ଦୀ ଲେଖାପଢ଼ା ବନ୍ଦ ହଉ, ଓଡ଼ିଆ ଚଲୁ । ଇ ଆଶାରୁ ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଳନର ଧୃସୁରଞ୍ଜନ ମୁଖିଆ ନାଗପୁର ଗଲେ, ଚିଫ୍ କମିଶନର ଫ୍ରେଜର ସାହେବ ପାଁଗେ ଭେଟ୍ ହେଲେ । ସମଲପୁର ଅଦାଲତୁଁ ହିନ୍ଦୀ ଉଠେଇ କରି ଓଡ଼ିଆ ଚଲଲେଁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷୀ ସମଲପୁରିଆମାନକର ସୁବିଧା ହେବା ବଲି ବୁଝାଲେ । ଇ ବିଷୟମାନ ଲେଖିକରି ଗୁଟେ ସ୍ମାରକ ପତ୍ର ଭି ଚିଫ୍ କମିଶନରକେ ଦେଲେ ଆର ଗୁଟେ ଭାରତବର୍ଷର ବଡ଼ଲାଟନକେ ଭି ପଠାଲେ । ସେଥି ସେମାନେ ଇ କଥା ଭି ଲେଖିଥିଲେ ଯେ ସମଲପୁର ଜିଲାର କୋର୍ଟ କଚେରିରୁଁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଚଲଲେଁ ଯଦି ହିନ୍ଦୀ ଭାଷାଭାଷୀ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରୁଁ ପ୍ରଶାସନକ ଅସୁବିଧା ହେବାର ଡର ଅଛେ ତ ସମଲପୁର ଜିଲାକେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାଭାଷୀ ଓଡ଼ିଶା ପାଁଗେ ମିଶାଯାଉ । ତେଭେଁ ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଳନର ବୃଦ୍ଧ ମୁଖିଆ ସମଲପୁରର ଆଉରି ଝନେ ମୁଖିଆ ଶ୍ରୀପତି ମିଶ୍ରକେ ନେଇ କରି ସିମଲା ଗଲେ ଆର ବଡ଼ଲାଟ ପାଁଗେ ଭେଟ ହେଇ କରି ସମଲପୁର କୋର୍ଟ କଚେରିରୁ ହିନ୍ଦୀ ଉଠେଇ କରି ଓଡ଼ିଆ ଚଲେଇବାର ହୁକୁମ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ସେମାନକର ସ୍ମାରକ ପତ୍ର ଉପରେଁ ଚିଫ୍ କମିଶନର ସାହେବର ତଦନ୍ତ ରିପୋର୍ଟ ମିଲଲେଁ ବଡ଼ଲାଟ ଯାହା କରିବାର କଥା କରବେ ବଲି ବଡ଼ଲାଟର ସେକ୍ରେଟେରିଠାନୁ ଶୁନଲେ ଆର ଫିରି ଆସିଲେ ।

ଫ୍ରେଜର ସାହେବ ସ୍ମାରକ ପତ୍ରର ତଦନ୍ତ କରିବାକେ ସେହି ବର୍ଷର ଅକ୍ଟୋବର ମାସେଁ ସମଲପୁର ଆସିଲେ । ସେଁ ଘଟଣା 'ହିତୈଷିଣୀ' ପତ୍ରିକା ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଲେଖିଥିଲା, "ମାନ୍ୟବର ଫ୍ରେଜର ମହୋଦୟ ଯହିଁ ଯହିଁ ଗଲେ,

Scanned by CamScanner

ସେଠାରେ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ହୃଦୟ ନିଙ୍ଗାଡ଼ା ମର୍ମାନ୍ତିକ ବେଦନା ଜନିତ ଆର୍ତ୍ତନାଦ ଶ୍ରବଣ କଲେ ।" ସମ୍ବଲପୁରର ଖିନା କେତେ କୋର୍ଟ କଚେରିଆ ଭି ନିଜର ଭାଷାର ଆର୍ତ୍ତନାଦ 'ମାଆଁଗୋ, ବୁଆଗୋ' ଗୁଡ଼ିକର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଆର୍ତ୍ତନାଦ 'ବୋଉଲୋ, ନନାଲୋ'ର ଅଶ୍ରୁ ନେଇଥିବେ ।

ଫ୍ରେଜର ସାହେବ ତଦନ୍ତ କରି ଜାଣିଲେ ଯେ ସମ୍ବଲପୁରର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା-ଭାଷୀ ଲୋକେ ତାଙ୍କର ମାତୃଭାଷା ଓଡ଼ିଆକେ ବହୁତ ଭଲ ପାଉସନ । ସେ ସୁପାରିସ କଲେ, ସମ୍ବଲପୁର କୋର୍ଟ କଚେରୁ ହିନ୍ଦୀ ଉଠୁ, ଓଡ଼ିଆ ଚଲୁ । ୧୯୦୩ ଜାନୁଆରି ପହିଲାରୁ ଓଡ଼ିଆ ଚଲଲା; ୧୯୦୫ ଅକ୍ଟୋବର ୧୬ତାରିଖରୁ ସମ୍ବଲପୁର, ବଲାଙ୍ଗୀର କଲହାଣ୍ଡି, ରେଢ଼ାଖୋଲ ଆଉ ବାମଣ୍ଡାର ଶାସନ କ୍ଷମତା ଓଡ଼ିଶା ପାଇଲା ।

'ହିତୈଷିଣୀ' ସମ୍ବଲପୁର କୋର୍ଟ କଚେରୁ ହିନ୍ଦୀ ଉଠବାର ଘଟନା ନେଇ କରି ଲେଖିଥିଲା, "ପ୍ରାତଃ ସ୍ମରଣୀୟ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ଭୂତପୂର୍ବ ଚିଫ୍ କମିଶନର ଫ୍ରେଜର ସାହେବ ମହୋଦୟ ସମ୍ବଲପୁର ଅଦାଲତ ସମୂହରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ପୁନଃ ପ୍ରଚଳନ କରାଇ ସମଗ୍ର ଉତ୍କଳବାସୀଙ୍କର ହୃଦୟଗ୍ରାହୀ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏତଦ୍‌କଥା, ଉତ୍କଳବାସୀମାନେ ସଖାଳୁ ଉଠିକି ମନେମନେ "ଫ୍ରେଜରଂ ନମାମଃ" କହୁଥିବେ । ଲେକିନ ସମ୍ବଲପୁରର ଲୋକେ ତ ସେତେବେଳେ ଉତ୍କଳବାସୀ ନାହିଁ ଥାଇ, କୋଶଲବାସୀ ଥିଲେ । ତ କୋଶଲବାସୀ କମ୍ପୁ ବାହାନ, ଖଧାନ୍ ଖେଣ୍ଡ, ଗୋଠଲ ଡିଣ୍ଡ୍, ଖୁଣ୍ଟି ଚମାରେନ, ଲୁଦ୍ଦୋନ ଲୁଡରେନ ଆଦ ମାନଲ ଲୋକେ ଫ୍ରେଜର ସାହେବର ବର୍ଣ୍ଣନ କରୁ କହୁଥିବେ ଏ ନାହିଁ 'ହିତୈଷିଣୀ' ହେଁଟା ଜାନବାର କାହିଁ ଦର୍କାର ଥିଲ୍ ?

ହେଁ ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଳନ ଆଉ ଓଡ଼ିଶା ସାଁଗେ ସମ୍ବଲପୁର ମିଶା ହେବାର ଘଟନା ନେଇକରି ହାମର ସମ୍ବଲପୁରର ଜ୍ଞାନମୂର୍ତ୍ତି ଡକ୍ଟର ସୁପକାର ଲେଖିଛନ୍ "ଭାଷା ସୂତ୍ରରେ ପ୍ରଦେଶ ଗଠନର ପ୍ରଥମ ଆନ୍ଦୋଳନର ସଫଳ ପୁରୋଧା ସମ୍ବଲପୁରର ପଞ୍ଚସଖା ବଳଭଦ୍ର ସୁପକାର, ବଦାଶ୍ୱ ଦାସ ମହନ୍ତ, ବ୍ରଜମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ, ମଦନମୋହନ ମିଶ୍ର ଓ ଶ୍ରୀପତି ମିଶ୍ର ଚିରସ୍ମରଣୀୟ ହୋଇ ରହିବେ ।" (ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ଗଠନର ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଜୟନ୍ତୀ ଉପଲକ୍ଷେ 'ସ୍ମରଣିକା' -ପୃ.୨)

Scanned by CamScanner

ଯଦି ନିଜର ସମ୍ବଲପୁର (କୋଶଳ) ଦେଶର ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କର ଅଲଗା ସମ୍ବଲପୁରୀ (କୋଶଳୀ) ଭାଷାଟିଏ ଥାଇ ନିଜକୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷୀ ହେବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା ଜନ୍ମାଇଥିବା ଲାଗି ବୋଲି ବସ୍ତୁର ଜଣାଯିବା, ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷୀମାନଙ୍କର ପଛେଁ ପିଛେ ହେଁ ଉଦାରଚେତା ମହାପୁରୁଷମାନେ ଚିରସ୍ମରଣୀୟ ହେବେ ? ଆମର ସମ୍ବଲପୁର (କୋଶଳ) ଆଉର ଲୋକେ ହେଁମାନଙ୍କେ ଟିକେଁଖରେ ଦେ କ ଧାସୁ ଅନେ ବି 'କ୍ଷମଣୀୟ' ବଲି ଭାବବେ । ତାଙ୍କର 'ସ୍ମରଣୀୟ' ନାଇଁ ଭାବବ, ଜଦି ହେଲେଁ କାରଣ ସେ ନିକା ଗୁଡ଼ିଏ ଶବ୍ଦ ବଦଳେଇ ମୁହେଁ ଛାଡ଼ିଥିଲେ । ବସ୍ତୁଲେଁ ହେଁମାନଙ୍କର ମାତୃଭାଷା ଚେତନା ଗୁଡ଼ିଏ ଗାଲ୍ପ ଦଦଳକ ମୁହେଁ ଭଥିଲ । କଟକିଆ ଓଡ଼ିଆଭାଷୀ ମାଷ୍ଟର ମାଲମଣୀର ପଟିଥିଁ ପଡ଼ିକରି ହେଁମାନେ ସମ୍ବଲପୁରୀ (କୋଶଳୀ) କେ କଦର୍ଯ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ବଲି ଭାବିନେଲେ । ହେଁମାନେ ଦୋଷ କରି ଥାଉନ କି ନାଇଁ କରିଥାଉନ, ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେଁ ଭୁଲ କରିଥିଲେ ।

ଡକ୍ଟର ସତ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ନିଜେଁ ସଫା ଭାଷାଥିଁ ମାନିଛନ ଯେ ତାଙ୍କର ନିଜେ ମା ୧୮୫୭ ମସିହାଥିଁ ଜନମ ହେଇଥିଲେ, ତାଙ୍କର ମାଆରଠୁ ମାତୃଭାଷା ଶିଖିଥିଲେ ଆଉ ଡକ୍ଟର ସତ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ବାଦିର ତାଙ୍କର ନାତିନାତେନମାନଙ୍କର ସାଁଗେ ତାଙ୍କର ମାତୃଭାଷାଥିଁ କଥା ହଉଥିଲେ । ହେଥିର ଲାଗି ଡକ୍ଟର ସତ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ସ୍ଵୀକାର କରିଛନ ଯେ ୧୯୮୬ର ଶହେ ବଛର ପୂର୍ବେଁ ସମ୍ବଲପୁରୀ ଥିଲା । ସମ୍ବଲପୁର ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଳନର ଯେନ 'ପଞ୍ଚସଖା'ର ନାଁ ଡକ୍ଟର ସତ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ଦେଇଛନ, ତାଙ୍କର ଭାଇଁ ବଳଭଦ୍ର ସତ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ତାଙ୍କର ନିଜେ ବାପା ବଲି 'ଅଗ୍ନିଶିଖା' ଥି ଗୁଡ଼େ ଠାନେ ସେ ଲେଖିଛନ । ସେ ମହାଶୟ ବି ନିଶ୍ଚୟ ସମ୍ବଲପୁରୀ ଭାଷାଥିଁ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଥିବେ, ତାଙ୍କର ମାତୃଭାଷା ବି ନିଶ୍ଚୟ ସମ୍ବଲପୁରୀ ହେଇଥିବା । ଲେକିନ କଟକିଆ ମାନଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧି ମାଲମଣି ବଧ୍ୟାବନ୍ଦର ପଟିଥିଁ ପଡ଼ିକରି ସେ ମାତୃଭାଷାକେ ପାସୁରି କରି ଓଡ଼ିଶାଥି ମିଶିବାର ଲାଗି ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଳନ ସାଁଗେ ସାମିଲ ହେଲେ ।

ସମ୍ବଲପୁରର ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ଆଉ ସାରା କୋଶଳ ଖଣ୍ଡର ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷୀ ଥିଲେ ? ସେମାନେ କାଣା ଓଡ଼ିଶାଥିଁ ମିଶିବାର କାଜେ ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଳନ କରିଥିଲେ ? ସେମାନେ କାଣା 'ପଞ୍ଚସଖା'ଙ୍କେ ନିଜର ପ୍ରତିନିଧି ବଲି ବାଛିଥିଲେ ? ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ସର୍କାର ସେମାନଙ୍କର ଭାଷାଟା 'a purely local dialect' ବଲି ଲେଖିକରି ଖାଣ୍ଟି ସତ୍‌କଥା କହିଥିଲେ; ତେବେ ସମ୍ବଲପୁରର ପଞ୍ଚସଖା ହେଁ ଭାବେଁ ନଜର ନାଇଁ ଦେଇ । ସମ୍ବଲପୁରର ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଳନ

Scanned by CamScanner

ଆଉ ଓଡ଼ିଶା ସାଙ୍ଗେ ସମ୍ବଲପୁର (କୋଶଳ)ର ମିଶ୍ରଣ ନେଇ କରି ଆସୁଜତକ ଯେତେବେଳେ ଆଲୋଚନା କରା ହେଉଛେ କେବେହେଲେସିଁ ସମ୍ବଲପୁରୀ (କୋଶଳୀ) ଭାଷାର କଥାଁ ଧ୍ରି ନାଇଁମିଲେ । ଗଲ୍ କୁଡ଼େ ବରଷ ବଛର ହେଲେଁ ଏହେଁ ଭାଷାର ଅସ୍ତିତ୍ୱ, ପର୍କୃତ ଆଉ ସ୍ୱତଂତ୍ରତା ନେଇ କରି ବିଦ୍ୱାନମାନେ ଅନେକ ଆଲୋଚନା କରିଛନ । ଏହେଁ ଭାଷା ୧୮୯୫-୧୯୦୧ ମସିହାର ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଲା ବେଲେଁ ବି ଥିଲା । ମାତର ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଳନ ଆଲୋଚନା କଲେଁ ଉପକୂଳିଆ ଓଡ଼ିଆ ବିଦ୍ୱାନମାନେ ତ ଜାଣି ଜାଣି ଏହେଁ ଭାଷାର ଅସ୍ତିତ୍ୱକେ ଚାପି ଦେବାରଟା ସ୍ୱାଭାବିକ; ହାମର ଇ ଫାଲର ଡକଟର ସୂପକାର ବାଗିର ବିଦ୍ୱାନ ବି ଏହେଁଟା ଚାପବାର ଦେଖି କରି ଦୁଖ ଲାଗସି । ଏତକି ନ ହୁଏ, ଡକଟର ସୂପକାର ଏଭେଁ ଲେଖିଛନ, ଯେଉଁ ଯୁଗରୁ (ସାମନ୍ତିକ ଯୁଗରୁ) ଓଡ଼ିଆ ବନାମ ସମ୍ବଲପୁରୀ ଧାରଣା ଆରମ୍ଭ ହେଲା ସେହି ଯୁଗରୁ ତାହା ବିଭ୍ରାନ୍ତ ଓ ବିଭକ୍ତ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଘୋର ବୈଷମ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ବୋଲି ମନେହୁଏ ।" (ଅଗ୍ନିଶିଖା-୧୮-୭-୯୨ ଓଡ଼ିଆ ବନାମ କୋଶଳୀ ଓ ସମ୍ବଲପୁରୀ) । ସମ୍ବଲପୁରରେ ହିନ୍ଦୀ ଭାଷାର ପ୍ରସାରକୁ ବ୍ୟାହତ କରିବା ପାଇଁ ଆଉ 'ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସଂସ୍କୃତି ଓ ଜାତିର ବିକାଶ ପାଇଁ' ସମ୍ବଲପୁରରେ ଓଡ଼ିଶା ସାଂସ୍କୃତିକ ସମାଜ ଗଢ଼ାଗଲା ବୋଲି ଡକଟର ସୂପକାର ଅଗ୍ନିଶିଖା—(୧୪-୭-୯୨) ଆଉ 'କୋଶଳ' (୧-୪-୯୨) ଥିଁ ଲେଖିଛନ—ଏହେଁଟା ତାହାଁ ବିଭ୍ରାନ୍ତ ନୁହେ ? ସମ୍ବଲପୁରୀ (କୋଶଳୀ) ଭାଷା ଗୁଟେ ସ୍ୱୟଂସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାଷା ହେଇ-ଥିଲେଁ ବି ତାର ଦୁରବସ୍ଥା ଦୂରିବାର ନାଇଁ ଶବ୍ଦ କରି ଭାରତବର୍ଷର ଭାଷା ଦବାରେ ଥି ସୂନାର ଆସନ ପାଇ ସାରିଥିବାର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସାହିତ୍ୟର ବିକାଶ ଲାଗି ଉପଘାତକ ହେବାରଟା କେନ ଦୃଷ୍ଟିଥି ସଙ୍ଗିନ୍ତା ଆସୁ ? ମନକେ ଆସୁଲେଁ ସମ୍ବଲପୁରୀ (କୋଶଳୀ) ଭାଷାଥି ଗୁଟେ ସୁନ୍ଦର ଶବ୍ଦ ନେଇକରି ଜନ୍ମରଭ ଥାଉ କି ନାଇଁ ଥାଉ, ଓଡ଼ିଆ ଲେଖାଥିଁ ବୁଡ଼୍ ବୁଡ଼ି ଦେବାର ଲାଗି କୋଶଳୀ ଜନତା ତାର ଭାଷା ସର୍ଜନା କରି ଥିଲା ନାଇଁ ହେଇ । ପାହାଡ଼ ପର୍ବତ୍ ଥିଁ ଝରନଟେ ବାହାରି କରି କେତେହେଲେସି ହେଉ ନଦୀଥିଁ ମିଶି କରି ନକେଁ ଉପନଦୀଟେ ହେବାର ଅନିବାର୍ଯ୍ୟତା ବିଧାତାର ନିୟମ ନୁହେ ସେ । ଝରନ ତାର ମନକେ ମନ ଖେଲିବୁଲି, ତାର ଡାଲଖାଇ ରସରକେଲି ଗାଇ ଗାଇ ସାଗର ସାଙ୍ଗେ ସାମିଲ ହେବାରଟା ବି ବେନିୟମ ନୁହେ, ବେ-ସ୍ୱାଭାବିକ ନୁହେ । ସେ ଝରନ କଟକ କଲେ ବିକାଶ କେନ୍ଦ୍ରକେ ଯାଇ କରି ଓଡ଼ିଶୀ ଗୀତ ଶିଖିବାର କି ଗାଉବାର ତ କିଛି ଦରକାର ନାଇଁନ ।

Scanned by CamScanner

ଓଡ଼ିଆ ଆରୁ ସମ୍ବଲପୁରୀ (କୋଶଲୀ) ର ଝଗଡ଼ା ଯାହା ଲାଗିଛି ଅଛେ ତ ସେଥିର ଲାଗି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାଭାଷୀ ଉପକୂଲିଆ ନେତାମାନେ ଦାୟୀ ଆର ସମ୍ବଲପୁରୀ ଗ୍ରାମଭଣିଆଁ ନେତୃତ୍ୱ ବି ଦାୟୀ । ସାରା କୋଶଲ୍ ଖଣ୍ଡର ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ ମାନଙ୍କେ କେନ ଭାଷା ଜବରଦସ୍ତି ଶିଖା ହଉଛେ ସେକଥା କେହେ ଭାବୁନ ଛାଡ଼ନ ? କୋଶଲୀ ଭାଷାର ଗୁଟେ ଶବ୍ଦ ବି ଯଦି ଉପକୂଲିଆ ପ୍ରାଥମିକ ପାଠ୍ୟ ବହିଥିଁ ସ୍ଥାନ ପାଇନାର ଭୁଲଥିଁ ରହି ପାରୁଚା ତ ଉପକୂଲିଆମାନେ କର୍ମଶାଳା କରି ଚୌଦ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କଁପେଇ ଦେବେ । ଲେକେନ ସର୍କାରି ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର ପ୍ରାଥମିକ ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକଥିଁ ହାମର ଆଞ୍ଚଳର ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ପକ୍ଷେଁ ଗ୍ରୀକ୍ ଲାଟିନ୍ ବାଗିର ଅପସପଟ କଟକିଆ ଶବଦ କେତେ ଅଛେ ସେଟା ଦେଖାଲେ ବି କିଏ ଦେଖୁଛେ ? ହେଁ ସବୁ ପଢ଼ାଲେଁ କାହେଁନ କୋଶଲୀ ପିଲେ ତାକର ମାତୃଭାଷାଟାକେ ପାସୋରି ଦେବେ ? ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀକେ ଯଦପି ତାର ମାତୃଭାଷାଥିଁ ଶିକ୍ଷା ନାଇଁ ଦିଆଯାଇ କରି କଟକିଆ ଭାଷା ଶିଖାଯାଉଛେ ତ ହେଁଟା ଭ୍ରୂଣ ହତ୍ୟା ନୁହେଁ ? ଆର 'ରଙ୍ଗବତୀ' ଉପ୍ରେଁ ଉପକୂଲିଆ ଗାତଧର୍ଷଣ ଚାଲିଛେ ବଲୁଲେ କାଣା ଭୁଲ ହେବା ? ଇ ସବୁ କଥା ଦେଖିକରି ଜାନେ ଜନେ ବିଦ୍ୱାନ ଲେଖିଛନ୍ତି—

"It bends the hegymony of Oriya culture and marginaliz ıtion of Sambalpuri culture. It is a case if 'Culturocide' ସଂସ୍କୃତି ହତ୍ୟାର । ସେ ଆଉରି ବି ଲେଖିଛନ—According to our evidence, the formation of Orissa on the basis of Oriya Language could not satisfy the political, economic and cultural aspirations of Sambalpuri people. Today the situation for them differs significantly from what they had visualized earlier. There is a little scope for their creativity, freedom and expression. They are unable to reconcile with this paradoxical situation. On the one hand they are not properly integrated into the Oriya society and on the other they are yet to develop an identity of their own leading to a crisis of identity." (Rural urban Continuem and Folk-Culture-Chitrasen Pasayat)

ଇ ଭଣିଁ ଲୁ ହାଲତ ଥିଁ ଛାଡ଼ି ପାଇବାର ଗୁଟେ ନ ବାଟ ଅଛେ—"**ବନ୍ଦେ କୋଶଲ ଜନନୀ**" ସଚେତନାରେନ ବଢ଼ିବାର ଜନ୍ଦାବାଦ ।

—ପର୍ମାନ ପାଁଜି—

୧- ପୃ: ୧୭—ସମ୍ବଲପୁରର ଭାଷା ସଙ୍କଟ ଓ ଓଡ଼ିଶା ସହ ମିଶ୍ରଣ—
ଶଙ୍କର ପ୍ରସାଦ ପାଢ଼ୀ, ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ସ୍ମରଣିକା, ୧୯୭୩

୨- ସେହିନ

୩- ପୃ: ୮୮-୮୯—'ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଳନ'—
ପ୍ରଫେସର ଡକ୍ଟର ବଂଶୀଧର ମହାନ୍ତି

୪- 'ସମ୍ବଲପୁର ଇତିହାସ' (ଶିବପ୍ରସାଦ ଦାଶ)ର ପୃ: ୨୮୩ଥିଁ ସେ ଦମାପତ୍ରର ସାରାଂଶ ହିନ୍ଦୀଥିଁ ଦିଆ ହେଇଛେ ।

୫- 'ଶିକ୍ଷାନୁରାଗୀ ବିଲୋଚନ ବୃଦ୍ଧା'—(ଶଙ୍କର ପ୍ରସାଦ ପାଢ଼ୀ)ର ପୃ: ୧୮ ଥିଁ ହେଁ ମୁକ୍ତାରନାମାର ନକଲ୍ ଛପା ହେଇଛେ ।

୬- ପୃ: ୧୫୨ 'Freedom movement in Sambalpur'—
Dr. Chittaranjan Mishra.

୭- Ibid—Proceedings, Home - Judicial, August, 1895, Nos, 198-204, National Archives of India.

୮- ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ସ୍ମରଣିକା (୧) ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ

୯- ସମ୍ବଲପୁରର ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଳନ ହିଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ଗଠନର ମୂଳଭିତ୍ତି ।'—ସମ୍ବଲପୁରରେ ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଳନ । ଡ଼: ଶ୍ରଦ୍ଧାକର ସୂପକାର ହୀରାଖଣ୍ଡ ୧୯୮୪ ବସନ୍ତ ମିଳନ ସ୍ମରଣିକା—ପୃ: ୧୫

୧୦- ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ସ୍ମରଣିକା—ପୃ: ୯

୧୧- ପୃ: ୨୮—'ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଳନ'

୧୨- 'ରଙ୍ଗବତୀ କଥା' —ଡକ୍ଟର ଶ୍ରୀନିବାସ ପାଠୀ—୧୯୯୨, ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଉତ୍କଳ ଦିବସ ବିଶେଷାଙ୍କ - ପୃ: ୧୦

ରିସ୍ଲେ ସର୍କୁଲାର (ବଙ୍ଗ ପ୍ରେସିଡେନ୍ସିର ବିଭାଜନ ପ୍ରସ୍ତାବ ଉପ୍ରେଁ ;) ସମ୍ବଲପୁରେଁ ସୁଦ୍ଧାଁ ଶବାର୍ ଲାଗ୍ ଡେପୁଟି କମିଶନର ଚଟେନବସ୍ କେତେ ମୁଖିଆ ଲୋକଙ୍କୁଁ ଗୁଟେ ସଭାକେ ଡାକଲେ । ୧୯୦୪ ଜାନୁଆରି ୧୦ତାରିଖ, ରବିବାର ଦିନ ଇ ସଭା ବସିଥିଲା । ବାକି ଡେପୁଟି କମିଶନର ସଭାକେ ନାଇଁ ଆସି ପାରଲେ ବଲି ଜନେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ସଭାପତି ହେଇକରି ସଭା ସମ୍ଭାଲଲେ । ଇ ସଭାଥି ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ବେହେରା ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲେ ଯେ, ସମ୍ବଲପୁର ସଙ୍ଗେ କେତେଟା ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ ଆଉ ସିଂହଭୂମ ମାନଭୂମକେ ମେଶେଇ କରି ଗୁଟେ ଡିଭିଜନ ବନାଯାଉ । ଆଉ ସମ୍ବଲପୁର ଇ ଡିଭିଜନର ଶାସନ କେନ୍ଦ୍ର ହଉ । ଇ ପ୍ରସ୍ତାବ ସମ୍ବଲପୁର୍‌ର ନେତାମାନଙ୍କର ସର୍ବସମ୍ମତ ଅନୁମୋଦନ ପାଇଥିଲା ।

ଡକ୍ଟର ନବୀନ କୁମାର ସାହୁ, 'ସମ୍ବଲପୁର ମିଶ୍ରଣ' ଉତ୍କଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ-ଏପ୍ରିଲ-୧୯୮୨

Scanned by CamScanner

କୋସଲେ କୋସଲୀ ଭାଷା

—ପି: ଆର: ଦୁବେ

ଭାଷା ସମସ୍ୟା—କୋସଲ ଇଲାକାର ସମ୍ପର୍କ ଭାଷାର (Link Language) ନାଁ ଉପରେ ଏବେଛନ୍ ନାନାକିସମର ତର୍କ ବିତର୍କ ଚାଲିଛେ । କେତେକ କବି, ଲେଖକ ଇ ଭାଷାର ସେନ୍ତି ପୁର୍ନା ସମ୍ବଲପୁରୀ ନାଁ ଚାଲୁରହୁ ବଲି କହୁଛନ । କେତେ ରାଜନୀତିଆ ଲୋକ ସମ୍ବଲପୁରୀ ନାଁକେ ନିଜର ଇଲାକାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ପ୍ରଶ୍ନ ବଲି ଧରି ନେଇଛନ୍ । ଦୁସର୍ ପକ୍ଷେ କଲାହାଁଣ୍ଡି, ଖଡ଼ିଆଲ, ବଲାଙ୍ଗିର, ବଉଦର ଲେଖକ ବିଦ୍ୱାନମାନେ ସାରା ଇଲାକାକେ ଚିହ୍ନଟ କରୁଥିବାର ନେତାର ନୂଆଁ ନାଁ ଚାଲୁ କର୍ବାର ଉପରେ ଜୋର ଦେଉଛନ୍ । ସମ୍ବଲପୁରର ବହୁତ୍ ଉଦାର ଲୋକ ଭି ଇଟାକେ ସମର୍ଥନ କରୁଛନ୍ । ସମ୍ବଲପୁରୀ ନାଁ ଏକକୋଟି କୋସଲି ବାସିନ୍ଦା ମାନଙ୍କର ସାହାଜ ଭାଷାର ଅସଲ ଚିହ୍ନଟ ନୁହେ ବଲି ତାକର ମତ । ଇ ପରିସ୍ଥିତିଥି ଭାଷାର ନାଁ ସମ୍ବଲପୁରୀ ଆଏକି 'କୋସଲି' (? କୋଶଳୀ) କହି ଆଏ ଏବେହେଲ୍ ସମସ୍ୟା ।

ବହୁତ୍ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାପ୍ରେମୀ ସମ୍ବଲପୁରୀ ବିଦ୍ୱାନ ତର୍କ କରୁଛନ—ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାଥି ଗୁଟେ କାମଚଲାଉ ଲୋକଭାଷା ଯିନା ଅଛେ, ଇ ଭାଷାର ସାହିତ୍ୟ କାଇଁହେ ? ସାହିତ୍ୟ ବିନା ଇ ଠୁଁଟି ଭାଷା କେନ ହକଥି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାଷାର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପାଏବା ? ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାଥି ଅବ୍‌ଗା ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଚଲୁ, ଆରୁ ସାହିତ୍ୟ ମାନେ ସେହି ଭାଷାଥି ସୃଷ୍ଟି ହେଉ—ଆଗର୍ ଭୀମଭୋଇ, ଗଙ୍ଗାଧର, ଖଗେଶ୍ୱର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାଥି ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ । ସମ୍ବଲପୁରୀ-କୋଶଲୀ ନାଁ ଉପରେ ତର୍କଲ୍ ବେକାର ଆଏ—ଇଟା ହେଲା ତାକର ମତ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଳନ ବେଲକେ ବଙ୍ଗାଲିମାନେ ଠିକ୍ ଏନ୍ତେଇ କଥା କହୁଥିଲେ—'ଓଡ଼ିଆ ଏକଟି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାଷା ନୟ' । ଆଏଜ, କୋସଲି ଚେତନା ଜନମ ହେଲା ବେଲକେ କେତେ ଜଣ ବିଦ୍ୱାନମାନଙ୍କର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ପ୍ରେମ ଆଉର ସମ୍ବଲପୁରୀ-କୋସଲି ଭାଷାର ବିଦ୍ୱେଷଥି ମାତୃଭାଷା ଦ୍ରୋହର ଲୁହା କହର ଆସୁଛେ ।

ଦେଶର ନାଁ ଜାନି ଭାଷାର ନାଁ :— ଦେଶର ନାଁ ଜାନି ଭାଷାର ନାଁ ଏକେ, ଜେନ୍ତା—ଇଂଲଣ୍ଡ ଇଂଲିଶ, ଫ୍ରାନ୍ସ ଫ୍ରେଞ୍ଚ, ବଙ୍ଗ ବଙ୍ଗାଲି, ଆସାମ ଆସାମୀ, ଓଡ଼ିଶା ଓଡ଼ିଆ । ଆମର ତ ନିଜର ବଲି ଦେଶଟେ ନେଇନ୍, ତେବେ ଭାଷାଟେ କାହୁଁ ଆଏଲା ? ଯଦି ଭାଷାର ନାଁ 'ସମଲପୁରୀ' ବଲସେ, କହିଁ ନକାଲେ ସମଲପୁର ବଲି ଦେଶଟେ ଅବଏସ୍ ଥିବା । ଆଉ ଯଦି ଭାଷାର ନାଁ କୋଶଲି, ବଲସେ ଇତିହାସର ଟେକନ୍ ଅନାଲେ କୁହନ 'କୋଶଲ' ବଲି ଦେଶଟାକର ନାଁ ଡାକ୍ ପାଁ ଜଗ୍ ଜଗୁର୍ ମିଲବା । ଇ ବର୍ଷୁଁ ଧାମକେ ନିଜର ଦେଶର ପରିଚୟନ, ଜାତୀୟତାର ପରିଚୟନ, ନିଜର ସଭ୍ୟତା, ପରମ୍ପରା ଆଉ ସଂସ୍କୃତିର ଜଡ଼ ଖୁଜବାକେ-ବ୍ୟାକୁଲ କରୁଛେ, ଗୁଟେ ଅଦଭୁତ କଥାର ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱମାନ ଆମକୁ ନିଜର ମାତୃଦେଶ, ମାତୃ ସଭ୍ୟତା ଆଉ ମାତୃଭାଷାର ଉଦଗମ୍ ଧାର ଖୁଜବାକେ ବାଧ୍ୟ କରୁଛେ । ଯଦି ଅଖରୁର ଗୁଛେଁ ନିଜର ଦେଶର ନାଁ, ତାର ଭୌଗଳିକ ସୀମା ଆଉ ତାର ରାଜନୈତିକ ଇତିହାସକେ ହୃଦୟେଇ କରି ଗୁଟେ ସର୍ବସମ୍ମତ ଦେଶ-ଭିତ୍ତିକ ଭାଷାର ନାଁ ଠିକ୍ କରିଦେବା ତ ଭାଷାର ନାମକରନ ସମସ୍ୟାର ଆପେ ଆପ ନିପଟି ଯିବା । ଆଞ୍ଚଳିକ ହଠ୍ ଗୁମାନ ଆଉ ଝମାଳି ଛାଡ଼ିଲେ ସାଏକ ଇ ଭାଷା ସମସ୍ୟାର ବାସ୍ତବବାଦୀ ସମାଧାନ ହେବା । ଏନ୍ତା ପରିସ୍ଥିତି ସରଦାର ବଲ୍ଲଭଭାଇ ପଟେଲଙ୍କର୍ ଲେଖା ଶୋର୍ ପଡ଼ସି ।

"It will be folly to ignore realities. Facts take their own revenge if not faced squrely and well"

ସମଲପୁର ରାଜ : ସମଲପୁରୀ ଭାଷା :— ସମ୍ବଲକ ବା ସମଲପୁର ଗୁଟେ ବହୁତ୍ ପୁରନା ସହର ଆଏ । ଗ୍ରୀସର ବୁଲନ୍ତା ଲେଖକ ଟଲେମୀ ସିଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟର ଜନମ ସମୟୁଁ ଇ ସହର ହୀରା କାରବାର ଲାଗି ଖ୍ୟାତ ହାଇଥିଲା ବଲି ଲେଖିଛନ୍ । ଲେକିନ ଗୁଟେ 'ରାଜ୍ୟ' ବା 'ରାଜ' ହିସାବେ ସମଲପୁରକେ ବିଖ୍ୟାତ କରିଥିଲେ ପାଟନାର ଚଉହାନ ରଜାକୁଲର ସନ୍ତାନ ଶ୍ରୀ ବଲରାମ ଦେବ । (୧୫୭୫-୭୬)

ବଲରାମ ଇତି ଖ୍ୟାତୋ ଭୂପାନାଂ ଦ୍ୱିତ ସନ୍ତତେଃ
ଯେନ ବସ୍ତାରେତା କୀର୍ତ୍ତି ସନ୍ତ ପ୍ରାଦେଶ ଭୂମିପାଃ—ଶକରା ମଣ୍ଡସ

ସେ ଭାଇକର ବଡ଼ଭାଇ ପାଟନା ମହାରାଜା ଶ୍ରୀ ନରସିଂହ ଦେବକୁ ଅଙ୍ଗ ନଏଦର ଉତ୍ତରକୁଲ୍ 'ହୁମା' ଇଲାକାକେ ଭାଗ ପାଇକରି ସହେଲେ ସାମ୍ବରପୁର (ବୁଢ଼ରପୁର) ଫେଁର ସମଲପୁରେଁ ରାଜଧାନୀ ବସାଲେ । ସମଲପୁରର ପଞ୍ଚମ ରାଜା ଶ୍ରୀ ବଲିଆର

Scanned by CamScanner

ସିଂହ ନିଜର ବଳ ପରାକ୍ରମଥୁ 'ଅଠରଗଡ଼-ଡେର (ଫେଡ୍ରେସନ୍)'ର ଶାସକ ହେଇକରି ପୁରୀର ଗଜପତିଠାରୁ 'ହୀରାଖଣ୍ଡ-ଛତ୍ରପତି' ହିସାବେଁ ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇଥିଲେ । ୧୫୪୦ ଇସବୀରୁ ୧୮୦୦ ଇସବୀ ତକ୍‌ର ଚଉହାନ ଶାସନ କାଳଥୁଁ 'ସମଲପୁର' ରାଜ-ନୈତିକ ଦୃଷ୍ଟିଥୁ ଗୁଟେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର 'ରାଜ୍ୟ'ର ଦର୍ଜା ପାଏଲା । ରାଜନୈତିକ ଏକତା ଭାଷା, ସଂସ୍କୃତି, ଆଚରବେଭାରକେ ମଜବୁତ କଲା । ଇ ସମିସ୍ତାଥୁ 'ସମଲପୁର-ଅଠରଗଡ଼'ର ଭାଷାର ନାଁ 'ସମଲପୁରୀ' ହେଲା । ପଛେଁ ମରହଟ୍ଟା ଆଉ ଇଂରେଜ ଶାସକମାନେ ଭି ଇ ଦେଶକେ 'ସମଲପୁର ରାଜ' ଆଉ ଭାଷାକେ 'ସମଲପୁରୀ' ବଲି ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଲେ । 'ସମଲପୁର ରାଜ' (Sámbalpur State) ର ଗଠନ ଉପରେ **Major H. B. Impey** ତାକର **Gadjat States of Patna (1863)** ଥୁ ଲେଖିଛନ୍ —

"QUOTE"

ସମଲପୁରରାଜର ପତନ : ସଂସ୍କୃତି ସଂହାର :— କହୁ ଗୁଟେ 'ରାଜ୍ୟ' ହିସାବେ ସମଲପୁରର ରାଜନୈତିକ ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଖତମ ହେଇଗଲାନ ପ୍ରାୟ ୨୦୦ ବରଷ ଆସୁଁ । ୧୯୦୦ ଇସବୀର ଏପ୍ରିଲ୍ ମାସେ ମରହଟ୍ଟାମାନେ ସମଲପୁର ଗଡ଼ ଦଖଲ କଲେ । ମହାରାଜ ଶ୍ରୀ ଜୟନ୍ତ ସିଂହ ଆଉ ଯୁବରାଜ ଶ୍ରୀ ମହାରାଜ ସାୟୁକେ ଚୁନା ଗଡ଼ଥୁଁ କଏଦ ରଖାଗଲା । ୧୮୧୭ ଇସବୀଥୁ ମେଜର ରଫସିଜ ମରହଟ୍ଟାମାନକୁ ହରେଇ କରି ରଜା ଆଉ ଯୁବରାଜକେ ମୁକଲାଲେ । ୧୮୨୦ଥୁ ମହାରାଜ ସାୟୁକେ 'ନାମକେ ଓ୍ୱାସ୍ତେ' ରଜା ଥାପନା କରି କେବଲ୍ ୩୪ ଖଣ୍ଡ ଖମାର ଗାଁ ଆଉ ହୀରା ଖଦାନର ମାଲିକାନା ଦିଆଗଲା । ୧୮୨୧ ଇସବୀଥୁଁ ସମଲପୁର ଇଲାକାର ବାକି ଗଡ଼ଜାତମାନକର ରାଜାମାନକୁ ଅଲଗା ଅଲଗା ସନନ୍ଦ ଦିଆଗଲା । ଇଥାର ପୂର୍ବୁଁ 'କନ୍ଧମାଲ' କେ ବଉଦରାଜଥୁଁ, ଆଉ ୧୮୦୪ଥୁ ବଉଦ-ଆଠ-ମଲିକକେ ଚିଂଚେଇ କରି କଟକ ସୁବା ସାଁଗେ ମିଶେଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ୧୯୦୫ଥୁ ରାଏଗଡ଼-ସାରଙ୍ଗଡ଼କେ ପହେଲା ବିହାର, ଫେର ନାଗପୁର ସୁବା ସାଗେଁ ମିଶାଗଲା । ପଛେ ଖଡ଼ିଆଲ, ପଦମପୁର, ଫୁଲଝର, ବନ୍ଦ୍ରା-ନୁଆଗଡ଼, ଶକ୍ତି, ରାଏଗଡ଼ ଆଉ ସାରଙ୍ଗଡ଼କେ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶଥୁ ସାମିଲ୍ କରାଗଲା ।

---

୧ । ୧୨ । ୧୯୧୦ ତାରିଖରେ କବି ଗଙ୍ଗାଧର ନିଜେ ବ୍ରଜମୋହନ ପଣ୍ଡାଙ୍କର୍ ଚିଠିଥୁଁ ... 'ମହାପୁରୁଷ କହୁଛନ୍, ସେ ଦିନ୍ ଆସୁ × × × ଯେନ୍‌ଦିନ ସମ୍ବଲପୁରିଆ ଭାଷା, ସାହିତ୍ୟ ସବେ ମାନ୍ୟତା ପାଏବା × ×

(ସପ୍ତର୍ଷି- ସ୍ୱ: ଗ: ଶତବାର୍ଷିକୀ ବିଶେଷାଙ୍କ ପୃ: ୭୦)

ସମଲପୁରକେ ୧୮୬୦ଥି ବଙ୍ଗପ୍ରଦେଶ, ୧୮୬୨ଥି ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ଆଉ ୧୯୦୫ଥି ଫେର ବଙ୍ଗପ୍ରଦେଶ ସାଁଗେ ମିଶାଗଲା । ୧୯୩୬ଥି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ଗଢ଼ା ହେଲା ବେଲକେ ଖଡ଼ିଆଲ୍ ଆଉ ପଦମପୁରକେ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶଥି ଆନି ଫେର ଓଡ଼ିଶା ସାଙ୍ଗେ ମିଶାଗଲା । ଶେଷେ ୧୯୪୮ ଇସବିଥି ସାରା ଗଡ଼ଜାତକେ ଧମକ ଚମକ ଦେଇ କରି ଜୋର ଜବରଦସ୍ତି ରାଜନୈତିକ ସର୍ଜରୀ କରିଅରୁ ଓଡ଼ିଶା ସାଁଗେ ଲହଟେଇ ଦିଆଗଲା ।

'ସମଲପୁର ରାଜ'କେ ଯେନ କସମ ଛିନ୍‌ଭିନ୍ କରି ଦୁସରା ଦୁସରା ଭାଷାଭାଷୀ ପ୍ରଦେଶମାନକର ସାଁଗେ ମିଶାଗଲା ସେ ପରିସ୍ଥିତିଥି କେନସି ଭାଷାର ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହେବାଟା ଅସମ୍ଭବ ଆଏ । ଆମର ଭାଷା ଆଉ ସଂସ୍କୃତି ଯେ ଏତେବଡ଼ ସଂସ୍କୃତି ସହାନକେ ସମ୍ଭାଲି କରି ବଁଚି ରହେଲା, ଇଟା ବଡ଼ କଥା ଆଏ । ରାଜ-ନୈତିକ ସଂରକ୍ଷଣ ବିନା କେନସି ଭାଷା ଆଉ ସଂସ୍କୃତି ତିସ୍ଟି ନେଇଁ ପାରେ । ଓଡ଼ିଆ ଆମର 'ରାଜଭାଷା' ଆଏ, 'ମାତୃଭାଷା' ନୁହେ । 'ରାଜଭାଷା' ଆଉ ମାତୃଭାଷା ଅଲଗ ଥିଲେ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଭାଷାକେ କେନ କସମ ସଂହାର କରାଯାଏସି ସେଟା କାହାରିକେ ଅଜନା ନୁହେଁ । ଇ ପରିସ୍ଥିତି କୋଶଲିମାନକୁଁ ନିଜର ଭାଷା ଆଉ ସଂସ୍କୃତିର ସୁରକ୍ଷାର ଲାଗି ଫେରଥରେ ନିଜର ଜାତିସତ୍ତା ଆଉ ରାଜନୈତିକ ଇତିହାସ-ଭୂଗୋଲ୍ ଖୁଜିବାକେ ବାଧ୍ୟ କରୁଛେ ।

ପ୍ରାକ କୋଶଲ ଦେଶ :—ଜନପଦୀୟ ଭାରତଥିଁ 'ସରଯୂ କୋଶଲ' ଆଉ 'ମହାନଦୀ କୋଶଲ', 'ଉତ୍ତର କୋଶଲ' ଆଉ 'ଦକ୍ଷିଣ କୋଶଲ'—ଏହିଭଳି ଦୁଇଟା 'କୋଶଲ'ର ବିବରଣ ଅଛେ । ଜନପଦର ସୃଷ୍ଟି ଆଉ ବିକାଶ ଦୃଷ୍ଟିଥିଁ ଏକା ନାଁର ଦୁଇଟା ଜନପଦ ଏକାସାଁଗେ ଜନମ୍ ହେବାରଟା ଅସମ୍ଭବ ଆଏ ! ବୈଦିକ ଯୁଗଥି ଗୁଟେ ବଂଶର ଲୁକକୁଁ 'ଜନ' କହୁଥିଲେ ଆଉ ଏକା ବଂଶର ଲୋକ ରହୁଥିବା ଠାନକେ 'ଜନପଦ' କହୁଥିଲେ । ପଛେଁ ଏହିଭଳି 'ଜନପଦ'ମାନ କ୍ଷତ୍ରିୟ ପ୍ରଧାନ ହେଲା ଆଉ ଗୁଟେ ରଜାର ଶାସନଥି ରହି ବସଲା । ରଜାର ନାଁଥି ଜନପଦର ନାଁ ରଖାଗଲା ଆଉ ରଜା, ରାଜକୁମାର, ଯୁବରାଣୀ ଆଉ ଜନପଦବାସୀ ଏକା ଜନପଦୀୟ ଅଭିଧା (Title) ଥି ଚିହ୍ନାଟ ପାଏଲେ । ବିହାହେଲା ଝିଅରୁ ବି ପିତୃକୁଳର 'ଅଭିଧା' ଲାଗୁ ହେଉଥିଲା :-ଯେମିତି କୁନ୍ତୀ, ମାଦ୍ରୀ, ଗାନ୍ଧାରୀ, କୌଶଲ୍ୟା, କୈକେୟୀ । ପୂର୍ବଜ ରଜାର ନାଁଥି ଜନପଦର ନାମକରଣ ହଉଥିଲା :-ଯେମିତି ଚମ୍ପ ଥୁ ଚମ୍ପା, ଉତ୍କଳ ଥୁ ଉତ୍କଳ, ଅଙ୍ଗ ଥୁ ଅଙ୍ଗ, ବଙ୍ଗ ଥୁ ବଙ୍ଗ ।

Scanned by CamScanner

ଜନପଦ ଗଠନର ଇ ବୈଦିକ ପରମ୍ପରାଥୁଁ ବିଚାର କଲେ ଅଯୋଧ୍ୟା ବା ସରୟୂ କୋସଲର ଜନପଦୀୟ ନା 'କୋସଲ' ନେଇଁ ହେଇପାରେ । ଅଯୋଧ୍ୟାର ମୂଳ ପୁରୁଷ 'ମନୁ'ର ରାଜବଂଶର ନା ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁ ବଂଶ ଆଏ । ରଜା ଯୁବରାଜ ଆଉ ରାଜପୁତ୍ରୀର ଅଭିଧା ଯଥାକ୍ରମେ 'ଐକ୍ଷ୍ୱାକ', 'ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁ' ଆଉ ଏକ୍ଷ୍ୱାକୀ ଥିଲା— 'କୌସଲ୍ୟ' କି 'କୌସଲ୍ୟା' ନେଇଁ ଥାଇ । ଇ କାରନଥୁଁ କୋସଲ ଦେଶ ବିନ୍ଧ୍ୟ ପର୍ବତର ଦକ୍ଷିନଥି ଥିଲା ବଲି ଯେନ ବିଭିନ୍ନ ଶାସ୍ତ୍ର ଆଉ ପୁରାନ-ପୋଥିଥି ଲେଖା ହେଇଛେ, ସେଟା ବେଶୀ ବିଶ୍ୱାସର ଲାଏକ୍ ଆଏ ।

'କୋସଲ' ଦେଶର ଉତ୍ପତ୍ତି ଉପରେ 'କୋସଲ ଖଣ୍ଡ' ଗ୍ରନ୍ଥଥି ବିଶେଷ ବିବରନ ଅଛେ :—ବିନ୍ଧ୍ୟାଚଳର ଦକ୍ଷିନ ପ୍ରଦେଶର ଗୁଟେ ରାଜଧାନୀର ନାଁ ନାଗପତ୍ତନ୍ ଥିଲା, ଯେନର ଗୁଟେ ପ୍ରତାପୀ ରଜା 'କୋସଲ'ର ନାଁଥି ଇ ଅଞ୍ଚଳର ନା 'କୋସଲ' ହେଲା । ସେଥିକୁ ଯେନର ରଜାର ଅଭିଧା 'କୋସଲ' ପଡ଼ଲା । ସେହି ବଂଶର ରଜା ଭାନୁମନ୍ତର କନ୍ୟା 'କୌସଲ୍ୟା' ଆଏ । କୌସଲ୍ୟାର ଭାଇ ନେଇଁଥାଇ ବଲି ଭାନୁମନ୍ତ ନିଜର ଜ୍ୱାଇଁ ଅଯୋଧ୍ୟାର ରଜା ଦଶରଥକେ କୋସଲର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ବନାଲେ । ସେ ସମିୟାଥୁଁ ଅଯୋଧ୍ୟା 'ଉତ୍ତର କୋଶଲ' ଆଉ ନାଗପତ୍ତନ 'ଦକ୍ଷିନ କୋଶଲ' ବଲି ବିଖ୍ୟାତ ହେଲା ।

ଦକ୍ଷିଣାପଥର ଇ 'କୋସଲ' ଜନପଦର ଉତ୍ପତ୍ତି ବ୍ୟାକରଣକାର ପାଣିନୀଙ୍କର ମତ ଅନୁସାରେ "ଏକରାଜ ଜନପଦମାନକର ରଜାର ନା, ଜନପଦର ବାସିନ୍ଦା ମାନକର ନା, ଆଉ କ୍ଷତ୍ରୀୟ ରାଜପୁତର ନା ଏକା ରଖବାର ଜନପଦୀୟ ପରମ୍ପରା ସଁଗେ ଖାପ ଖାଉଛେ । ଅଯୋଧ୍ୟା କୋସଲର ନା ବହୁତ ପଛେଁ ଉତ୍ତର କୋସଲ ହେଲା ଇ ବିଷୟ ରାମାୟନଥୁଁ ବି ପ୍ରମାନିତ ହେଉଛେ । ପୁତ୍ରେଷ୍ଟି ଯଜ୍ଞ ଲାଗି ମହାରାଜ ଦଶରଥ ଯେନ ରାଜାମାନକୁଁ ନେଉତା ଥିଲେ (invited) ସେ ଭିତରେ କୋସଲ ରାଜ ଭାନୁମନ୍ତ ବି ଥିଲେ ବଲି ରାମାୟଣଥି ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛେ—

> ତଥା କୋଶଲ ରାଜାନଂ ଭାନୁମନ୍ତଂ ସୁସଂସ୍କୃତମ୍
> ମଗଧାଧିପତିଂ ଶୂରଂ ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ରବିଶାରଦଂ । —ରାମାୟଣ ୧।୧୩

କୃତ୍ତିବାସ ରାମାୟନ ଥି ବି ସେହି ବିଷୟ ଅଛେ—

> କୋସଲେର ରାଜା ସେ କୋସଲ ଦଣ୍ଡଧର
> କୌସଲ୍ୟା ନାମେ ତେ କନ୍ୟା ଆଛେ ତାର ଘର । —୧।୪୧

Scanned by CamScanner

କେବଳ ସେତ୍କି ନୁହେ, ରାମାୟନ, ମହାଭାରତ, ବାୟୁପୁରାନ ଆଉ ରଘୁ ବଂଶରୁ ଅଯୋଧ୍ୟା କୋଶଲ କେ 'ଉତ୍ତର' କୋଶଲ ଆଉ ଦକ୍ଷିନ କୋଶଲ କେ ଅବ୍ଗା 'କୋଶଲ୍' ବା 'ପ୍ରାକ୍ କୋଶଲ୍' ବଲି କହାଯାଇଛେ । 'ଉତ୍ତର' ଶବ୍ଦ 'ପଶ୍ଚାତ୍' (Later) 'ଅର୍ଥରୁ ବି ବ୍ୟବହୃତ ହେସି :—

କୋଶଲେଷୁ କୁଶଂ ବୀରମୁତ୍ତରେଷୁ ତଥା ଲବମ୍
ଅଭିଷିଚ୍ୟ ମହାତ୍ମାନାବୁଭୌ ରାମ କୁଶୀଲବୌ । —ରାମାୟଣ ୭।୧୦୭

କୁଶସ୍ୟ କୋଶଲା ରାଜ୍ୟଂ ପୁରୀ ଚାପି କୁଶସ୍ଥଳୀ
ରମ୍ୟା ନିବେଶିତା ତେନ ବିନ୍ଧ୍ୟପର୍ବତ ସାନୁଷୁ । ୧୯୮

ଉତ୍ତରା କୋଶଲେ ରାଜ୍ୟଂ ଲବସ୍ୟ ଚ ମହାତ୍ମନ
ଶ୍ରାବସ୍ତି ଲୋକ ବିଖ୍ୟାତ କୁଶବଂଶ ନିବୋଧତ । ବାୟୁପୁରାଣ ୧୯୯
ପିତୁରନନ୍ତର ମୁତ୍ତର କୋଶଲ୍ ସମଧିଗମ୍ୟ ସମାଧି ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ
ଦଶରଥଃ ପ୍ରଶଶାସ ମହାରଥୌଯମବତାମବତାଂ—ରଘୁବଂଶ ୭।୧

ରାମାୟନରୁ 'କୁଶ'ର ବିନ୍ଧ୍ୟୋତ୍ତର କୋଶଲର ଭୌଗଳିକ ସ୍ଥିତି ବି ସ୍ପଷ୍ଟ କରାଯାଇଛେ—

କୁଶସ୍ୟ ନଗରୀ ରମ୍ୟା ବିନ୍ଧ୍ୟପର୍ବତ ରୋଧସି
କୁଶାବତୀତି ନାମ୍ନା ସା କୃତ୍ୱା ରାମେଣ ଧୀମତା

ମହାଭାରତରୁ ବି ଉତ୍ତର କୋଶଲ୍ ଆରୁ ଦକ୍ଷିନ ଭାଗର ପ୍ରାକ୍ କୋଶଲର ପରିଚ୍ଚ ବିବରନ୍ ଅଛେ । ଭୀମସେନ ଉତ୍ତର ଭାଗର 'କୋଶଲ୍'ର ରଜା ବୃହଦ୍ବଲ୍କେ ଜିତିଥିଲେ ତ ସହଦେବ ଦକ୍ଷିନ ଆଡ଼ର ପ୍ରାକ୍-କୋଶଲର ରଜାକେ ହରେଇଥିଲେ :—

ତତଃ କୁମାରବିଷୟେ ଶ୍ରେଣୀମନ୍ତମଥାଜୟତ
କୋଶଲାଧିପତିଂ ଚୈବ ବୃହଦ୍ବଲମରିନ୍ଦମ —ସଭାପର୍ବ ୩୦।୨

କାନ୍ତାରକାଂଶ୍ଚ ସମରେ ତଥା ପ୍ରାକ୍କୋଶଲାନ୍ ନୃପାନ୍
ନାଟକେୟାଂଶ୍ଚ ସମରେ ତଥା ହେରମ୍ବକାନପି —ସଭାପର୍ବ ୨୧।୧୩

ମହାଭାରତ-କାଲରୁ 'କୋଶଲ୍' ମହାଜନପଦ ହେଇ ସାରିଥିଲା । ପଛର ପୁରାନମାନରୁ ସପ୍ତ-କୋଶଲର ବିବରନ୍ ଅଛେ । ମୂଲ୍ କୋଶଲ ଜନପଦ କାନ୍ତାରକ (ବସ୍ତର-କଲାହାଣ୍ଡି) ଆରୁ କୋଶଳ ଏହିଁଟି ଦୁଇଭାଗରୁ ବଟୁଅରା

ହେଇବାର୍ ବି ଲେଖା ଅଛେ । ସମୁଦ୍ରଗୁପ୍ତର ପ୍ରୟାଗସ୍ତମ୍ଭ ଲେଖାଥି ଚତୁର୍ଥ ଶତାବ୍ଦିଥି କୋଶଳ୍‌ଥି ମହେନ୍ଦ୍ର ଆର୍ କାନ୍ତାରକେଥି ବ୍ୟାଘ୍ରରାଜ ଶାସନ କରବାର୍ କଥା ଲେଖା ଅଛେ । ଲେକନ ମୂଳ କୋଶଳ ଜେ ଛତିଶଗଡ଼ର ଭିତିରେ ଥିଲା, ଇ ବିଷୟ୍ ମଧ୍ୟକାଲର ଆନୁ ଅନେକ ଶିଳାଲେଖ ଆରୁ ତମ୍ବାପଟାରୁ ପ୍ରମାଣିତ ହେଉଛେ ।

ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ କୋସଲ :—ମଧ୍ୟଯୁଗ ଅର୍ଥାତ୍ ସତେଇ ଇସବୀରୁ ୧୫୦୦ଇସବୀର ପାଖ୍ ଦୁଇଶହଥିଁ ଅନେକ ଶିଳାଲେଖ, ତମାପଟା ଆରୁ ପୁଥିରୁଁ ସ ବଙ୍ଗାଳ ପଟର ପଶ୍ଚିମ ଦିଗର ମହାନଦୀର ଅଞ୍ଚଳକେ 'କୋଶଳ ଦେଶ' ବଲି ଚିହ୍ନଟ ହଉ-ଯାଇଛେ । ଏନ୍ତା ଜାଣବା କୋଶଳୀମାନକର ଭାଷା ଆରୁ ସଂସ୍କୃତି ଉପରେ ଇ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ୱଭାବ ସୃଷ୍ଟି ୧୮୦୦ ଇସବୀ ତକ 'କୋସଲ୍' ଦେଶ ବଲି ଖ୍ୟାତ ପାଇଥିଲା । ଇ ସବୁ ଐତିହାସିକ କଥା ଇ ଭାଷା ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଷୟର ଲେଖାଥି ଆଲୋଚନା କରବାର୍ ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ୍ ହେବା ବଲି ଭିନଭିନ କାଲର କେବଳ୍ କିଛିରଟା ନମୁନା ଦିଆଯାଉଛେ ।

୧- ଗୁଞ୍ଜା ଶିଳାଲେଖ (୧ମ ଇସବୀ):—ପହେଲା ଶତାବ୍ଦୀର ଗୁଞ୍ଜା ଶିଳାଲେଖ 'ସମ୍ବଲପୁର' ଆରୁ 'ରାଇପୁର' ସହରର ସୀମା 'ଶକ୍ତି'ର ଗୁଞ୍ଜା ପର୍ବତଥି ଅଛେ । ମହାଭାରତର ବନପର୍ବଥି 'କୋସଲ୍' ଥି ଋଷଭ ତୀର୍ଥ ଅଛେ ବଲି ବର୍ଣ୍ଣନ ଅଛେ । ଇ ଋଷଭତୀର୍ଥ ଗୁଞ୍ଜା ପର୍ବତଥି ଅଛେ । କେବର ରାଜା ବରଦତ୍ତଶ୍ରୀ ଇ ତୀର୍ଥ ଦୁଇଅର ହଜାରର ଲେଖା ଗାଏ ଦାନ କରି ବାଜପେୟ ଯଜ୍ଞର ଫଳ୍ ପାଇଥିଲେ ବଲି ଗୁଞ୍ଜା ଶିଳାଲେଖଥି ଲେଖାଯାଇଛେ—

Epigraphica India—Vol 27 Page 48

୨- ସୋମବଂଶୀ ତମାପଟା: (୭୦୦-୮୮୫):—ସୋମବଂଶୀ ରଜାମାନେ ନିଜକେ 'ସକଲ୍ କୋଶଳାଧିପତି' ବଲି ଶ୍ରୀପୁର, ମୁରସୀମ, ବିନୀତା ଆରୁ ସୋନପୁର ରାଜଧାନୀମାନକୁଁ 'କୋସଲ୍'ର ଶାସନ କରିଥିଲେ । ଶିବଗୁପ୍ତଦେବ, ବାଲାର୍ଜୁନ, ଜନମେଜୟ ଆରୁ ଯଯାତିଙ୍କର ବହୁତ୍ ତମାପଟାଥି ସମ୍ବଲପୁର, ବଲାଙ୍ଗୀର ଆରୁ କଲାହାଣ୍ଡି ଜିଲାର ଗାଁମାନ ଦାନ୍ ଦେବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳୁଛେ । ଜନମେଜୟ ରଜାର ଅକଂଗ୍ରାମ ତମାପଟାଥି କୋଶଳ ଦେଶେ ଭୁକ୍ତିମ ବିଷୟୀୟ ଅକଂଗ୍ରାମ ଜେ ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲାର 'ଭୁଡ଼ୁଙ୍' ଆରୁ 'ଅଙ୍ଗାଁ' ରଣ୍ଡା ତମାପଟାଥି କୋଶଳ ଦେଶେ ପୋବା ବିଷୟୀୟ ରଣ୍ଡା ଗ୍ରାମେ ତଥା ଅଲଣ୍ଡଲ୍ ଗ୍ରାମେ ଜେ ସୋନପୁର ପାଖର 'ପୋବା' ଆରୁ ବଲାଙ୍ଗୀର ପାଖର ରେଣ୍ଡା ଆରୁ ସତଲମା ତମାପଟାର ଡୋଙ୍ଗେ

Scanned by CamScanner

ଦେଶର 'ସତଲ୍ଲମା' ଆଉ 'କମଲ୍ଲୋଡ଼ା'କେ ବରଗଡ଼-ବରପାଲି ଇଲାକାର ସତଲମା ଆଉ କମର୍ଡ଼ା ଗାଁ ବଲି ଚିହ୍ନାଟ କରାଯାଇଛେ । ବାକି ସବୁ ତମାପଟ୍ଟା 'ମହାନଦୀ କୋସଲ୍'ର ଶହଶହ ଗାଁକେ ଚିହ୍ନାଟ କରିଛେ ।

୩- **ମହଦା-କୁମାରୀସିଂହା ତମାପଟ୍ଟା :** (୧୦୦୦-୧୨୦୦ ଇସବୀ) :—
କୋସଲ ଦେଶର ରଜାମାନେ 'ସୋନପୁର' ରାଜଧାନୀଥୁ ଜାରି ମହଦା, କୁମାରୀସିଂହା ଆଉ ପାଟନା ମ୍ୟୁଜିୟମ ପ୍ଲେଟ୍‌ଥି ବାରମହାରାଜପୁର, ବନକା ଆଉ ସୋନପୁର ଇଲାକାର ଗାଁମାନ ଦାନ ଦେବାର ବିଷୟ ଲେଖାଯାଇଛେ । (ଫୁଲମୁଠୀ, ଦୋହଲା, ମହଦା, ଚଁପାମାଲ, ଅଟେଣ୍ଡା, ମେଡ଼ାମାଲ, କୋଟସମଲେଇ, ଦାବ୍‌ପାଲି ଇତ୍ୟାଦି) ଇ ରଜାମାନେ ନିଜକେ 'ସକଲ କୋଶଲାଧିଶ୍ୱର' ବଲି ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ ।

୪- **ଭୀଲହାରୀ ଶିଲାଲେଖ :**—ଭୀଲହାରୀ ଶିଲାଲେଖ କଲଚୁରୀ ରଜାମାନକର 'ରତନପୁର ରାଜ' (ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ବିଲାସପୁର ଜିଲା) ଥି ଅଛେ । ଇ ଲେଖାଥି କଲଚୁରୀ ରଜା କୋସଲ ଆଉ ଓଡ୍ରଦେଶ ଜିତବାର ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛେ ।

ଜିତ୍ୱା କୋଶଲନାଥମୋଡ୍ରନୃପତେ ରାପ୍ରସୂଃ ଜ କାଳିଯ୍ୟୋ
ରତ୍ନାସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୟୂଃ ସ ଯେନ ବିହିତ ସୋମେଶ୍ୱରାଭ୍ୟର୍ଚ୍ଚନମ୍ ॥

ଇ କୋସଲ ରାଜ୍ୟ ସୋନପୁର, ସମଲପୁର, ପାଟନା ଇତ୍ୟାଦି ଇଲାକାଥିଁ ଥିଲା, ଇଟାର ଉପ୍ରେ ଆରୁ ବହୁତ ପ୍ରମାନ ଅଛେ ।

ଆଧୁନିକ କୋସଲ :—ଆଧୁନିକ ଯୁଗଥି ଯେନ ଇଲାକାକେ 'ସମଲପୁର' କି 'ହୀରାଖଣ୍ଡ' ବଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛେ, ଯେନ ଇଲାକାକେ ମେଜର ଇମ୍ପେ 'ସମ୍ବଲପୁର ଅଠରଗଡ଼' ବଲି ନାଁ ଦେଇଛନ୍, ତାର ପ୍ରକୃତ ନାଁ 'କୋସଲ' ଥିଲା । ସମଲପୁର କି ହୀରାଖଣ୍ଡ ବଲି ଐତିହାସିକମାନେ ଆଉ ପୁରୀର ଗଜପତି ନାଁ ଦେଇଥିଲେ । ପଛେଁ ଇଂରେଜ, ମରହଟ୍ଟା ଆଉ ଆଧୁନିକ ଇତିହାସକାରମାନେ 'ସମଲପୁର' ଆଉ 'ସମଲପୁରୀ' ନାଁକେ ପ୍ରଚଲନ କରିଛନ୍ ଇ ଇଲାକାର ରାଜଧାନୀ ସମଲପୁରଥି ଥିଲା ବଲି । ଇଂରେଜ ଜମାନାଥି ବି ଶାସନ ସମ୍ବଲପୁରଥି ରହେଲା, ପଲିଟିକାଲ ଏଜେଣ୍ଟ ଇଠାନେ ରହେଲେ । ଇଟା ବି ସମଲପୁରୀ ନାଁର ବେଶୀ ପ୍ରଚଲନ ହେବାର ଗୁଟେ ବଡ଼ କାରନ୍ ଥାଏ ।

Scanned by CamScanner

୧୩୦୧ ଇସବୀ ଜୁଲାଇ ମାସେ ଆଲାଉଦ୍ଦୀନ ଖିଲଜୀ ହମୀର ଦେଓକେ ମାରି କରି ରଣଥମ୍ଭୋର ଦଖଲ କଲେ । ତାଙ୍କର ଗର୍ଭବତୀ ରାଣୀ ପଲେଇ ଆସିକରି କୋଶଲଠୁ ଆଶ୍ରା ନେଲେ । ୧୪୦୦ ଇସବୀଠୁ ଇ କୁଳର ଶ୍ରୀରମାଇ ଦେବ ପାଟନାଠୁ ଚୌହାନ ରାଜବଂଶ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲେ । ସେ ବଂଶର ଶ୍ରୀ ବଲରାମ ଦେବ ସମଲପୁର ଗଡ଼ ବନାଲେ । ସମଲପୁରର ଇ ଚୌହାନମାନେ ନିଜର ରାଜ୍ୟର ନାଁ 'କୋସଲ' ଦେଇଥିବାର ଦୁଇଟା ପମାନ ଦିଆଯାଉଛେ ।

୧- **କୋଶଲାନନ୍ଦ** (୧୬୬୪ ଇସବୀ) :—ଚୌହାନ ରଜା ଶ୍ରୀ ବଳିୟାର ସିଂହଙ୍କର ସଭାପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ମିଶ୍ର କୋଶଲାନନ୍ଦ କାବ୍ୟ ଲେଖିଛନ୍ । ଇ କାବ୍ୟଠୁ ସମଲପୁର ଇଲାକାର ନାଁ କୋସଲ ବଲି ଅନେକଠାନେ ଲେଖାଯାଇଛେ :—

ମଲୟଜ ଜଲଧାରାକାରବାରମୁଦାରା ସୁରଭିଭରୁପଜାତ ପ୍ରେମ୍ଣେ କୋଶଲେଷୁଂ
କୋଶଲାନନ୍ଦ ୧୫ ସର୍ଗ

ପ୍ରାପ୍ତପୂର୍ବା ସମବରୁଧ ବିରୁଦ୍ଧବୈରିଣଂ ରାଜ୍ୟଂଜଲୈର୍ନିଜବଲୈରପି କୋଶଲାଖ୍ୟଃ
କୋଶଲାନନ୍ଦ ୨୩ ସର୍ଗ

ଦକ୍ଷିଣସ୍ୟଂସ୍ତଟେ ବିନ୍ଧ୍ୟାଦ୍ରି କୋଶଲସ୍ୟାଂ ଅଥୋତ୍ତରେ
ହରିଦ୍ରେଣୀ ନଦୀପାଦସ୍ୟଂ ରାଜ୍ୟସ୍ୟଦନ୍ତନଃ

କୋଶଲାନନ୍ଦ କାବ୍ୟଠୁ କୋଶଲ ଦେଶର ରଜାମାନଙ୍କର ବଂଶାବଳୀ, ଶାସନ ଆଉ ଇତିହାସର ପୁରା ବିବରନ ଅଛେ । ମୁଖ୍ୟତଃ ଇଟା ସେ କାଲର ସବୁଠାନୁ ବିଶ୍ୱାସର ଲାଏକ ଐତିହାସିକ ପୁଥି ଆଏ ।

୨- **ଜୟଚନ୍ଦ୍ରିକା** (୧୭୮୨-୧୮୦୦) :—ଶ୍ରୀ ପ୍ରହଲ୍ଲାଦ ଦୁବେ ସମଲପୁର ରଜା ଶ୍ରୀ ଜୟନ୍ତ ସିଂହଙ୍କ ଶାସନ କାଲଠୁ 'ଜୟଚନ୍ଦ୍ରିକା' କାବ୍ୟ ଲେଖିଛନ୍ । ଇ କାବ୍ୟଠୁ ସମଲପୁରର ରଜା କୁଲର ଇତିହାସ ଲେଖା ହେଇଛେ । ସାରଙ୍ଗଗଡ଼ ଦରବାରଠୁ ଜତନ କରି ରଖା ହେଇଥିବା ଇ ହାତଲେଖା ପୁଥିର ପହେଲା ଅଧ୍ୟାୟ ଶେଷେଁ ଲେଖାଅଛେ —

୧- ଇତିଶ୍ରୀ କୋଶଲେଶ୍ୱର ଚୌହାନ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ନରେନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରୀ ଜଏନ୍ତ ସିଂହ ସୂଚଣ ଚନ୍ଦ୍ରିକାୟାଂ ବଂଶାବଳୀ ଚରିତ ବର୍ଣ୍ଣନୋନାମ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟ ।

ପୁଥିର ବହୁତଠାନେ କୋଶଲର ବିବରନ ଅଛେ—

Scanned by CamScanner

୨- ଶଙ୍ଖୋପୁଲ୍ ବହତ ଜହାଁ ନଦୀ ହେଁ କୋଶଲ୍ କେ ଶିର
ପୁଣ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ସର୍ବତୀର୍ଥ ଜାନେ ଉପରେ କଞ୍ଚନ ହୀର ।

୩- ଦେଖେଁ କୋଶଲ୍ ଶୁଭ୍ରପୁରୀ ଉଦ୍ଭାସିତ୍ ଅଭିରାମ
ଘୁରୌଁ ଦେଶ ଫିରି ମୌଜମେ ରହଥ୍ୟା ଚୌରପୁର ଗ୍ରାମ

୪- କୋଶଲ୍ ମେ ମୁଖମାନ ମହାନଦୀ ପଟନାମେ ବସୁଧା ବସୁଥାଇ
ସମଲପୁର ପଦ୍ମପୁରୀ ପ୍ରହଲ୍ଲାଦ କରହ ମୋହେ ବର୍ଣ୍ଣ ନ ଯାଇ

୫- କୋଶଲ୍ ମୁଖ୍ୟ ସମ୍ବଲପୁର ଦେଶା
ଜହାଁ ବସତ ସମ୍ବଲପୁର ନରେଶା ।

ଇ ଦୁହି ରାଜପଣ୍ଡିତ ଚୌହାନ ରଜାମାନକର ଦେଶକେ 'କୋଶଲ୍ ଦେଶ' ବଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ । ରାଜଧାନୀ ସମଲପୁର ସହର ଆଏ ବଲି ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛେ । କୋଶଲ୍ ନାଁ ରାଜ୍ୟର ସରକାରି ଆଉ ଦରବାରି ନାଁ ଥିଲା, ଇଥିଁ ସନ୍ଦେହ ନେଇନା । ରାଜଧାନୀର ନାଁ ସମଲପୁର ଏବଂ ଅଠରଗଡ଼ର ସବୁଠାନୁ ମୁଖିଆ ଗଡ ସମଲପୁର ଥିଲା ବଲି ପଛେ ମରହଟ୍ଟା ଆରୁ ଇଂରେଜମାନେ ସମଲପୁରି ନାଁକେ ଚଲେଇଲେ ।

ନିଦାନ କଥା :—

'ମହାନଦୀ କୋସଲ୍' ଜନପଦାନୁ ଭାରତର 'ମୁଲ୍ କୋସଲ୍' ଆଏ । 'ଉତ୍ତର କୋସଲ୍' ପଛେ ସୃଷ୍ଟି ହେଇଛେ । ଦୁହି କୋସଲ୍ ଆଉ ବଦ୍ରର ଜନପଦ ମିଶି 'ମହାକୋଶଲ୍', 'କୋସଲ୍ ମହାଜନ୍‌ପଦ', 'ସପ୍ତ କୋଶଲ୍' ମିତନ୍ ନାମକରନ୍‌ମାନ ହେଇଛେ । ମୋଗଲ୍ ଆଉ ମରହଟ୍ଟା ଶାସନ କାଲ୍‌ଥିଁ କୋସଲ୍‌ଥିଁ ରତ୍ନପୁର-ରାଏପୁର ଫିଟକ କରି 'ଛତିଶଗଡ଼' ରାଜ୍ୟ ହେଇଗଲା । 'କୋସଲ୍' ଦେଶ ପାଟନା, ଖଡ଼ିଆଲ୍, ସୋନପୁର, ସମଲପୁର, ଗାଙ୍ଗପୁର ଇତ୍ୟାଦି ଅଠରଗଡ଼ଜାତଥି ଚିପ୍‌କି (Shrink) ଗଲା । ଇ କୋଶଲର ଭାଷାର ନାଁ 'ସମଲପୁରି' ଭାଷା ବଲି ଖ୍ୟାତି ପାଏଲା ମରହଟ୍ଟା ଆଉ ଇଂରେଜ ଶାସନକାଲଥିଁ । ସାରା କୋସଲ୍‌ର ସମ୍ପର୍କ ଭାଷା ହିସାବେ ଗୁଟେ ହି ଭାଷା ଚଲୁଛେ । ଇ ଭାଷାର ସର୍ବଜନସମ୍ମତ ନାଁ । ହିଁ କୋସଲ୍-ବାସୀମାନକର ଏକତା ଆଉ ଏକରୂପ୍ ତାକେ ବଜାଏ ରଖିବା ।

କୋଶଲେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାଷା ସର୍ବଜନଂ ସମାଦୃତଂ
କୋଶଲୀ ଲୋକବିଖ୍ୟାତ ନୋତ୍କଳଭାଷା କଦାଚନଂ

Scanned by CamScanner

QUOTES

(1) Sambalpur was the Principal Fortess of a Chief of Mountainers who takes his title from that place, and who holds an extensive tract of country between Chatisgarh (i. e. Ratanpur) and Cuttack....governing a numerous tribe of hardy mountainers and possessing such a strong hold as Sambalpore, he had been hitherto able to elnde the power of Raja of Berar and all attempts to subdue his country had been invariably failed.

Nagpur Residency Records Vol. 1 Page 34

(2) Relinquishment by Patna of territory and dominion on the left bank of the Ung river—Nursingh Deo, the 12th Maharajh of Patna, and his brother Bulram Deo quarrelling the former made over absolutely to the latter (Probably on compulsion) all such portions of his territories as lay North of the river Ung : the engagement between the two brothers being, that each was to be perfectly independent of the other.

Creation of new state of Chowunpoor—Balaram Deo taking possession of his allotment erected a fort on the right bank of the mahanaddy, exactly opposite the present city of Sumbulpore, at Chowunpoor (where to this day the traces of his fort are visible) and adopted the title of Rajah of Chowunpoor. Shortly after this he dispossessed sirgooja of the dependencies of Suktee, Raigarh and Burgurh and of the remaining portion as before noticed, of Sumbulpore and finally included Boud and Athmallick (now Gurjhat States of Cuttack) amongst the number of his tributary muhals.

Scanned by CamScanner

Erection of Sumbulpore and foundation of Sumbulpore State in lieu of Chowunpoor—After this he abandoned the fort of Chowunpoor, and crossing the river, erected a new fort on the opposite bank. To this he gave the name of Sumbulpore from the number of seemul trees that existed there on its site. Then changing his own title to that of Maharajah of Sumbulpore, he founded a dominion which soon took the real ascendency over the parent state of Patna.

The two states of Patna and Sumbulpore were now distinct and the area of the "28 Gurhs" was now fully embraced; But as yet this number of Gurjhat States with independent chiefs, tributory to the two paramount rulers of Patna and Sumbulpore.

H. B. Impey, "Gadjat States of Patna"-1863

In his letter dated 30th June 1946, to the viceroy lord wavell, Rajendra Narain Singhdeo, the Maharaja of Patna opposed the idea of the Merger of Princely States with the Orissa province on the ground that this would lead to encroachment upon the rights of the smaller State units, Political and economic exploitation of the states people by the more politically advanced people of the Orissa province and violation of the linguistic autonomy of the Chhtisgarh States. × × × ×

Quoted in A. C. Pradhan "A study of History of Orissa" 1988 PP-376-7.

Scanned by CamScanner

କୋଶଲୀ ଲିପି ସମସ୍ୟା ବିଚାର

—ଶ୍ରୀ ପ୍ରୟାଗ ଦତ୍ତ ଜୋଶୀ

ସମ୍ପାଦନା ଆରୁ ଅନୁବାଦ—ଶ୍ରୀ କେନାମଣି ଶର୍ମା

ଲିପି ବିଷୟ୍‌ଥିଁ ଆଲୋଚନା କରବାର୍‌ଟା ଇ ଲେଖାର ମୂଳ ଉଦ୍ଦେଶ ନୁହେ କି ଲେଖକ ବି ଲିପି ଜାନକାର ନୁହେ। ଆଏଜକାଏଲ ଆବାଜ ରେକର୍ଡ଼ କରବାକେ ନାନା କିସମ ଯନ୍ତ୍ରର ବାହାର ଥିଲେ ଭି ମୁନୁଷର ଭାଷାକେ ପ୍ରକାଶ କରବାର ଲାଗି ଲିପି ହଉଛେ ସବୁଠାନୁ ସିଧାସଳଖ ଉପାୟ ଇଥି ସନ୍ଦେହ ନେଇ। ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାଷାମାନକର ଅଲଗା ଅଲଗା ଲିପି ଥିଲେ ବି ଗୁଟେ ଭାଷାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଲାଗି ଅଲଗା ଲିପି ହେବାର୍‌ଟା ହେଲେ ଜରୁରୀ ନୁହେ। ତଥାପି ଇ ଲେଖାଥି ସଂକ୍ଷେପ ଭାବେ ଲିପି ସମସ୍ୟାର ବିଚାର କରାଯାଉଛେ।

ଭାରତ ଗୁଟେ ବହୁତ ପୁରନା ଦେଶ ଆଏ। ଇନ ଏଛେନତକ ଯେତ୍କି ଲିପି ମିଲିଛେ ତାର ଭିତରେ ସବୁଠାନୁ ପୁରନା ଲିପି ହେଉଛେ ସୈନ୍ଧବ ଲିପି ଅଉ ବହ୍ନମଖୋଲର ଲିପି। ଲେକିନ୍ ଇ ଲିପିମାନ ଏଛେନତକ ପଢ଼ା ନୁହେ ହେଇପାରେ। ପଢ଼ା ହେଇ ପାରଥିବା ଲିପିମାନକର ଭିତରୁ ବ୍ରାହ୍ମୀ ଲିପି ହେଉଛେ ସବୁଠାନୁ ପୁରନା। ବ୍ରାହ୍ମୀ ଲିପି ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଜନମ ହେବାର ୫୦୦ ବରଷ ଆଗର ଲିପି ଆଏ।

ଏଛେନ୍‌ର ପ୍ରଚଳିତ ଆର୍ଯ୍ୟ ଭାଷାକେ ସବେ ସ୍ୱୀକାର କରିଛନ। ଆର୍ଯ୍ୟ ଭାଷାର ଲିପିମାନକର ଭିତରୁ ଓଡ଼ିଆ ବା ଓଡ୍ରୀ ଲିପି ଗୁଟେ କିସମର ଲିପି ଆଏ। ଶ୍ରୀ ବୁଲହର ୧୧୦୦ ଇସବୀର ପୂର୍ବ ଭାରତର ଲିପିମାନକେ 'ପ୍ରୋଟୋ ବଙ୍ଗାଲି' ଲିପି ବଲି ଆଖ୍ୟା ଦେଇଛନ। ପଛେ ଶ୍ରୀ ଦିନେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ସରକାର ତାହାକେ ଗୌଡ଼ୀ ଲିପି ବଲିଛନ। ଇ ନାଁ ମାନ ଆଞ୍ଚଳିକତାର ତମକଥିଁ ଦିଆଯାଇଛେ। ଯେନ୍ତା ହିସାବେ ଅର୍ଦ୍ଧ ବା ପୂର୍ବୀ ମାଗଧି ଭାଷାନୁ ସବୁ ପୂର୍ବଭାରତୀୟ ଭାଷା ଜନମ ହେଇଛନ୍, ସେନ୍ତେଇ ପୂର୍ବ ଭାରତର ସବୁ ଲିପିକେ ମାଗଧି ଲିପି ବି କହାଯାଇ

Scanned by CamScanner

ଯାଇବା । ଡ଼ାଃ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ତ୍ରିପାଠୀ ଏ ଲିପିର ବା ମାଗଧୀ ଲିପି ହେବାରଣ୍ଟା ଆରର ଅଏତକା ଓଡ୍ରାଜିକ୍ ହେବା ବଲି ମତ ଦେଇଛନ୍ । ଓଡ୍ରୀ ଲିପିଥି ଦକ୍ଷିଣୀ ଲିପିର ଝଲକ ଅଛେ । ଓଡ୍ରୀ ଲିପିର ଉପରର ଗୁଡ଼େଇ ଦକ୍ଷିଣୀ ଲିପିର ପ୍ରଭାବଥି ହେଇଛେ ବଲି କହେସନ । ବାକି ଏ ଲିପିଇ ବ୍ରାହ୍ମୀ ଲିପିର ବଦଲଲା ସ୍ୱରୂପ ଦେବନାଗରୀ ଲିପିଥି ଜନମ ହେଇଛେ । ଇଟା ସଟା କଥା ଆଏ ।

ଏଛେନତକ ଯେତେ ତମ୍ରାପଟ୍ଟା ଆଉ ସଥରଲେଖା ମିଲଛେ ସେଥି ଜନା-ପଡ଼୍ଛେ ଯେ ଓଡ଼ିଆ ଲିପି କୋଶଲ-ଉତ୍କଲ-କଲିଙ୍ଗ ଇଲାକାଥି ଏକାସାଁଗେ ପ୍ରଚଲିତ ହେଇଥିଲା । ଦେବନାଗରୀ ଲିପିଥିଁ ଜନମ ହେଇଛେ ବଲି ଏ ଲିପି କୋଶଲ ଇଲାକାନୁ ଉତ୍କଲ ଇଲାକାକେ ବ୍ୟାପିଛେ । ଶ୍ରୀ ଅରସନଙ୍କର ମତଥି—
"The Maithali and Bengli alphabets are derived from Bulher's **Proto-Bengli. The Oriya** alphabet **on the** cantrary is derived from Nagari and probably reached Orissa directly from the West"

(Vide - Indian Antiquary Supplement, 1932)

ପଣ୍ଡିତ ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ ବି ତାଙ୍କର 'ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱ'ଥି ଏ ମତକେ ସମର୍ଥନ କରିଛନ୍ ଡ଼ାଃ ସତ୍ୟନାରାୟଣ ରାଜଗୁରୁ ବି ଲେଖିଛନ୍ "ତେବେ ମୋଟାମୋଟି ଭାବରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଦଶମ ଓ ଏକାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଏ ଦେଶରେ ଯେଉଁ ଉତ୍ତର ଭାରତୀୟ ଅନୁରୂପ ଅକ୍ଷର ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା, ତହିଁରୁ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର ଅଧିକାଂଶ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି ।" (ଓଡ଼ିଆ ଲିପିର କ୍ରମବିକାଶ-ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ପ୍ରକାଶନ ୧୯୬୦-ପୃ: ୨୨)।

କୁଟିଲ୍ ବ୍ରାହ୍ମୀ ଲିପିଥୁ ଯେନ ଦେବନାଗରୀ ଲିପି ଜନମ୍ ହେଇଛେ ଓଡ୍ରି ଲିପି ସେହି ଦେବନାଗରୀ ଲିପିର ଗୁଟେ ବଦଲିଲା ସ୍ୱରୂପ ଆଏ । ଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ଓଡ଼ିଆ ଲିପି ସୃଷ୍ଟି କରବାରଥି କୋଶଲର ବି ସମାନ ହକ୍ ଅଛେ । ସେ ଦୃଷ୍ଟିରୁଁ ଓଡ଼ିଆ ଲିପିର ନାଁ 'କୋଶଲୋଡ୍ରି' ଲିପି ବି ରଖାଯାଇ ପାରେ ।

× × ×

କୋଶଲୀ ଭାଷା ଗୁଟେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାଷା ବଲି ଚର୍ଚ୍ଚା କରି ବସଲେଁ ଜ୍ଞାନୀ, ଲେଖକ ଆଉ ବିଦ୍ୱାନ ସଭେ ସତବିସନ ଯେ ଯଦି ଇଟା ଗୁଟେ ଅଲଗା ଭାଷା

Scanned by CamScanner

ଆଏ ତ ଇ ଭଷାର୍ ଲିପି କାଇଛେ ? ସେମାନେ ବୁଝି ନେଇ ପାରନ୍ ଯେ ଭିନ୍‌ଭିନ୍ ଭଷାର୍ ଲାଗି ଅଲଗା ଅଲଗା ଲିପିର୍ ଦରକାର୍ ନାଇନ । ୟୁରୋପର୍ ସବୁ ଭଷା ଗୁଟେକାଲି ରୋମାନ ଲିପିଥି ଲେଖାଯାଏସି । ମିସନାରୀମାନେ ଧର୍ମପ୍ରଚାର ଲାଗି ରୋମାନ ଲିପିକେ ପୃଥିବୀର ଅନେକ ଆଦିମ ଜାତିର ଭଷାର ଲିପି ହିସାବେ ବେଭାର୍ କରୁଛନ୍ । ଇ ରୋମାନ ଅକ୍ଷରକେ ଖାଲି ଟିକେ ଓଲଟା ସିଧା କରିଦେଲେ କି ଟିକା ଟିପ୍‌କା ଦେଇଦେଲେ ଇ ଲିପି ଆଦିମ ବାସିନ୍ଦାମାନଙ୍କର ଭଷାର ଲିପି ହେଇଯାଏସି ।

ଅନେକ ବିଦ୍ୱାନ ମତ ଦେଇଛନ୍ ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କର ପଢ଼ିବାର ସୁବିଧା ଦୃଷ୍ଟିଥୁ ଭାରତର ସବୁ ଭଷାର ଲିପି ହିସାବେ ଦେବନାଗରୀ ଲିପିକେ ବେଭାର୍ କରାଯାଉ । ହେଲ୍ଲେବି ତ ବଙ୍ଗାଲି ଆଉ ଆସାମୀ ଭଷାର୍ ଏକା ଲିପି ଅଛେ । ହିନ୍ଦୀ ଭଷାର ଅନେକ ଶାଖା ଅଛେ, ଲେକିନ ସବୁ ଶାଖାର ଲିପି ଦେବନାଗରୀ ଆଏ । ସଂସ୍କୃତ ଭଷା ଭାରତର ଅଲଗା ଅଲଗା ପ୍ରଦେଶଥି ସେହି ପ୍ରଦେଶର ଲିପିଥି ଲେଖା ଯାଏସି । ସେଥିର ଲାଗି କୋଶଲି ଭଷାର୍ ଲାଗି ଗୁଟେ ଅଲଗା ଲିପିର ଜେନସି ଜରୁରତ ନାଇଁନ । ଇଚ୍ଛା କଲେ ବିନା ଅଧିକ ମେହନତଥି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କୋଶଲି ଲିପି ତିଆର୍ କରି ହେଇଯିବା । ଆଧୁନିକ ଛାପାଖାନାର ଟେକନୋଲଜି ପାଁଗେ ଖାପ ଖୁଆଇ କରି ଏକଦମ ବଢ଼ିଆଁ କିସମର କୋଶଲି ଲିପି ତିଆର୍ କରିହେବା । ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥ ମୁର୍ମୁ ତ ଫେର୍ ସାନ୍ତାଳି ଭଷାର ଲିପି ଉଦ୍ଭାବନ କରିଛନ୍ !

ଲେକିନ୍ ପୁରନା ମଦକେ ନୁଆ ବୋତଲଥିଁ ଭରିଦେଲେଁ କି ତାକେଇ କେ ଦୋଷା ଭଏଲେ ଯେ ସୁଆଦ ବଦଲି ଯିବା ଇଟା କଥା ନୁହେ । ଲିପି ଏକା ହେଲେ ବି ଦେଶ-କାଲ-ଲୋକ ଜାନି ଲିପିର 'ଧ୍ୱନି' ବଦଲି ଯାଏସି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧ୍ୱନି ଭେଦ୍ ଲାଗି ଅଲଗା ଅଲଗା ଲିପି ବନାବାର୍ଟା ଆଦୌ ଜରୁରି ନୁହେ । ଲିପି ଏକା ହେଲେ ବି ହରିଆନାର ହିନ୍ଦୀ, ରାଜସ୍ଥାନୀ ହିନ୍ଦୀ ଆଉ ଉତ୍ତରପ୍ରଦେଶର ଅଲଗା ଅଲଗା ଇଲାକାର ହିନ୍ଦୀ ଉଚ୍ଚାରଣ ଥି ପରଭେଦ ଅଛେ ।

ସେଥିର ଲାଗି କୋଶଲି ଭଷାର ଲାଗି ଓଡ଼ିଆ ଲିପି ବେଭାର ହେଲେ ବି ଦେବନାଗରୀ ଲିପି ବେଭାର କରବାକେ ମୂଳ କଲେ କିଛୁ ଫରକ୍ ନାଇଁ ପଡ଼େ । ଏତେଦିନତକ କୋଶଲି ଭଷା ଓଡ଼ିଆ ଲିପିଥି ଲେଖାଯାଉଛେ । ଇ ଦେଖିର କେ ହଠାତ୍ ଛାଡ଼ିବାର୍ଟା ମୁସ୍କିଲ୍ ଆଏ ।

Scanned by CamScanner

ପରବର୍ତ୍ତୀ ବକ୍ତବ୍ୟ—ତା ୧୦ । ୧୨ । ୯୦

ଇ ପ୍ରବନ୍ଧ ପାଁଚ ଛ ବରଷ ଆଗ 'ସପ୍ତର୍ଷି'ଥି ଛପା ହେଇଥିବା ଗୁଟେ ପ୍ରବନ୍ଧର ଗୁଟେ ଟୁକଡ଼ା ହିସାବେ ଲେଖା ଯାଇଥିଲା । ନିଜର ଅନୁଭବ ଆରୁ ଦୁସରା ଲୁକର ପଢ଼ବାର ଢ଼ଙ୍ଗଥୁ ଦେଖାଯାଉଛେ ଯେ ଉଡ଼ିଆ ଲିପିଥି କୋଶଲି ଭାଷା ଲେଖଲେଁ ତାହାକେ ସବେ ଉଡ଼ିଆ ଭାଷା ନେତାର ଉଚାରନ କରୁଛନ୍ । ସେଥିର ଲାଗି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅକାରାନ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖଁଣ୍ଡ ଆଉ ଶବ୍ଦ ଶେଷଥି ହଲନ୍ତ ଲଗାବାକେ ପଡୁଛେ । ହେତେବେଶୀ ହଲନ୍ତ ଲଗାଲେ ଲେଖାଟା ପରପଁଚ ହେଇଯାଉଛେ ଆରୁ ଛାପବାକେ ବ ବହୁତ ଅସୁବିଧା ହେଉଛେ । ଉଚାରନ କଲାବେଲେ କୋଶଲି ଭାଷାର 'ନିଜସ୍ୱ' ରଖା କରି ନେଇ ଯାଇ ପାରବାର । କୋଶଲି ଭାଷା ଅର୍ଦ୍ଧମାଗଧି ବା ପୂର୍ବୀ ହିନ୍ଦୀ ଭିଲର (group) ଭାଷା ଆଏ ବଲି ବର୍ଣ୍ଣ ଉଚାରନ ଆଉ କହେବାର ଢ଼ଙ୍ଗ ବି ନିଜର ଭିଲର ଭାଷା ନେତାର ହେସି । ଓଡ଼ିଆ ଉଚାରନ ଆଉ କୋଶଲି ଉଚାରନ ଥି ଆକାଶ ପାତାଲର ପରଭେଦ ଅଛେ । ହେଥିର ଲାଗି କୋଶଲି ଭାଷାର ଲାଗି ଦେବନାଗରୀ ଲିପି ବେଭାର କଲେ ଇ ଭାଷାର ଅସଲ ସ୍ୱରୂପ ରଖା କରବାର ସାଁଗେ ସାଁଗେ ଦୁସରା ଭାରତୀୟ ଭାଷାଭାଷୀ ଲୁକକର ପଢ଼ବାକେ ବି ସହଜ ହେବା ।

ନୋଟ୍ :—(୧) ପଣ୍ଡିତ ପ୍ରୟାଗଦତ୍ତ ଜୋଶୀ କୋଶଲ ଅଞ୍ଚଲର ଜନେ ସଚେତ୍ନ, ବିଦ୍ୱାନ ଆନ୍ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାଥି ଲେଖଲା ତାକର ଗୁଟେ ପ୍ରବନ୍ଧଥୁ ଇ ଲେଖାର ଅନୁବାଦ କରାଯାଇଛେ । ମୂଲ ପ୍ରବନ୍ଧର ଅନେକ ବିଷୟ, ଯେନ ଗୁଡ଼ାକର ଲିପି ସମସ୍ୟା ସାଁଗେ ସମ୍ପର୍କ ନେଇନ ସେସବୁ ଅନୁବାଦ କଲାବେଲେ ବାଦ ଦିଆଯାଇଛେ ।

—ଅନୁବାଦକ

(୨) କିଏ କେନ୍ତା ନିଜର ଚେଷ୍ଟାଥି ଗଲା କେତେମାସ ଭିତ୍ରେ କୋଶଲି ଲିପି ହିସାବେଁ ନୂଆ ଲିପି ଉଦ୍ଭାବନ କରିଛନ୍ । ଇଟାର ଉପ୍ରେ ପରୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷା ଆଲୋଚନା ଚାଲିଛେ । କେତେ ଭାଷାବିଦ୍ ଆଏନ୍ ଯାହାକେ ଉଡ଼ିଆ ଲିପି ବଲି କହାଯାଉଛେ, ସେଥି ଦର୍କାରି ସଂସ୍କାର କରି କରି ବ୍ୟବହାର କରବାର୍କେ ମତ ଦେଉଛନ୍ ।

Scanned by CamScanner

ଭାଷାର୍ ବିକାଶ ଆଉ କୋଶଲ୍

—ଦୀପକ କୁମାର ପଣ୍ଡା

ଭୌଗଳିକ, ରାଜନୈତିକ୍ ଆଉ ସାଂସ୍କୃତିକ ଭାବେଁ କହେବାକେଁ ଗଲେ କୋଶଲ୍, କଳିଙ୍ଗ ଆଉ କଙ୍ଗୋଦ ଉତ୍କଳ ଦେଶର ତିନ୍ଟା ଅଲଗ୍ ଖଣ୍ଡ୍ ଭାବେ ରହି ଆସିଛନ୍ । ଇ ତିନ୍ହିଁ ଭାଗେ ରାଜନୈତିକ୍ ଉଠାପଠକ୍ ଆର୍ ଗତି ସଙ୍ଗେ ଭାଷାର୍ ଅଦଲ୍ ବଦଲ୍ ଆଉ ବିକାଶ୍ ହେଇଛେ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୬୦୦ ଆଉକେ ଇ ଫାଳେଁ ଲିଖିତ ଭାଷା ଭାବେ ସଂସ୍କୃତ ଥିଲେ ହେଲେ ନିଜର୍ ନିଜର୍ ଅଲଗ୍ କଥିତ୍ ଭାଷା ଥିଲା ।

ଭାରତ୍ ଥି ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଆଉର୍ ମଗଧର ରାଜନୈତିକ୍ ଉତ୍ଥାନ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରାକୃତ ଫଇଲଲା । ସଂସ୍କୃତ ଯଦି ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ଭାଷା ଥିଲା ବଏଲେ ପ୍ରାକୃତ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ଭାଷା ହେଲା । ଅଶୋକଙ୍କର ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରିଆଥି ପାଲିଭାଷା ଗୁଡ଼ିଆଡେ ଛେପିଲେ । ଅଧିକୃତ ଜାଗାମାନ୍କେଁ ମଗଧର ରାଜ କର୍ମଚାରୀ, ସୈନ୍ୟ ରହେଲେ । ଦେପାଶ୍ ମିଶେ ଆଏଲେ । ଶାସନ୍ର ଭାଷା - ପାଲି ହେଲା । ଇସବୁ ପାଲି ଭାଷାର ପ୍ରଚାର ଲାଗି ସହାୟକ ଆଏ । କଳିଙ୍ଗ ଜୟ କରିବାର୍ ଉତ୍ତୁ ସେଠାନେ ଭ ଇଟାନ ହେଇଛେ । ହେଥିର୍ ଲାଗି କଳିଙ୍ଗ ଭିତେ ଅଶୋକଙ୍କର ଅନୁଶାସନ ମାନ୍କେ ପାଲି ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛେ । ବାକି କଥିତ୍ ଭାଷାଟା ଯେତେ-ହେଲେ ବି ନିଜର ଭାଷା ଆଏ । ଇତାକେ କେନ୍ଦ୍ରକରେ ପୁରା ଗୁଡ଼ାକାଇଁ ହେଲା । ହେଥିର୍ ଲାଗି ସଂସ୍କୃତ - ପ୍ରାକୃତ - ପାଲି ଭାଷା ଆଏଲା ଗଲା ଭିତେ ଭଲ୍ କଥିତ ଭାଷାର୍ ବିକାଶ୍ କମ୍ଜୋର୍ ପଡ଼ିଥିଲେ ହେଲେ ହେଇଥିବା ଜରୁର୍ ।

ଜନବଦନ୍ତିକ୍ ପ୍ରାକୃତ ତାଁର ଅସଲ୍ ରୂପଥି ନାଇଁ ରହିପାର୍ଲା । ସବୁ ଜାଗାର୍ ଅଲଗ୍ ପ୍ରକୃତି ଅଛେ । ହେଥିର୍ ଲାଗି ଜାଗା ଜାଗାକର ଭାଷାର୍ ଚେହେରା, ରୂପ ବଦଲ୍ତେ ଗଲା । ଇ ବିକାଶର୍ ସମିପ୍ରାଥି ଜୈନ୍ ବୌଦ୍ଧଗ୍ରନ୍ଥ-ମାନ୍ ଲେଖା ହେଇଛେ, ଇତାର୍ ଉପ୍ରେ ବନେକର ଟିକେ ନଧା ଦେବାର୍ କଥା । ଇଥିଁ ଜଣାପଡ଼୍ବା ଭାରତର ପ୍ରାନ୍ତାଞ୍ଚଲର ଭାଷାଗୁଡ଼ାକ ଆସ୍ଥିର ରୂପ୍ ପାଏବାର

Scanned by CamScanner

ଲାଗି କେହିକେହିକେ ସମସ୍ୟା ନେଇଛନ୍ ବଲିକରି । ନାଳନ୍ଦା ଆଦିର ବଡ଼ବଡ଼ ବୌଦ୍ଧମଠମାନଙ୍କର ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ ହେଲା । ଭିକ୍ଷୁମାନେ ସେମାନ୍ ଗ୍ରନ୍ଥମାନ ଧରି କରି ନେପାଲ୍, ତିବ୍‌ବତ୍ ଆଡ଼୍‌କେ ପଲେଇଲେ, ସେଥିର ଭିତ୍ରୁ କେତେଟା ଗ୍ରନ୍ଥ ଦେଖିଲା ଉତ୍ତାରୁ ଆଜିର ବଙ୍ଗଲା, ଓଡ଼ିଆ, କୋଶଲି, ମୈଥିଳି, ଆସାମି, ମାଗଧି, ଭୋଜପୁରୀ—ସମସ୍ତଙ୍କର ଦାବୀ ହଉଛେ ଯେ ଇଟା ତାକର ଆଦିରୂପ ଅଟେ । ଇ ଭାଷାଗୁଡ଼ାକର କେତ୍‌ନେ କେତେ ଶବ୍ଦ ବୌଦ୍ଧଗାନ, ଦୋହା, ଚର୍ଯ୍ୟାଗୀତ ଓ ଚର୍ଯ୍ୟାପଦମାନ୍‌କେ ଦେଖିବାକେ ମିଲ୍‌ସି । ଅବଗା କୋଶଲି ଶବ୍ଦ ଭିଲ୍ ଭରିଥିଛେ ଇ ଗ୍ରନ୍ଥର ପଦ୍‌ମାନକେ ।

ସଂସ୍କୃତ, ପ୍ରାକୃତ, ପାଲି ଭାଷାର ପ୍ରଭାବ ଆଉ ଜନଜାତିର ଭାଷାର୍ ମିଶ୍ରଣଥି କଥିତ ଭାଷା ନିଜର ନିଜର ରାସ୍ତା ବାଛିନେଲେ ଆଉ ନିଜର ମାର୍ଗେ ଚାଲିଲେ । ହୁଏନ ସାଂ ଆଏଲା ବେଲକେ ଇ ରାସ୍ତା ବହୁତ୍ ଆଗ୍‌କେ ଯାଇଥାଏ । ହୁଏନ ସାଂ ନିଜର ପରିଦର୍ଶନ ଗ୍ରନ୍ଥଥି ଲେଖିଛନ ଯେ, ଓଡ୍ର ଟାଲେ ହଉର ପଉ ମଧ୍ୟଭାରତଥିଁ ଅଲଗ୍ ଭାଷା କହାଯାଉଥିଲା । ଆଉର ଟିକେ ବୋହରକେ ଯାଇ କରି ସେ କହିଛନ୍ ଯେ କଙ୍ଗୋଦ (ଗଂଜାମ, ପୁରୀ)ର ଭାଷା ମଧ୍ୟଭାରତର ଭାଷାର ଟିକାକର ପାଖାପାଖି ଥିଲା । କଙ୍ଗୋଦର ଅବସ୍ଥିତି ଆନ୍ଧ୍ର ପାଖେ । ଆନ୍ଧ୍ରର ଭାଷା ସଂସ୍କୃତର ପ୍ରଭାବ ଇଟାର ଉପରେ ସବୁବେଲେ ପଡ଼ିଛେ । ତେଲୁଗୁ ରଜାମାନେ ବହୁତ୍ ଦିନକେ କଙ୍ଗୋଦ ଆଉ କଲିଙ୍ଗ ଶାସନ କରିଛନ୍ । ହେଥିର୍ ଲାଗି କଙ୍ଗୋଦର ଭାଷା ମଧ୍ୟ ଭାରତର ଭାଷାର ପାଖାପାଖି ଥିଲା ବଲି ହୁଏନସାଂ-ଙ୍କର ଉକ୍ତିଥି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାକେ ପଡ଼ୁସି । ଇଟା ତ ଯେ କେହି ଭି କହିନେବା ଯେ, ମଧ୍ୟଭାରତ ସଙ୍ଗେ କୋଶଲର ସମ୍ପର୍କଟା ଜଣା । ଇଥିର ଲାଗି, କୋଶଲ୍ କହେବାର ଜାଗାଥି ହୁଏନସାଂ କଙ୍ଗୋଦ ବଲି ଭୁଲିଥି କହିଛନ୍, ତାହେଁ ସେ ବଲି ଭିଲ୍ କେତେଲୋକ ବିଶ୍ବାସ କର୍ସନ । ଅବଶ୍ୟ ହୁଏନସାଂ କୋଶଲ୍ ରାଜ୍ୟ ଆଉ ଇଟାର ରାଜଧାନୀ ଉପରେଁ ଖୋବ୍ ଲେଖିଛନ ଯେଲେ (କୋଶଲ ରାଜ୍ୟର ପରିଧି ୬୦୦୦ଲି, ମାନେ ୧୦୦୦ ମାଇଲ ଥିଲା । ରାଜଧାନୀର ଲମ୍ବ ଥିଲା ସାତ ମାଇଲ୍) ଭୌଗଳିକ, ରାଜନୈତିକ ଆଉ ସାଂସ୍କୃତିକ କାରଣ୍‌ଥିଁ ଓଡ୍ର ଥି ଅଲଗ୍ ଭାଷାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଲେ ସେଟା କୋଶଲ ହିଁ ହେବା । ୬ ଡକ୍ଟର କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପାଣିଗ୍ରାହୀ କଲିଙ୍ଗ ଆଉ କୋଶଲ୍‌ର ସେତେବେଲର ଭାଷାର ପ୍ରଭେଦଟାକେ ଦେଖାବାକେ ଯାଇକରି ତାଙ୍କର 'ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ'ଥି କହିଛନ୍ ଯେ କୋଶଲ ଥିଁ ସେତେବେଲେ

ଯେନ୍ ଭାଷା କହାଯାଉଥିଲା, ସେଟା ଭୋଜପୁରୀ ପାକୃତ କୁଟୁମ୍‌ର ଆଏ । ଆଉ କଳିଙ୍ଗର ଭାଷା ମାଗଧିର ପାଖାପାଖି ଥିଲା । ଇ ଦୁହିଟା ଯାକ ପ୍ରାଚ୍ୟ ପାକୃତର ଅଂଶ ଆଏ ।

ଭାଷାର ବିକାଶର ଧାରେଁ ଯାଉଁ ୯୩୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦକେ । ଇ ବଛରେଁ କୋଶଲର ରଜା ଜନମେଜୟ ମହାଭବଗୁପ୍ତ (ଯଯାତି-୧) କଲିଙ୍ଗ ଆଉର କଙ୍ଗୋଦ ଜୟ କରି କରି ନିଜର ରାଜ୍ୟଥି ମିଶାଲେ । କୋଶଲ, କଲିଙ୍ଗ୍ ଆଉର କଙ୍ଗୋଦ୍ ଗୁଟେଁ ହେଲା ଉନୁଁ କୋଶଲ୍ ଆଉ କଲିଙ୍ଗର ଭାଷା ପାଖାପାଖି ହେବାର ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ମହାକୋଶଲ (ଛତିଶଗଡ଼)ର ସଙ୍ଗେ କୋଶଲର ରାଜନୀତିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ସମ୍ପର୍କ ରହି ଆସିଛେ । ହେଥିର ଲାଗି ଭାଷା ଉପରେ ଅସର ପଡ଼ିଛେ । ହେନ୍‌ତା ତଳେ କଲିଙ୍ଗ୍‌ର ପାଖେ ଥିବାର ଲାଗି ବଲାଙ୍ଗିର ଭାଷାର ଅନ୍ତରଟା କେଉନିକେତେ ମୁଲକ୍ ନାହିଁ ଥିବା । ହେଥିର୍ କାଜେ ଇଥି ସହଜ ହେଲା । କଲିଙ୍ଗ ପାଲିର୍ ମୁଖିଆ ଲୋକମାନଙ୍କର ଅନୁରୋଧଥି ଶାସନ ଆଉର ସାମୁଦ୍ରିକ ବାଣିଜ୍ୟ ବଢେଇକରି ହେଇପାରବା ବଲି ଜନମେଜୟଙ୍କର ବଂଶର ଯଯାତି-୨ ନିଜର ରାଜଧାନୀକେ କୋଶଲ ପାଲିଁ କଲିଙ୍ଗ ପାଲିକେ ନେଇଗଲେ । ତେଭେକେ ଭାଷାର ସମୀକରଣ୍‌ର ଅଥିର ପରସ୍ପ ବାଟ ଖୁଲିଗଲା ।

ଭାଷାବିଦଙ୍କୁ କହେବାର୍‌କେ ଗଲେ ଇ ସମିସ୍ତଟା ବହୁତ୍ ବଡ ଘଟନା ଘଟେଇଛେ । ଅଲଗ ଦୁଇଟା ଭାଷାର ଯେନ୍ ବିକାଶ ଘଟୁଥିଲା, ସେଥିର ମିଶ୍ରଣ ଥିଁ ଗୁଟେ ସାହିତ୍ୟ ଜନମ୍ ନେବାରକାଜେ ଦୁଆରବନ୍ଧ ଠେକ୍‌ଠେଲା । କେନ୍ କେନ୍‌ତା ଲୋକଗୀତ ବାହାରିଲା । ଇ ଲୋକଗୀତମାନକେଁ ଆଧାର କୋଶଲୀ ଶବ୍ଦ କେତେଟା ମିଲବା, ଯେନ୍‌ଟାକେ କଲିଙ୍ଗ ପାଲେ ନାହିଁ କହାଯାଏ । ଆଜି ଭି କେତେଟା କୋଶଲୀ ଶବ୍ଦ ଶୁନିକରି ସମୁଦ୍ର ପାଲିଆ ବୁଢ଼ାମାନେ ଚମକସନ, ଆଉ କହେସନ୍ ହୁଆଟେବେଲେ ତ ଇ ଶବ୍ଦ ଚଲୁଥିଲା ବଲି ତ, କଥିର୍ ଭାଷାକେ ଧରିକରି ଭାଷା ସାହିତ୍ୟ ଗଢେଁ ଯେନ୍‌ଥିର ବିକାଶ ଘଟୁଥିଲା, ରାଜନୀତିକ ଅବସ୍ଥାଥି କୋଶଲୀ ଲୋକ ଭିଲ ସେଥି ବଟି ତଡ଼ିକରି ରାଗନେଲେ । ଇଟା ଅଲଗ୍ ଗୁଟେ ଭାଷା ସାହିତ୍ୟର ବିକାଶଥି କ ନେଷ୍ଟା ଥି ସବୁଦିନର ଲାଗି ପୂର୍ଣ୍ଣଚ୍ଛେଦ ପକେଇ ଦେଲା । ଆଗର୍ ରାଜନୀତିକ ଅବସ୍ଥା ଥିଲା ଭି ଏନ୍‌ତା ।

ସୋମବଂଶୀ ଶାସନ ଉପରେ ପର୍ଦା ପଡ଼ିଲା ଆଉ ତେଭେକେ ଆଏଲେ ଗଙ୍ଗବଂଶର ଶାସକ । ଗୁଟେ କଥା ସବୁବେଲେ ଦେଖବାର୍‌କେ ମିଲିଛେ ଯେ, କୋଶଲ

Scanned by CamScanner

ହଉ କି କଳିଙ୍ଗ-ଉତ୍କଳ ଥି କେନସି ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥି ଲୁକକର ଉପ୍ରେ ଧରମ କ ଭାଷା କେଭେ ଲଦି ହଆନାଇଁ ଯାଇ । ଗଙ୍ଗବଂଶ ଶାସନ ଥି ଭି ପୋରଜବରନ ନାଇଁ ହେଇ । ହେଲେ, ପୃଷ୍ଟପୋଷକତା ନାଇଁ ମିଳି । ହେଥିର ଲାଗି ଗଙ୍ଗରଜା-ମାନ୍‌କର ଅଭିଲେଖ୍‌ମାନକେ ଯଦିଓ ଭାଷା ଓଡ଼ିଆ ଅଛେ କିନ୍ତୁ ଲିପି ତେଲୁଗୁ ଆଉ ତାମିଲ୍ ଆଏ । ତାର ମାନେ ନୁହେ ଯେ ଲିପି ନାଇଁ ବାହାରି ଥାଇ । ସୋମବଂଶର ଏକାଧିକ ଶାସନ ବେଲ୍‌କେ କଥିତ ଭାଷା ଛଡ଼ା ଭାଷା ସାହିତ୍ୟ ଭାବେ ଜେନ୍‌ଥିର୍ ବିକାଶ ଘଟିଥିଲା, ସେଟା ତ ବନ୍ଦ ନାଇଁ ହେଇଯାଇ । ଇ ଅସୁବିଧାକେ ସୂଚୁଁ ତ ସାରିଥିଲେନ ଯେ ଗଙ୍ଗବଂଶର ରଜାମାନେ ଲିପି ସାହାରି ହଉ ଇ ଭାଷାକେ ମାଏନତା ଦେଇଛନ୍ ।

ରାଜଧାନୀ ଉଠିଲେ ଭିନୁଁ ସୋମବଂଶୀ ରଜାମାନେ କୋଶଲ୍‌ଥି ନିଜର ବଂଶର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରଣିକର ଶାସନ ଚଲଉ ଥିଲେ । ଭାଷା ଉପ୍ରେ ଇତ୍‌କର ପୃଷ୍ଟପୋଷକତା ବିନା ବାଧା ଥି ଚାଲିଲା । ଚୌହାଣ ରାଜତ୍ୱର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ସମିଆ ଥି ଭି ଇଟା ଯୋର୍‌ସୋର୍ ବଢ଼ିଲା । ଇ ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟା ତା'ର ଟିପିକେ ଯାଇକରି ଲିପି ସୃଷ୍ଟି କଲା । ହେଥିର ଲାଗି ବୈଜଲ ଦେବଙ୍କର ବେଲେଁ ନରସିଂହନାଥ ମନ୍ଦରର ଜାଗ୍ରୋଣ୍ଡାର ଥି ଇ ଲିପିର ଶିଲାଲେଖ୍ ଦେଖିବାକେ ମିଲଲା । ସୋନପୁରଥିଁ ଭି ଆଦି ଓଡ଼ିଆ (!) ଲିପିର ଶିଲାଲେଖ୍ ଭିନୁଁ ଗୁଟେ ରହେଲା ।

ହେଲେ ଚୌହାଣ ବଂଶର ରଜାମାନେ ଯେ ଇ ଭାଷା ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଶଂସକ ଥିଲେ, ହେନ୍‌ତା ଭି ନାଇଁ କହାଯାଇପାରେ । ରାଜନୈତିକ କାରନ୍‌ଥିଁ ସେମାନେ ଇ ଲିପି ବ୍ୟବହାର କରେଇ ଥାଇ ପାରନ୍ । ହେଲେ ସେମାନଙ୍କର ରାଜ କର୍ମଗୁରୁ ଆଉ ଶିକ୍ଷିତ୍ ଲୋକମାନଙ୍କର ଅସଲ ପସନ୍ଦ ଥିଲା ସଂସ୍କୃତ । ଯଦି ଏନ୍‌ତା ନାଇଁ ହେଇଥିନ୍ତା ବେଲେ ସେ ସମିଆ ଥି ଇ ଲିପିର ପ୍ରଚଲନର କେତ୍‌ନେକେତେ ପ୍ରମାଣ ମିଲଥିନ୍ତା । ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ବୁଡ଼୍‌ବାର ସାଙ୍ଗେ ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟ ଧର୍ମର ପୁନଃଉତ୍‌ଥାନ ଆଉ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାର ଯୋର୍‌ସୋର୍ ପୁନଃ ପ୍ରଚଲନ୍‌ର ଛଏଁ ବି କୋଶଲ ଉପ୍ରେ ଭିଲ୍ ପଡ଼ିଲେ । କଳିଙ୍ଗ ସାଙ୍ଗେ ଖାଲି 'ଜଗନ୍ନାଥ'ଙ୍କୁ ଛାଡ଼ଦେଲେ ସଂପର୍କର ସୂତାଟା ଛିଡ଼ିଗଲା ଆଉ ସେର୍ ଧାଏ ଧରେଇ ହେଲା ମଧ୍ୟଭାରତ ସଙ୍ଗେ । ତେଣୁକେ ରାଜଭାଷା ସଂସ୍କୃତ, ଜନଭାଷା କୋଶଲୀ ଆଉ ଜନଜାତିର ଭାଷାର ଗୁଟା ଭିଁତ୍ର ଦୁର୍ଗ କୋଶଲ୍ ଉପ୍ରେ ଠିଆଉ ହେଲା ।

ଚୌହାଣ ରାଜପରିବାର ଫେଲିକରି ପ୍ରେତବଙ୍ଗ ଅଂଶକେ ଶାସନ କର୍ବାର ଭିନୁଁ ବାଉଖା କର୍ମସୂତ୍ର ଭାବେ ଅଲଗ୍ ଅଲଗ୍ ଜାଗାରୁ ବିଶେଷ କରି ମଧ୍ୟଭାରତ ଥିଁ ଶିକ୍ଷିତମାନେ ଇନକେ ଆସିଛନ୍ । ଭାଷା ସାହିତ୍ୟର ଗୁଟେ ମହାନ୍ ସୃଷ୍ଟି

Scanned by CamScanner

ହିନ୍ଦୀର ପ୍ରଭାବ ମଧ୍ୟଭାରତ ଆଉ ଆସିକର କୋଶଲ୍ ଉପ୍ରେ ଭିଲ୍ ପଡ଼୍ଲା । ରାଜ କର୍ମଚାରୀମାନକର୍ ଲାଗି ସମ୍ବଲପୁର ବାଗିର କେତେଟା ଜାଗାଥି ଶାସନର କାମ ହିନ୍ଦୀ ଥି ଚାଲଲା । ବ୍ରିଟିଶ ଆଏଲା ଉତର୍ କଲିଙ୍ଗ ଫାଲୁଁ କର୍ମଚାରୀ ଆନ୍‌ଲେ ଆଉ ସାଙ୍ଗେ ଆନ୍‌ଲେ ଓଡ଼ିଆ । ଓଡ଼ିଆ ପୁରାନ ମାନ ଭି ଚଲ୍‌ଲା । ଛାପାଖାନା ଆଏଲା ଉତର୍ ଇ ଭାଷା ଫଇଲବାକେ ସୁବିଧା ହେଲା । ଇସ୍କୁଲ୍ ମାନ୍‌କେ ଇ ଭାଷା ପଢ଼ାଗଲା । ଓଡ଼ିଆ ବଦଲ୍ ହିନ୍ଦୀ ଯେତେବେଲେ କୋର୍ଟଥି ଚଲ୍‌ବାର କୁସିସି ହେଲା ସେତେବେଲେ ହିନ୍ଦୀ କଶାଥି ଓଡ଼ିଆ ମହଣା ଲାଗଲା ଆଉ ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଳନ ହେଲା । ଅକାରେ ନିଜର ଭାଷା ଗଢ଼ନା ପଡ଼ିଗଲା ।

ଏତ୍ଲକ ଚଢ଼େଇନ୍ ଉତରାନ୍‌ର ଆବଡ଼୍ ଖାବଡ଼୍ ସଡ଼କେଁ ଚାଲିକରି ଭି କୋଶଲି ଭାଷା ବଁଚି ରହିଛେ, ତାର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ୟ ରଖିପାରିଛେ ଇଟା କମ୍ କଥା ନୁହେଁ । ହେଲେ ସମ୍ବଲପୁର ପାଖର ବିକ୍ରମଖୋଲ ବାଗିର୍ ପ୍ରାଗ୍ ଐତିହାସିକ ସିନ୍ଧୁ ସଭ୍ୟତାର ଲିପି ଆଉ ଭାରତର ପହେଲା ଐତିହାସିକ ବ୍ରାହ୍ମୀ ଲିପିର ମଝାମଝି ସମିୟାର ଲିପି ଯିଏ ଧରିଛେ, ସମ୍ବଲପୁରର ଉଷାକୋଠୀ, ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଜିଲ୍ଲାର ହିମ୍‌ଗିର ପାଖର ମାଣିକମୁଣ୍ଡା, ଜୁନାଗଡ଼, ଲେଫ୍ରିପଡ଼ା ପାଖର ଇଚ୍ଛାନଦୀର ଉପର ଅବବାହିକାର ପର୍ବତମାଳ, କଲାହାଣ୍ଡି ଜିଲ୍ଲାର ଜଙ୍କନଦୀ ଅବବାହିକା ଯୋଗିନାଥ ପାହାଡ଼, ଗୁଡ଼ହାଣ୍ଡି ପର୍ବତ, ଭୀମବେଟ୍କା ଆଉ ସିଂଘନପୁର (ଆଏଜ୍ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶେଁ) ଶୈଳଲିପିମାନ୍ ଯିଏ ନିଜର ଛାତିଥି ଧରିକରି କହ୍ଲେଇ କହ୍ଲେଇ କହୁଛେ ଯେ ଭାଷା ଲିପିର୍ ଧନୀ ଆଏ, ସମୃଦ୍ଧି କର୍ଣ୍ଣା ଆଏ, ତାହ ଦଶା ଆଜି ଜାଣା ହେଉଛେ ? ହେଲେ ଭାଷାଟା ସମ୍ବଲପୁରୀ ନାଁ କେନ୍‌ଥିଲା ପଏଲା ଇଟା ଭି ଗୁଟେ ପ୍ରଶ୍ନ ଆଏ । ଜାଗା ନାଁନକର ଭାଷାର ନାଁ—ଇଟା ସ୍ୱାଭାବିକ୍ କଥା । ଯେନ୍‌ତା ମାଲବର ଭାଷା ମାଲବୀ, ବୁନ୍ଦେଲର ଭାଷା ବୁନ୍ଦେଲି, ବଘେଲର ବଘେଲି, ଛତିଶଗଡ଼ର ଛତିଶଗଡ଼ି, ମହାରାଷ୍ଟ୍ରାର ମରାଠୀ, ତେଲେଙ୍ଗାନାର ତେଲୁଗୁ, ବ୍ରଜଭୂମୀର ବ୍ରଜବୋଲି ଆଦି ।

ଚୌହାଣ ଶାସନ ବେଲ୍‌କେ କୋଶଲ୍ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଗଡ଼୍‌ମାନ୍‌କେ ବଞ୍ଚାଇଲା ହେଲା । କୋଶଳାନନ୍ଦ, ଜୟଚନ୍ଦ୍ରିକା ସିତାନ୍ ଗ୍ରନ୍ଥଥି ଆଉର କେତେଟା ସନନ୍ଦ ଆଦି ମାନ୍‌କେ 'କୋଶଲ' ନାଁର ବ୍ୟବହାର ଥିଲେ ଭି ବ୍ରିଟିଶ ଆଏଲା ଉତର୍ ଇସବୁ 'ପ୍ରିନସଲି ଷ୍ଟେଟସ୍'ର ମାନ୍ୟତା ପାଏଲା । ଐତିହାସିକ ଭାବେଁ ସମ୍ବଲପୁର ଅଧିନଥି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଥିବାର କାଜେ ବ୍ରିଟିଶମାନେ ଇ ଜାଗାଟାକେ କହେଲେ 'ସମ୍ବଲପୁର ଟ୍ରାକ୍ଟ' । ଭୌଗଳିକ କାରନଥିଁ ଗୁଟେ ସୁବିଧା ଜାଗାନ ଥିବାର୍ ଗି ବଲି ଆଉ ମୁଖିଆ ଜାଗାବଲି ସମ୍ବଲପୁରେ ପଲିଟିକାଲ ଏଜେଣ୍ଟ ରହେଲେ । ଇଟ୍

Scanned by CamScanner

ବାହାରିଲା 'ସମ୍ବଲପୁରୀ' । ସମ୍ବଲପୁର ଟ୍ରାକ୍ଟ କ ସମ୍ବଲପୁର ଫାଲର୍ ଭାଷା ସମ୍ବଲପୁରୀ, ଅତି ସାଦାସିଧା ପଦ୍ଧାଁ କଥା ।

ଯେନ୍‌କଟେ ଆନ୍ଧ୍ର ର ରହିଆଉ କ ତାମିଲନାଡ୍‌ର, କେରଳର ରହିଆଉ କି କର୍ଣ୍ଣାଟକର, ତା'ର ଭାଷା ତେଲୁଗୁ, ତାମିଲ, ମାଲୟାଲମ କନ୍ନଡ-ଯାହାଭି ହେଇଥଉ; ତାହାକେ ସବୁହୋକଲେ ତେଲୁଗୁ ନ ହେଲେ ମାଡ୍ରାସୀ ବଲି କହୁନଉନ୍ । ଯେନ୍‌କଟେ କଟକ, ପୁରୀ, ବାଲେଶ୍ୱର, ଗଞ୍ଜାମ, ଢେଙ୍କାନାଳ-ଧନର ଭି ରହିଥିଲେ ହେଇଥିଲେ ମୁଦ୍ଦାଁ ନୁ ଫଟେକରି ବାହାରି ପଡ଼ୁଛେ-କଟକିଆ । ସେହିଭଳି ସମ୍ବଲପୁର, ବଲାଙ୍ଗିର, ସୁନ୍ଦରଗଡ଼, କଳାହାଣ୍ଡି ଜିଲ୍ଲା'ର ଲୋକେ ବାକ୍‌ଫୁଟିଲେ ବଏଲେ ସମ୍ବଲପୁରିଆ କି 'ସମ୍ବଲପୁର ଅଞ୍ଚଲର ଲୋକ' । ଇ ଟମ୍ବୁଲଟା 'ସମ୍ବଲପୁରୀ' କେ ମେଲଲା । ଯଦି ସମ୍ବଲପୁର ଟ୍ରାକ୍ଟ ନାଇଁଥିତା ବଏଲେ ଭାଷାର ନାଁ । ସିଧା କୋଶଲି ବଲି ଆଏନ କହାଯାଉଥିତା ନାହେଲେ ହୁଏତେ । 'ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଆ' କି 'ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶୀ' ଭାଷା ବଲି ଭି ନାଁ । ପାଇଥିତା । ସା' ହଉ ଆମର ଭାଷାର ଅସଲ ନାଁ । ଆଉ ଅସଲ ସର-ସ୍ବ 'କୋଶଲୀ' ବଲି ଆଜ ଚେତନା ଜାଗିଛେ, ଜାଗୁଛେ ।

କଟକ୍‌ ଥିଁ ଥିଲାବେଲେ ଗୁଟେ ବାସ୍ତବ ସମସ୍ୟାର୍‌ ସମାଧାନ୍‌ କରବାର୍କେ ମତେ ପଡ଼ିଥିଲା । ବିହାରର ହିନ୍ଦୀ ଭାଷୀ ଲୋକ ଆଉ ଓଡ଼ିଶାର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷୀ ଲୋକ୍‌କର ମଝିରେ ଗୁଟେ ଜାତିର୍‌ ଆଦିବାସୀ ରହେସନ୍‌ । ହେଁ ଲୋକର ପୁଅ ଝିଅଁର ପଢ଼ା ଲାଗି କାଣା କରବାର୍କେ ହେବା ? ହିନ୍ଦୀଥି କି ଓଡ଼ିଆଥି ପଢ଼ାଯିବା ? କି ହେଁ ଲୋକୁ ହେଲୋକର ଭାଷାଥି ପାଠ୍‌ ପଢ଼ାଯିବ ? ଯଦି ଏନ୍‌ତା କହୁଥାଏ ତ ହେ କଥିତ୍‌ ଭାଷାର୍‌ ଲିପି କାଣା ହେବା, ହିନ୍ଦୀ କି ଆର୍‌ କିଛି ନୂଆ ଆବିଷ୍କାର ? ଉତ୍କଳବନ୍ଧୁ ମାନକର ଆଶିର ଫଏସଲ୍‌ ଯେ ଏହି ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷୀକର ଭିତ୍ରେ ନେଇଯିବାର୍କେ । ଆଦିବାସୀମାନକର ସୁରୁଖା ଲୋକଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ ସେମାନେ-ବଏଥେ କହେବେ ଯେ, ସେମାନଙ୍କର କଥିତ୍‌ ଭାଷା ଓଡ଼ିଆ କି ବିହାରୀ ଭାଷା ମିଶାନ୍‌ ଉନ୍ନତ୍‌ ଆଉ ଇତାକେ ଲିଖିତ୍‌ ଭାଷା କରଯିବାର କଥା । ହେଥିର୍‌ ଲାଗି ହୁଏତ ଦେବନାଗରୀ ଆଉ ଓଡ଼ିଆ ଲିପିକେ ଗୁଲ୍‌ ପକାବାର୍କେ ହେବା, ନାହେଲେ ମୋର ଜାନ୍‌ବାରେ ଆଧୁନିକ ଯୁଗେଁ ଦୁଇଟା ଭାଷାଥି ଯେନ୍‌ତା ହେଇଛେ, ହେନତା ନୂଆଁ କେନ୍‌ସି ଲିପି ବାହାରବାର୍କେ ପଡ଼ିବା । ସାରା ଭାରତର ସ୍ବାର୍ଥକେ ଚିନ୍ତା କରି କରି ମୁଇଁ ଉତ୍କଳୀୟ ବନ୍ଧୁମାନକୁଁ କହିଲି ଯେ, ଓଡ଼ିଆଭାଷୀ ଲୋକ୍‌କର ଭିତେଁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକେ ମଜବୁତ୍‌ କରିଯାଉ ଆଉ ଆଦିବାସୀ ମାନକର୍‌ ସୁବିଧି ହିନ୍ଦୀ ଶିଖୁନ୍‌ । ଇଥିର୍‌ ଲାଗି ସେମାନେ ଦେବନାଗରୀ ଲିପି ବ୍ୟବହାର କରବେ । ଓଡ଼ିଆଁ ସମ୍‌କୁ ନିଜର ଭାଷାକେ ଧିର୍‌ବାର ମନୋଭାବ ଏନ୍‌ତା "ଅତ୍ୟଧିକ ଆଉ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ" ଯେ ହେଟା ଜାତୀୟତା ଆଉ ଅନ୍ତର୍ଜାତିକତା ବିରୋଧୀ ଆଏ ।

(ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ : ୧୯୨୫ ଅଗଷ୍ଟ ୨୭, ୟଙ୍ଗ୍ ଇଣ୍ଡିଆ)

Scanned by CamScanner

LINGUISTIC DOMINANCE OVER KOSAL

—*Dr. Chitrasen Pasayat*

The idea that Sambalpuri is a dialect of Oriya language, has been successfully planted in the minds of Sambalpurias. It was in 1905 that politics based on Oriya language brought Sambalpur into the fold of Orissa. And Oriya language movement successfully absorbed Sambalpuri speech community. Oriya became the official language of the state; medium of transmission in AIR and TV stations in the state; medium of instruction in schools and colleges. The role of the dominant cultural system i. e. 'Oriya' in both edcucation and mass-media ensured its wide influence and dissemination. Consequently, the cultural identity of Orissa is being defined on the basis of the cultural identity of the dominant pressure group i. e. the Oyiya speech community inhabiting eastern Orissa. Admittedly, the cultural policy of the Government of Orissa has always pushed Oriya culture to the fore-front. The past ten years have witnessed creation and strengthening of institutions for the development of Oriya culture leading to the institutional expansion of culture. This is visible in the setting up of autonomous bodies and in the size of the budget on Oriya culture. All these have been done at the cost of regional cultures like Sambalpuri, which has been denied their due share. Thus the significant feature of Orissa society is the unequal sharing of fruits of cultural development by the people of its different regions. These efforts are viewed as 'cultural integration' between Oriyas and Sambalpurias by the

Scanned by CamScanner

dominant Oriyas and the state. Hence, these efforts are glorified in the name of 'Oriya Nationalism'. These steps, however, could not dissolve the distinctiveness of Sambalpuria people and culture who have acquired subjective self-consciousness and political significance on the basis of Sambalpuri language and culture over a period of time.

The contradiction between the reality and the 'idea' is hard to resolve leading to a state of conflict. A sense of continuity between the past, present and future is felt. What confronts the Sambalpuria people at this stage of history is the problem of identity. It has become impossible to visualize Orissa as a cultural unity because it implies the hegemony of Oriya culture and marginalization of the Sambalpuri culture. Even the Government of Orissa which started out as an enlightened patron of art and culture in Orissa is deciding the kind of culture people ought to consume. Consequently, numerous folk forms of culture is being crushed due to the pressure from the dominant group and its culture. Cultural conflicts in a pluralistic Orissan society are understandable. But the deliberate isolation and marginalization of a wide variety of folkcultures leading to 'Culturocide' is intolerable. This is exactly what the present thesis seeks to study, and hence its contemporary relevance.

According to our evidence, the formation of Orissa on the basis of Oriya language could not satisfy the political, economic and cultural aspirations of Sambalpuri people. Today the situation for them differs significantly

Scanned by CamScanner

from what they had visualized earlier. There is little scope for their creativity, freedom and expressions. They are unable to reconcile with this paradoxical situation. On the one hand they are not properly integrated into the Oriya society and on the other they are yet to develop an identity of their own leading to a crisis of identity.

All the same the most explicit illustration of cultural regionalism is observed in the attempts made by the Sambalpuri speech community to promote their language and culture. The Sambalpuri language movement started in the beginning of the 1980s. It provided a fresh bond of cultural unity among its speakers and defined a cultural line of separation from Oriya speaking people. This is not to suggest that for everyone the problem of identity is equally acute But the movement has promoted the re-discovery of Sambalpur area with which the Sambalpurias identify. People feel that the movement has brought genuine cultural consciousness among the people in this area. Even a section of Sambalpuri speaking people started demanding a separate state on the basis of Sambalpuri language and cultural homogeneity. Far from being understood, the Oriya speech community feels that the movement is an expression of regional chauvinism. Such judgement is a great barrier, it destroys the possibility a meaningful dialogue."

Abstract of the doctoral thesis of Dr. Pasayat (Last chapter in brief)

Scanned by CamScanner

Copy of the Memorandum

FOR RECOGNITION OF KOSALI (SAMBALPURI) LANGUAGE AS AN OFFICIAL LANGUAGE OF ORISSA

To,

The President of India

Rashtrapati Bhawan

New Delhi-110 001

This Memorandum under Article 347 of the Constitution of India submitted by Kosal Party, a political party registered under the Representation of People Act, 1956 by the Election Commission of India, most humbly states as follows :

1. The Constitution of India, founded on the spirit of federalism, equality, unity in diversity and consequent inbuilt mechanism to preserve and protect the language and culture of minority ethnic groups, empowers the President of India in Article 347 to direct a constitutent State of the Indian Union to accord official recognition to a language which is spoken by a substantial proportion of the population of that State. A State Government has, as well, the constitutional obligation, to provide adquate facilities for instruction, to children of linguistic minorities, in their own mothertounge, in the primary stage of education.

The relevant constitutional provisions in this regard are extracted in Schedule-I of this memorandum.

Scanned by CamScanner

2. The official language of Orissa is Oriya. It corresponds to the spoken language of Ex-Utkal region of Orissa, consisting of Cuttack, Puri and Balasore districts. The language of Ganjam district, the Ex-Kalinga region, is also indentical with the standard Oriya language except its Teluge accent. The medium of instruction in institutional education in entire Orissa is Oriya from primary stage onwards.

3. The major spoken language and Link Language of Ex-Kosala Region of Orissa is Kosali. This region comprises of the districts of Sundargarh, Sambalpur, Balangir, Kalahandi and Athmalik Sub-division of Dhenkanal district, Boudh and Kondhmal sub-division of Phulbani district and Kashipur Block and some parts of Nawaragpur sub-divisions of Koraput district. This region is also known as Paschim Orissa. The sub-division wise area and population of Kosal Region is detailed in Schedule-II.

4. Orissa is a Bi-lingual State in term of major Link Languages. The Link Language of 'Utakal-Kalinga' region is Oriya, where as, that of the 'Kosal' region is Kosali. The respective regions where these two languages are used as the spoken language of mass communication are shown in the Language Map of Orissa attached herewith as Annexure-III.

5. A brief outline of the political and linguistic history of Orissa is detailed below to trace the orgin and development of the Oriya and Kosali languages.

Scanned by CamScanner

The State of Orissa came into existance on 1st April 1936. Parts of former Utkal, Kalinga and Kosal kingdoms were ammalgamated together to create this new State. Much prior to this, towards the 11th Century, Utkal and Kalinga kingdoms were merged together by Anantabarman Chola. This costal belt of modern Orissa and Andhra Pradesh was Known as 'Orissa' of the middle ages. The sultan of Bengal conquered this Orissa in 1568. Later on, Akbar the Great, annexed 'Orissa' with the Moghul Empire after defeating Sultan Nishar Khan of Bengal in 1592. According to 'Ayeen' Akbery, Moghul Orissa consisted of five sircars: namely Jalasore, Bhadrak, Cuttack, Kalingadandpaut and Rajamahindri.

6. Kosal was alalong an independent State. During the region of Akbar, it formed part of 'Gondwana' which consisted of three kingdoms: Katang Garh, Ratnapur and Sambalpur The Gond queen Rani" Durgawati of Mandala (Katang garh) was defeated and slain by Akbar in 1564. Kalyan sai of Ratanpur was subjugated by Jehangir in 1619. Sambalpur Garh continued to be independent till it lasped to the British Empire in 1849 A. D.

Major H. B. Impey in his Notes on Garhjat States dated 29th May 1863, has enumerated the eighteen fudetory States of Sambaipur Raj as follows : 1. Patna, 2. Sambalpur, 3. Sonepur, 4. Boudh, 5. Redhakhol, 6. Athmallik, 7. Bamra, 8. Gangpur, 9. Banei, 10. Raigarh, 11. Saranggarh, 12. Bargarh, 13. Phuljhar, 14. Sakti, 15. Chandrapur, 16. Bindra Nuagarh, 17. Khariar and 18. Borasambar. This region which corresponds to 'Kosal

Scanned by CamScanner

Desh' of 460-1849 A. D. is shown in the Map in Annexure IV.

7. The Sambalpur district of the British period consisting of present Sambalpur, Bargarh and Jharsuguda sub-divisions was merged with Bengal (Orissa) on 16th October 1905. The princely states of Khariar and Borasambar regions were merged with the newly constituted Orissa State on 1st April 1936. The Kosali language speaking fedutary States, Gangpur, Banai, Bamra, Redhakhol, Athmallik, Boudh, Sonepur, Patna and Kalahandi were ammalgamated with Orissa on 1st January 1948 on the basis of an Agreement of Merger dated 14th December 1947. Some of the Kosali speaking fedutory States, Bindra nuagarh, Phuljhar and some parts of Raigarh were merged with Madhya Pradesh.

8. Much before the Kosal Region came in contact with the Orya speaking region, it had a language of its own. The linguistic frame work of this language is completely different from Oriya. No doubt the Kosali and the Oriya languages belong to the Indo-Aryan group of languages, but they originated and developed under seperate socio-cultural background and political patronage. The parent language, Sanskrit, continued to be the court language of both these regions for many centuries, but the spoken language differed from each other. The Kosali language was known as 'Sambalpuri' during the rule of later Chouhan's (1540-1849 A. D.), because Sambalpur was the political centrestage and capital of Sambalpur Raj (Kosal).

Scanned by CamScanner

9. Before the entry of the Aryans to Kosal this region was inhabited by many local tribes, such as Gond, Sahara, Munda, Oram, Kisan, Binjhal, Khadia, Bhuyan and the like. The sanskritised language of the Aryan settlers of Kosal was considerably influenced by the language of the local population. This language which grew and developed from the mixture of Sanskrit, Prakrit and various local language known as 'Bibhasa' was known as Kosali, because it was the language of 'Kosal Desh'. The practice of naming a language according to the place where it is spoken continues even today : Keral-Kerali, Bengal-Bengali, Punjab-Punjabi and the like.

10. Kosali is a self-contained full-fledged complete language, with its own rules of grammar. The phonetic, morphological and syntactic patterns of this language is entirely different from Oriya. Consequently, an Oriya speaking person cannot speak, understand and create literature in Kosali language. Conversely, a Kosali cannot speak or understand Oriya, unless he is fairly educated, About 85% of the Kosali speaking people, cannot speak or understand Oriya language.

11. Due to this reason, Kosali continues to be the court language and spoken language of government offices even to-day in the Kosali speaking districts of Orissa. This includes cross-examination of witnesses, accused statements, statements of witnesses before investigating officers, oral complaints of the public before governmet officials, discussions in the meetings of Gram-panchayats, panchayt samitis and local bodies and the like. The Akasvani brodcasts its rural programme in Kosali

Scanned by CamScanner

(Sambalpuri) language. Sambalpuri Songs, drama and plays freequently feature in All India Radio. The Sambalpuri film "Bhukha" has own many national and International awards. In short, Kosali continues to be the living language amongst the masses against all odds.

12. Unfortunately, the language policy of the Government of Orissa had been alalong Anti-Kosali. In spite of the pre-Merger assurances that the language and culture of Kosal region would be well-protected in Greater Orissa, the succesive Governments so far have done nothing positive for the preservation, protection, development and propogation of Kosali language. No funds have been ever ear-marked for the promotion of this language from the Consolidated Fund of Orissa. On the contrary, attempts to subvert, prevert and destory this language is subtly encouraged by Government agencies. The State controlled electronic media allocates no television time for programmes in Kosali language. The social life, culture, literature, poetry, plays and overall heritage of Kosal is totally ignored by Doordarshan. Treating Kosali as a dialect of Oriya language, efforts are afoot to impose the Oriya language on the Kosali speaking people. It is reported in the Press that a Cabinet Minister has launched a severe attack on the protoganists of Kosali languages in his public speeches.

13. The language used in institutional education is one of the most powerful weapon of destruction of a minority language. Constitutional safeguards are provided against such abuse. In Orissa, the Kosali language faces

Scanned by CamScanner

sure threat of extinction by using standard Oriya language as the medium of instruction at the primary stage of education. The Kosali children are to learn two languages at a tender age. Most of them end as school drop-outs as Oriya language is Latin for them at the primary stage. As would be evident from the 1991 Census, the literacy rate of Utkal region is 53%, where as, the literacy rate of Kosal is 36.56% as against the State Average of 49%. The Adult Education Programme of Kosal has also miserably failed due to this language barrier.

14. The economic, political and cultural backwardness of the Kosal region is due to the comparative backwardness of the Kosali people in the Field of education, and the consequent constraint to effectively participate in the administration of the State. The number of Kosali officials in State service marginal. The vernacular press runs its editions in Oriya. The Akasvani and Doordarshan completely ignore the language spoken by 1/3rd population of Orissa.

15. In this background, it is appealed through this memorandum that the State of Orissa may be directed to officially recognise the Kosali language as the alternative official language of Orissa and to impart primary education in Kosali language for which act of your kindness, as duty bound, we shall stand highly obliged.

The memorandum, Dated 1st June 1992 was submitted by Kosal Party under the signature of its President Mr. P. R. Dubey.

Scanned by CamScanner

ଦକ୍ଷିଣ କୋଶଲର ଭାଷା

ଡ଼ାଃ ବିଜୟ କୁମାର ତ୍ରିପାଠୀ
ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ
ଅନୁବାଦ - କେନାମଣି ଶର୍ମା

ସମ୍ବଲପୁରୀ ଭାଷାଭାଷୀ ଇଲାକା ସୁନ୍ଦରଗଡ଼, ସମ୍ବଲପୁର, ବଲାଙ୍ଗୀର, କଲାହାଣ୍ଡି, ଆରୁ ଫୁଲବାଣୀ ଜିଲ୍ଲାର୍ ବଉଦ ସବଡ଼ିଭିଜନ୍ ଆଉ ଢେଙ୍କାନାଲ୍ ଜିଲ୍ଲାର ଆଠମଲିକ ସବଡ଼ିଭିଜନର ମିଶ୍ରନଥି ଗଢ଼ାହେଇଛେ । ଇ ଇଲାକା ପୁରନା ଦକ୍ଷିଣ କୋଶଲ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଗୁଟେ ଖଣ୍ଡ ଆଏ । ଆଦିକାଲର ଭାରତବର୍ଷ 'ଜନପଦ' ମାନକେ ନେଇକରି ଗଢ଼ାହେଇଥିଲା ଆଉ ସେ ବେଲର ଭାରତ ଇତିହାସ ବଲେ ଜନପଦ ମାନକର ଇତିହାସ ବୁଝାସି । ଇ ଜନପଦ ମାନକର ସଂଖ୍ୟା ସବୁବେଲେ କମୁବଢ଼ୁ ଥିଲା । କୋଶଲ, ମଗଧ, ବିଦର୍ଭ ମେତାର ଠାନ୍ ଜନପଦମାନ ଅନେକ ଘାତପ୍ରତିଘାତ ସମ୍ଭାଳିକରି ବହୁତ ବରଷତକ ତିଷ୍ଟି ରହେଲେ । ପଛେ ସେନ୍ତା କୋଶଲ ଜନପଦ ବିସ୍ତାରିତ ହେଇକରି କୋଶଲ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ହେଇଗଲା । ଇ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ 'ଉତ୍ତର କୋଶଲ' ଆଉ 'ଦକ୍ଷିଣ କୋଶଲ' ନାଁଥି ଦୁଇଭାଗ ହେଇଯିବାଟା ଇହାର ବଡ଼ ଆକାରର ସାକ୍ଷାତ ପ୍ରମାଣ ଆଏ । ଡ଼ା. ଡି.ସି. ସରକାର ଲେଖିଛନ୍— ଇ ଦୁହି ଖଣ୍ଡଥି ଗୁଟେ ଲେଖା 'ନରପତି' ଥିଲେ, ଆଉ ଦୁହି ଖଣ୍ଡକେ ମିଶେଇକରି 'ମହାକୋଶଲ' କହାଗଲା । ଡ଼ାଃ ଏଚ୍. ସି ରାୟଚୌଧୁରୀ ଲେଖିଛନ ଯେ ଇ ଇଲାକା ଏଭେର ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ବିଲାସପୁର - ରାଏପୁର ଜିଲାଟକ ଆରୁ ଓଡ଼ିଶାର ସମ୍ବଲପୁରଟକ ସଂଏଲା ଥିଲା ।

୧୩୦୦ ଇସବିତକ ଇ ଇଲାକାଥି ବହୁତ ରାଜବଂଶର ରଜାମାନେ ରାଏଜ କରିଥିଲେ, ଆରୁ ଶେଷେ ଇ ଇଲାକା ସାନ ସାନ ଟୁକୁଡ଼ାଥିଁ ବାଁଟି ହେଇଗଲା । 1325 ଇସବିଥି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ (ରମେଇ ଦେବ) ପାଟନାଥି ଚଉହାନ ଶାସନର ନିହ ପକାଲେ । 1550 ଇସବୀ ଆଡ଼େ ଇ ବଂଶର ରଜା ବଲରାମ ଦେବ ସମ୍ବଲପୁରଥି ଶାସନ ସୁରୁ କଲେ ଆଉ ଚାରିଆଡ଼େ ଦେଶ ବିସ୍ତାର କଲେ । ମହାରଜା ବଳିଆର ସିଂହଙ୍କର (1617-57) ସମିଆଥି ଅଠରଗଡ଼ ଚଉହାନ ଶାସନକେ ଆଏଲା । ଇ ସାରା ଇଲାକାକେ 'ହୀରାଖଣ୍ଡ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ' କହାଗଲା ଆଉ ପୁରୀର ଗଜପତି

Scanned by CamScanner

ରଜା ତାହାକୁ 'ହୀରାଖଣ୍ଡ ଛତ୍ରପତି' ଉପାଧି ଦେଲେ । ଇ ସମିଆଥି ଇ ରାଏଜ୍ ଉତ୍ତରଥି ସୁରଗୁଜା, ଦକ୍ଷିନଥି ବସ୍ତର, ପୁରୁବଥି ବନେଇ ଆଉ ପଚ୍ଛିମ୍‌ଥି ଫୁଲଝର ରାଏଜମାନଟକ ପାଏଲ ଥିଲା ।

ଇ ବେଲଥି ସମଲପୁରର ରାଜକବି ପଣ୍ଡିତ୍ ଗଙ୍ଗାଧର ମିଶ୍ର 'କୋଶଲାନନ୍ଦ' କାବ୍ୟଲେଖିଥିଲେ । ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାର ଇ ପୁଥିଥିଁ ଚଉହାନରାଜବଂଶର ଇତିହାସ ଲେଖାହେଇଛେ । 1785 ଇସବୀଥି ରାଜପଣ୍ଡିତପ୍ରହଲାଦଦୁବେ'ଜୟଚନ୍ଦ୍ରିକା' କାବ୍ୟ ଲେଖିଲେ । ଇ ପୁଥିମାନ ଇ ଇଲାକାର ଉଁଚ୍ଚ ଭାଷା ଆଉ ସାହିତ୍ୟର ସାକ୍ଷାତ ପ୍ରମାନ ଆଏ । ରାମଗଡ଼ ଆଉ ବିକ୍ରମଖୋଲର 'ପଖନଲେଖ' (Inscription) ଇ ଇଲାକାର ଲୁକ୍‌କର ସଭ୍ୟତା ଆଉ ସଂସ୍କୃତିକେ ଉଜାଗର କରୁଛେ ।

ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ଇ ଇଲାକାକେ ଆସବାର ପୁର୍ବ ଇନ କନ୍ଧାନ, ଗଁଡ଼, ଓରାମ, ବିଁଝାଲ, ମୁଣ୍ଡା, କୁଡ଼ା ଆଉ ଖଡ଼ିଆ ଇତ୍ୟାଦି ଆଦିମଜାତିର ଲୋକ ରହୁଥିଲେ । ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ସଂସ୍କୃତ ଆରୁ ପାକୃତ ଭାଷା ନେଇକରି ଇନକେ ଆସଲେ । ଏ ଦୁହି ଭାଷା ଆଦିମ ଜାଏତର୍ ଭାଷା ସାଁଗେ ମିଶିକରି ଗୁଟେ ନୁଆଁ ଭାଷା ଜନମ ହେଲା । ପଣ୍ଡିତ ଜୟଚନ୍ଦ୍ର ନାରଙ୍ଗ ଇ ଭାଷାର ନାଁ କୋଶଲୀ ଭାଷା ଦେଇକରି ଲେଖିଛନ୍ :

'This language was formerly known as Eastern Hindi, but linguists took pains to clarify that Western and Eastern Hindi were two seperate languages, To remove this confusion, I proposed in my article in the first edition of this work that they should be called Hindi and Koshali respeclivly. The suggestion was adopted by India's leading linguistic Dr. Suniti Kumar Chattajee.

ଡ଼ା: ସୁନୀତି କୁମାର ଚଟ୍ଟାର୍ଜି ତାକର ଭାରତୀୟ ଭାଷା ମାନଚିତ୍ରଥିଁ ପୂର୍ବି-ହିନ୍ଦି ଭାଷୀ ଇଲାକାକେ 'କୋଶଲୀ' ଭାଷାଭାଷୀ ଅଞ୍ଚଲବଲି ଦେଖେଇଛନ୍ । ଭାଷାପଣ୍ଡିତ ଜର୍ଜ ଗ୍ରୀୟରସନ 'ହଲବି' ଭାଷାକେ ଉଡ଼ିଆର ଉପଭାଷା ଆଉ ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାର ଭାଷାକେ 'ଉଡ଼ିଆ' ଭାଷା ବଲି କହିଛନ୍ । ଲେକିନ୍ ଇ ଇଲାକାର ଭାଷା ଉପରେ ତାକର ବିଶେଷ୍ ବିବରନ ବି ନଜର ରଖବାର ଲାଏକ ଆଏ । ସେ ଲେଖିଛନ୍ :

Scanned by CamScanner

"From Raigarh in the North to Kalahandi is the south and from Raipur in the west to Bamra in the East the language is exactly same in grammer. (7)

ମି: ଗ୍ରୀୟରସନ ଭାଷାର ବ୍ୟାକରନ ଉପରେ ବ ବହୁତ କଥା କହିଛନ । ଭାଷାବିଦ୍ୱାନ ହିସାବେ ସେ ନିଶ୍ଚେ ଜାନଥିବେ ଯେ ଅସଲଥିଁ ଭାଷାର ବ୍ୟାକରନହିଁ କେନସି ଭାଷାର ପ୍ରକୃତ୍ ସ୍ୱରୂପକେ ନିର୍ଦ୍ଧାରନ କରସି । ବ୍ୟାକରନ କେବଲ୍ ଉଚ୍ଚାରନ ବା ଶବ୍ଦ ଗଠନଥିଁ ସୀମିତ ନେଇଁ ରହେ । ଉଚ୍ଚାରନକେ ଶବ୍ଦ ଜରିଆଥିଁ ବାଁଧବାର ନିୟମ (Phonology) ଆଉ ଶବ୍ଦମାନ ଜୁଡ଼ିକରି ବାକ୍ୟ ଗଢ଼ବାର ନିୟମକେ (Syntax) ବ୍ୟାକରନହିଁ ବାଟ ଦେଖାସି । ସେ ଇଂରେଜଥିଲେ ଆଉ କେବଲ୍ ଭାଷା ସର୍ବେକ୍ଷନ କରବାରଟା ତାକର ଅସଲ୍ କାମଥିଲା ବଲି ଭାଷାର ଲବଜ (Style) ଉପରେ ତାକରଠାନୁ ଅଏତକା କରି ଆଶା ନେଇଁ କରଯାଇ-ପାରେ । ସେ ଯେତେବେଲେ କହିଛନ୍ ଯେ ଉତ୍ତରଥି ରାଏଗଡ଼ନୁ ଦକ୍ଷିନଥି କଲାହାଁଡ଼ିତକ୍ ଆରୁ ପଶ୍ଚିମଥି ରାଏପୁରନୁ ପୁରୁବଥି ବାମରା ତକ ଭାଷାଟା ବ୍ୟାକରନ ଦୃଷ୍ଟିନୁ ଏକାଥିଲା, ସେ ନିଶ୍ଚେ ଅନୁଭବ କରିଥିବେ ଯେ ଇ ପୁରା ଇଲକାର ଉଚ୍ଚାରନ, ଶବ୍ଦଗଢ଼ନ ଆଉ ବାକ୍ୟ ବନାବାର ନିୟମ ଏକା କିସମର ଥିଲା ।

ଇ ସବୁ ବିଷୟ ବିଚାର କଲେ ଆପେଆପ୍ ଡା: ଚାଟାର୍ଜୀଙ୍କର ପୂର୍ବୀ-ହିନ୍ଦୀ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଆଉ ମି: ଗ୍ରୀୟରସନ ଯେନ୍ ଇଲକାର ଭାଷାର କଥା କହିଛନ ତାର ଉପରେ ଗମ୍ଭୀର ଚିନ୍ତା କରବାକେ ପଡ଼ସି । ଡା: ଚାଟାର୍ଜୀ ତ ପୂର୍ବୀ-ହିନ୍ଦୀର ଅବଧୀ, [illegible]

[illegible]
...ଗଢ଼ୀ-ଭାଷା ପୂର୍ବୀ-ହିନ୍ଦୀ ଭାଷୀ ଇଲକାର ଦକ୍ଷିନମୁଣ୍ଡର
...ୟରସନ ଯେନ ଭାଷାର କଥା କହିଛନ୍ ସେ ଭାଷା ଛତିଶଗଢ଼ୀ
...ଷା ହେବା । ଇ ଭାଷାକେ ଦକ୍ଷିନମୁଣ୍ଡର ପୂର୍ବୀ-ହିନ୍ଦୀ ବା
...ହେଲେଁ ଅବଧୀ ଆଉ ବଘେଲୀ ଭାଷାକେ 'ଉତ୍ତର କୋଶଲୀ'
...ବା ।

...ଖା ଡା. ବିଜୟ କୁମାର ତ୍ରିପାଠୀଙ୍କର 'Sambalpuri
...ିକା (Introduction)ର ଅନୁବାଦ ଆଏ ।

ଶାଖା ଭିତରୁ ଛତି...
ଭାଷା ଆଏ । ମି: ଗ୍ରୀ...
ଆରୁ ସମଲପୁରୀ ଭ...
'ଦକ୍ଷିନ କୋଶଲୀ' କ...
ଭାଷା କହାଯାଇ ପାର...

ଇ ଲେ...
Syntax' ବହିର ଭୂମି...

Scanned by CamScanner

Hame Kosli Hamar Bhasha Kosli in Kosli Language
Published by - KOSAL BHARTI PRATISTHAN

PRINTED AT - VISHAL PRINTERS, SAMBALPUR.

Scanned by CamScanner